

BAJKE SA ALJASKE

BISERI
19

BAJKE
SA
ALjASKE

Prevod i izbor :
Zagorka Lilić
Ilustracije:
Leposava Tufegdžić
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1963

BOGINjA KUKURUZA

Veliki lovac Gosadaja iđaše po šumi tri dana, pa sagradi sebi kolibu. Dok je te noći ležao odmarajući se, ču mrmor:

— Egii, egii, egii.

Zatim se jedno drvo skrši na zemlju a ostalo drveće stade jadikovati:

— Avaj, pao je. Naš veliki poglavica je pao.

Nasta dugo ćutanje i Gosadaja zaspa. Rano sutradan izađe da vidi šta je to bilo i nađe da je džinovski hrast pao te noći. Ćutke položi kao žrtvu malo indijanskog duvana na njegovo deblo i, obraćajući se drveću oko sebe, reče:

— Oplakujem sa vama gubitak vašeg poglavice. Neka onaj tamo hrast sada preuzme njegovo mesto.

Onda se vrati u svoju kolibu i spremi da ide u lov.

Lov mu je bio uspešan pa napuni svoju kolibu mesom; no kad je te noći legao da spava, nije mogao a da ne misli na glasove koje je prošle noći čuo. Najednom uđe neki čovek u njegovu kolibu i obrati mu se, stojeći sa druge strane vatre:

— O, Gosadaja, moj narod ti je zahvalan što si mu izabrao novoga poglavicu. Neka te odsada uvek prati sreća, koju ti mi podarujemo. Ma kako snažno duvao vetar, mi ćemo te štititi da na tebe ne padnu grane i debla; ako te divlje zveri budu vrebale, mi ćemo ih zaplašiti i oterati.

Čoveka nestade i Gosadaja zaspa.

Kasno iduće noći lak šušanj kraj vatre nagna ga da okrene glavu. Tamo je stajala jedna žena. Ona tihim glasom progovori:

— O, Gosadaja, Veliki Duh video je tvoje dobro delo i poslao me je da se udam za tebe.

— Što Veliki Duh želi biće ispunjeno.

Sutradan popravi kolibu nabijajući njene zidove mahovinom da bi bilo toplije. Tu je proveo celu zimu sa svojom ženom i imao je velikog uspeha u lovu.

Kada je došlo proleće, on joj reče:

— Vratimo se mome plemenu.

Njegovom povratku svi se obradovaše i pohitaše u skupnu kuću da ga pozdrave. U to vreme Indijanci nisu znali ništa o zemljoradnji; ali je Veliki Duh dao seme kukuruza Gosadajinoj ženi i ona ga je donela sobom. Sada ona podeli seme njegovim saplemenicima i objasni im kako da ga poseju.

Seme je izniklo i rod sazreo za branje. Gosadajina žena nauči ih kako da ga oberu, kako da načine mužare(1) i ručne maljeve za mužare da smelju kukuruz i kako da od njega peku hleb.

Indijanci su uživali u novoj hrani do koje se dolazilo sa tako malo truda i svi su bili srećni.

Ali jednoga dana Gosadaja, ostavivši svoju ženu u selu, pođe loviti. Dok je on bio u lovu dođe da ga poseti njegov mlađi brat, koji nije bio čuo za novu hranu.

— Hoćeš li mi dati što da jedem? — upita on svoju snahu.

— Nemamo mesa, — odgovori ona, — samo kukuruzni hleb.

Mladić prezrivo pogleda na hleb i bacivši ga na zemlju, uzviknu:

— Kakva mi je to hrana?

Žena zaplaka. Još je plakala kada se Gosadaja vratio kući. Te noći ona reče svome mužu:

— Tvoj brat uvredio je dar koji sam ti donela. Ja sa tobom ne mogu više ostati. Ako se ikad budeš zaželeo da me vidiš, pođi pravo na istok dok ne dođeš do malog jezera; tu lezi i otpočini. Preko noći čućeš plač malog deteta. Čim začuješ taj glas, namesti svoju strelu u tom pravcu i spavaj do jutra. Tada će ti strela otkriti dalji put.

Ona napusti kolibu i nestade je u tmini. Nešto pred zoru meštani začuše šum kao kad pada kiša. To je zrnevlje padalo iz klipova; do jutra su klipovi na stabljikama bili prazni. Ljudi pođoše da love, ali je divljač bila tako retka da su doneli vrlo malo mesa i deca u selu počeše da plaču od gladi.

Gosadaja slušaše taj plač i srce mu se rastuži. Pođe na istok dok ne dođe do jezerceta, gde založi vatru i leže čekajući na obećani znak. Oko ponoći ču detinji plač, i pobode strelu u zemlju tako da je bila upravljena u pravcu zvuka. Tada leže opet i zaspa.

U zoru se diže i pođe u pravcu naznačenom strelom. Iđaše ceo dan a preko noći založi vatru i ležeći osluškivaše. Opet saču plač deteta, ovoga puta razgovetnije; i opet namesti svoju strelu.

Treće noći pojavi se njegova žena.

— Došao sam da te vodim sobom natrag, — reče joj on. — Moje pleme umire od gladi.

— Ne mogu se više nikada vratiti njima, — odgovori ona. — No ipak, ostaću ovde s tobom neko vreme.

Proveli su zajedno celu zimu i Gosadaja je gajio nadu da će se ona ipak vratiti s njim. Ali jednoga dana, kada je proleće bilo već blizu, ona reče:

— Slušaj!

On oslušnu. Ispod zemlje dopiraše tiho plakanje.

— Plaču zato što sam ih ostavila, — reče ona. — Vreme mi je da se vraćam. Pre no što odem, daću ti malo kukuruza da ga odneseš tvome plemenu.

Ona uze izvesnu količinu kukuruza, sveza ga u zavežljaj i dobro protrese. Zavežljaj se od toga tako smanji da ga skoro nije ni bilo. Posle toga ona ode.

Pošto je otišla, Gosadaja napusti svoj bivak i vrati se kući, zaustavljajući se tri noći radi odmora. Kad je stigao u svoje selo, okupi celo pleme u skupnu kuću, protrese zavežljaj sa kukuruzom dok nije dobio normalnu veličinu i razdeli seme među ženama. One zasejaše zrnevlje i, sećajući se svoje nesreće, moljahu se Velikom Duhu da im blagoslovi setvu. Kad je došlo vreme, kukuruz donese obilan rod.

Gosadaja uživaše u sreći svoga plemena. Pa ipak, čeznuo je za svojom ženom i čežnja mu postade tako snažna da je odlučio da je opet potraži. Dođe do jezera, zapali vatru i, sa strelom spremnom kraj sebe, leže osluškujući; ali ovoga puta detinji plač ne dopre do njegovih ušiju. Misleći da će pogoditi pravac, pođe idućeg dana i iđaše i iđaše, ali zvuka niotkuda. Ipak je i dalje išao; nikako nije gubio nade niti se vraćao. Možda je i sada još uvek traži.

MAJKA MEDVEDICA

Mali Uksedajaha nije imao ni oca ni majke, ni dede ni babe, niti ikoga od bližih rođaka. Seoski dečaci su tako rđavo sa njim postupali da je stalno plakao; a bio je suviše mali da nekuda ode.

Kada su se jednoga dana igrali kraj jedne stene, dečaci naiđoše na mračnu pećinu, po svoj prilici brlog medveda. Najstariji pozva Uksedajahu i reče mu:

— Uvuci se u pećinu.

Dete poče plakati.

— Uvuci se u tu pećinu ili ću te ubiti.

On se uvuče unutra, plačući. Onda dečaci zazidaše ulaz kamenjem i ostaviše ga da tu propadne.

U prvi mah usled mraka nije mogao ništa videti; ali čim mu se oči navikoše na tminu, pokuša da ukloni kamenje. Ne mogavši ni da ga pomakne, stade razgledati po svojoj tamnici nema li drugoga otvora. Pećina se prostirala samo malo u dubinu, a tamo na kraju sedela je jedna žena, koja je u stvari bila Dikobraz.

— Nemoj mi prilaziti suviše blizu, — reče ona, — jer je moja odeća vrlo bodljikava. Ja znam šta ti se desilo. Oni su nas oboje ovde utamničili, ali se ti ne boj. Sutra ćemo dozvati nekoga da nas pusti napolje.

Legoše i zaspaše. Sutradan rano ujutru Dikobraz se diže i reče:

— Pomakni se malo u stranu da mogu proći pored tebe.

Ona se provuče pored njega i pozva zveri s one strane kamenog zida. Lisica, Vuk, Medved, Jelen, Miš i mnoge druge skupiše se kod

ulaza pećine i oboriše zid. Dikobraz se tada izvuče napolje, a Uksedajaha za njom.

— Dečaci su rđavo postupali sa ovim detetom, — reče ona svojim spasiocima koji su u očima Uksedajahe izgledali kao ljudska bića, kao on sam. — Ko će se prihvatiti da se stara o njemu?

— Ja ću se starati o njemu, — reče Vuk.

— Ne, — odgovori ona. — Nećeš ti to moći jer si uvek gladan. Pre ili posle zaklaćeš ga.

— Ja ću, — reče Lisica.

— Ne, i ti si uvek gladna. Sem toga ti uvek juriš nekuda.

— Možda bih se ja mogao starati o njemu, — reče Miš.

— Ne, ni ti to nećeš moći. Ti skoro sve vreme trčkaraš tamo-amo. Može zbog tebe pasti i slomiti vrat.

— Mogu li se ja brinuti za njega? — upita Jelen nesmelo.

— Ne, ni ti se nikada ne skrasuješ. Odjurićeš nekuda i napustićeš ga.

Tada progovori Medvedica:

— Mislim da ću ja moći voditi računa o njemu. On se može igrati sa moje dvoje dece.

— Da, ti možeš, jer ti lepo čuvaš i svoju decu.

I tako Uksedajaha pođe sa Medvedicom, koja ga odvede svojoj kući pod korenjem jednoga drveta. Tu se on igrao sa njenim sinom i ćerkom i naučio njihov govor. Ponekad bi njen sin skidao svoje krzno i davao Uksedajahi da ga obuče; tada bi se i on verao uz drveće isto onako vešto kao medvedi.

Jednoga dana Majka Medvedica reče svojoj porodici:

— Deco, hajdemo da naberemo jagoda. Mora da ih sada ima mnogo.

Pođoše i dođoše do jednoga šumarka bogatog jagodama i tu Majka Medvedica položi na tle svoju kotaricu.

— Ovde ćemo ostati da beremo jagode, — reče ona. — Ti, Uksedajaha, trči oko ovoga šumarka i viči što jače možeš. To će oterati sve one koji možda ovde beru jagode.

Uksedajaha učini kako mu je kazala i zatim pomože u branju jagoda. Ceo dan su brali, a o zalasku sunca vratiše se kući sa punom korpom.

Nastala je jesen i Majka Medvedica opet reče:

— Mora da su šume sad pune lešnika. Svake godine ja ih skupljam na jednom mestu nedaleko odavde. Hajdemo sutra da vidimo šta ćemo naći.

Odoše idućeg jutra. Kad su stigli tamo, ona reče Uksedajahi:

— Trči unaokolo kao i pre i viči.

On potrča okolo, vičući.

— U redu je sada, majko, — reče kad se vratio. — Nikoga nema u blizini.

Skupljali su lešnike celoga dana i o zalasku sunca vratiše se kući sa punom kotaricom i staviše lešnike u jedan kut pod korenom drveta.

— Dobro bi bilo da i sutra opet odemo, — reče ona. — Možda ćemo tamo naći dovoljno lešnika da nam traje preko cele zime.

I tako odoše i sutradan na isto mesto i sakupiše još jednu kotaricu punu lešnika pa ih staviše u isti kut.

Idućeg jutra Majka Medvedica ih povede da potraže mesto gde će provesti zimu, i pošto su dugo išli kroz šumu, dovede ih do jednog velikog drveta.

— Čekajte ovde ispod, deco, — reče ona spremajući se da se uspenje uz drvo.

Troje mladih stajalo je ispod drveta i gledalo je. Ubrzo nje nestade u šupljini drveta. Pošto se unutra zadržala nekoliko trenutaka, izađe napolje, skliznu niz deblo i reče:

— Ova šupljina biće nam divna kuća preko zime. Hajdemo natrag da prenesemo sve naše lešnike.

Vratiše se u njihovu pređašnju kuću pod korenom drveta i legoše tamo da prespavaju noć.

Majka Medvedica ustade sutradan rano i razdeli lešnike u četiri zavežljaja, jedan veliki za sebe, a tri manja za decu. Svako od njih zabaci svoje breme na pleća i pođoše za njom kroz šumu do velikog

drveta. Pošto je ona unela lešnike u šupljinu, pozva decu da se uspužu. Njen sin i kći uzveraše se bez po muke, ali Uksedajahina stopala nisu mogla da stegnu deblo i on stajaše žalostan u podnožju drveta. Njegov brat po mleku pogleda dole i vide ga.

— Obuci ovo, — povika bacivši svoje krzno Uksedajahi pred noge.

Uksedajaha ogrnu krzno i poče se verati. Sada je to bilo skoro isto onako lako kao i hodanje po zemlji. Uživao je kad se uvukao unutra u šupljinu koja je bila vrlo topla i udobna.

Tek što su se smestili u novom stanu, kad vreme zahladne i poče padati sneg. Više nisu tumarali po polju, već su se igrali unutra, gostili lešnicima i spavali.

Zima je tek bila počela, kada Majka Medvedica reče Uksedajahi jednoga dana:

— Pogledaj napolje i vidi ima li koga u blizini.

On pogleda i vide jednog čoveka.

— Neki čovek uputio se ovamo, — reče.

Majka Medvedica dohvati štap i upravi ga na nezvana gosta. Štap se izduživaše i izduživaše dok ne dotače grudi čoveka i odbi ga od drveta.

— Ovaj je otišao, — reče ona, — ali će drugi doći kroz nekoliko dana. Možda nas ni on neće opaziti.

Posle nekoliko dana ona pozva Uksedajahu.

— Osećam da se približava neki čovek. Pogledaj napolje i reci mi je li na vidiku.

Uksedajaha pogleda.

— Jeste, majko, dolazi ovamo jedan čovek. Lice mu je obavijeno parom.

— To je zato što jede toplu hranu. Nikad on neće doći ni blizu divljači. — Ona pruži svoj štap opet i udalji ga od drveta.

Posle nekoliko dana ona reče:

— Evo opet neko dolazi. Pogledaj napolje.

On pogleda.

— Ovaj čovek žvaće grančice, majko.

— O, dobro je, on nas neće pronaći, — odgovori ona pa i njega odvrati na drugu stranu.

Jednom Uksedajaha ugleda čoveka koji kao da je nosio vedro na glavi. To je bio lovac koji se nikad nije saginjao da pije vodu iz lokve, već je uvek sobom nosio vedro.

— To vedro što nosi uvek će mu smetati da pronađe divljač, — govoraše Majka Medvedica dok ga je udaljavala svojim štapom.

Proleće se približavalo kad mu ona reče da pogleda još jednom.

— Dolazi ovamo jedan čovek kome iz usta viri veliki komad kukuruznog hleba.

— O, taj je proždrljivac; on je u stanju da iščupa kukuruz iz korena i da ga jede dok ga sveg ne proždere. On nas neće videti, — pa odgurnu i njega.

Najzad dođe proleće.

— Sada možemo napustiti našu kuću i poći dalje, — reče Majka Medvedica.

I tako oni siđoše i tumarahu okolo, tražeći letnje boravište. Najzad nađoše pogodno mesto među stenama. Pošto su otkotrljali neko lakše kamenje, odstraniše staro mokro lišće i mesto njega položiše suho. Tada su deca ostala tu i igrala se dok je Majka Medvedica išla da potraži gde ima jagoda.

Vreme je bivalo sve toplije i jagode počeše sazrevati. Majka Medvedica povede svoju porodicu da ih beru. Pre no što su počeli, ona opet posla Uksedajahu da trči unaokolo i zaplaši svakoga ko bi pokušao da se tu uvuče. O zalasku sunca vratiše se kući među stenama sa punom kotaricom. Tako su iz dana u dan sakupljali jagode i orahe i što ne bi mogli pojesti slagali su u jedan kraj.

Toga leta, s vremena na vreme, poneki lovac bi narušio njihov mir; ali svaki put kada bi se neko približio Majka Medvedica bi bacila nekoliko tetrebovih pera; tada bi jato tetrebova uzletelo i odmamilo lovca dalje. Ali, kad je došla jesen, ona reče Uksedajahi:

— Doći će lovac koji će nas sigurno pronaći, jer mu lice gleda na dve strane, a pas mu ima četiri oka. Uz to, korača lagano i često zastaje obazirući se unaokolo. Pogledaj da li već dolazi.

Uksedajaha pogleda napolje i vide čoveka kako se približava. On je išao polako i s vremena na vreme zastajao da pogleda unaokolo. Njegov pas imao je po belu belegu iznad svakog oka, tako da je izgledalo da ima ne dva, već četiri oka.

Dečak obavesti o tome Medvedicu.

— Tu nema spasa, — reče ona. — Moramo izaći. Ja ću prva; ti, sine moj, moraš poći za mnom. Zatim ćeš izaći ti, Uksedajaha, i izvesti za sobom svoju malu sestricu. Ako kažeš lovcu da je to tvoja sestrica, on joj neće naneti zla. Vodi o njoj računa za onoliko vremena za koliko sam ja o tebi brinula; onda je pusti da ide slobodna.

Uto ih pas otkri i na sav glas zalaja. Majka Medvedica baci nekoliko tetrebovih pera i jato tetrebova uzlete u zrak, ali ih je pas progonio samo zamalo, pa se vrati. Lovac se sasvim približio.

— Ne mogu više ostati, avaj, — uzdahnu Majka Medvedica. — Sada moram izaći, — i ona pričvrsti svoj zavežljaj.

Čim se pomolila, lovac je ustreli. Ona potrča nekoliko metara pa pade, ali Uksedajahi se činilo od njenog tela koje je ležalo na zemlji da je to zavežljaj koji je ona zbacila sa sebe, a da je ona sama pobegla.

Sada njen sin zabaci zavežljaj na rame i izađe. Potrčao je samo nekoliko metara pa je pao, pogođen lovčevom strelom. Ali Uksedajaha mišljaše da je on to bacio svoj zavežljaj, a da je i on, kao i njegova majka, pobegao.

Tada Uksedajaha skoči napolje. Lovac spusti svoj luk.

— Zašto ti nisi izašao prvi? — povika. — Ja ne bih ubio tvoje drugove da si ti prvi izašao.

— Ti ih nisi ubio, — odgovori dečak. — To su oni samo spustili svoje zavežljaje.

Zatim izađe kći Medvedice, tiskajući se uz Uksedajahu radi zaštite. Pas zalaja i htede da je napadne, ali ga njegov vlasnik odazva, a Uksedajaha mu ispriča sve o sebi.

— Majka Medvedica brinula se o meni dva leta i jednu zimu. Obećao sam da ću čuvati moju sestru za isto toliko vremena, a posle je osloboditi. Ona će ostati sada sa mnom.

Lovac odra kože sa obe ubijene zveri, a njihova tela obesi o drvo, ne usuđujući se da uzme meso. Tada uvi kože u balu, zabaci ih sebi na leđa i povede Uksedajahu i njegovu sestricu u selo.

— Ja neću da uđem u tvoju kolibu. Ionako ću se uskoro vratiti natrag. Veži mi nešto oko vrata da me tvoj narod ne ustreli, a ja ću spavati napolju.

Onda joj Uksedajaha veza crvenu vrpcu oko vrata i ona je išla svuda za njima dve zime i jedno leto. A kada druga zima prođe, ona mu reče:

— Sada mi skini taj kanap jer odlazim natrag kući. No kad budeš lovio, nikad nemoj ubijati male mečiće kao što sam ja.

Pošto je ona otišla, Uksedajaha pođe od mesta do mesta sa lovcem koji ga je bio pronašao i vratio među ljude. Njegov boravak sa Majkom Medvedicom dao mu je moć da razaznaje tajanstveni oblak sličan dimu koji medvedi šire iz svojih jazbina; i uvek je dovodio svoga prijatelja lovca do najvećih medveda, onih koji su ispuštali najveće oblake. Niko više nikada nije video ova dva lovca, ali oni verovatno i dan danji love medvede.

NATECANjE SA KRALjEM LEDA

Davno, davno jedan mudri starac imao je nećaka koji je bio i veoma pametan i veoma vredan. Zato što je trčao brže no iko drugi, ujak mu je dao ime Hijatgau, „Brzonogi".

Jednoga dana reče on svome nećaku:

— Sada si već dovoljno odrastao da možeš loviti jelene. Idi i ubij jednoga, a ja ću te naučiti kako ćeš uštaviti njegovu kožu.

Hijatgau nikada pre toga nije lovio jelene; ipak, samo što je ušao u šumu on ustreli prilično velikog jelena. Onda uplete konopac od savitljivih bukovih grančica, zaveza ga jelenu oko vrata i odvuče ga kući. Tamo njegov ujak naoštri mali nož tvrdog sečiva i odra jelena. Na unutrašnjoj strani kože bio je ostao sloj sala i mesa. Da to ukloni, on pobode lipov kolac u zemlju, saseče mu vrh u obliku klina i sastruga kožu preko njega. Sada je koža bila čista, ali vrlo kruta; zato on u nju utrlja mozak jelena i kada je bila napola suva, sastruga je još jednom, tako da je postala meka i savitljiva. Tada pozva dečaka:

— Obavij ovu kožu oko ramena i vidi da li ti od nje može izaći košulja.

Hijatgau obavi sebi kožu oko ramena.

— Ne, nije dovoljno velika, — reče njegov ujak. — Moraćeš mi doneti još jednog jelena.

Hijatgau donese i drugog jelena, od čije se kože, zajedno sa onom prvom, mogla načiniti košulja. Pa ipak njegov ujak nije bio zadovoljan.

— Od ove dve kože izaći će ti košulja, ali ti nemaš dokolenice. Moraćeš da ubiješ još jednoga jelena.

Hijatgau donese i trećeg jelena, većeg od prva dva. Njegov ujak učini kožu na isti način kao i one ranije dve i uze meru mladiću za dokolenice.

— Ovde ima dobre kože samo za jednu nogavicu, a ne za par, pa zato moraš uloviti još jednog jelena. Sem toga trebaće ti i par mokasina, jer će se vreme promeniti i jako zahladneti.

Hijatgau pođe opet loviti i naiđe na tri jelena, sva tri manja od onog poslednjeg kojeg je doneo.

— Ovi neće odgovarati, — mišljaše on sam za sebe. — Ujaku će trebati jelen otprilike iste veličine kao što je bio onaj poslednji.

Zato ostavi na miru ova tri jelena pa nastavi traženje dok ne naiđe na dovoljno velikog jelena; njega ubi i dovuče kući. Ujak odra jelena i premeri. „Ova i ona ranija koža“, mislio je, „biće dovoljne za dokolenice i mokasine“. Može upotrebiti deblju kožu od vrata za mokasine, okrećući krzno unutra, a ostatak od obe kože za dokolenice, sa krznom spolja. Neko vreme premišljaše da li da na dimu osuši kože, ali zaključi da je bolje da to ne čini, jer jeleni mogu osetiti dim ako Hijatgau bude nosio ove dokolenice kad ide u lov.

Starac je sada imao dovoljno jelenskih koža, ali ne i materijal kojim bi šio. On reče svome nećaku:

— Idi i ulovi mladog jelena od godinu dana kome su rogovi tek počeli izbijati.

Hijatgau je dugo tražio dok nije naišao na jelena jednogodišnjaka, koga ulovi i odvuče kući. Kako je njegova koža imala da posluži kao materijal kojim se šije, to je ujak nije štavio kao one ranije. Mesto toga on sastruga dlaku sa spoljašnje strane i rasteže kožu jako preko drvenog obruča, zatim, kad se osušila, objasni svome nećaku kako da je prebaci preko bukovog štapa i da je seče u neprekidnu spiralu, počinjući od gornje ivice. Hijatgau, koji je imao dobro oko i sigurnu ruku, pretvorio je kožu u dugačak, tanak kaiš, svuda podjednake širine. Ujak je taj kaiš uglačao provlačeći ga između dva obla kamena i ostavio ga na stranu da njim šije.

— Još nemamo šilo, idi donesi mi prut od drveta hikorije(2).

Hijatgau donese dobar komad koji njegov ujak zašilji bruseći ga o kamen.

— Dok ti ja od ovih koža budem šio odelo, — reče tada, — idi i ubij jednog medveda. Trebaće ti pokrivač kad naiđe hladno vreme.

Mladiću pođe za rukom da pronađe medveda i odape strelu na njega, ali mu je luk bio tako slab da strela nije mogla probiti kožu zveri. Baci strele na još dva medveda, ali takođe bez sreće. Tada se vrati i reče ujaku:

— Bacio sam strele na tri medveda, ali je moj luk tako slab da strele nisu mogle probiti njihovu kožu. Načini mi jači.

Nešto pre toga, njegov je ujak bio naišao na drvo hikorije, koje je vetar bio obalio; sačuvao je nekoliko dugačkih štapova od toga drveta potopivši ih u potoku. Sada on osuši te prutove, savi jedan od njih u luk i zateže ga konopcem, opletenim od tetive jelena. Onda preostale prutove izreza u strele, sa glavama toliko jakim da

C Severno-američko tvrdo, teško drvo, slično orahu im nisu bila potrebna pera, zatim im šiljke prekali na vatri da budu čvršći.

— Evo ti luka i strele, — reče svome nećaku. — Kad bacaš strelu na medveda, ciljaj upravo niže prednje plećke gde je koža najtanja.

Hijatgau je bio oduševljen svojim novim oružjem i pohita u šumu. Nije dugo išao kad susrete medveda mnogo većeg od ona tri pređašnja; i njegova strela, pogodivši medveda ispod plećke, skoro da se zabola do glave. Medved pojuri još nekoliko koračaja i pade mrtav. Hijatgau načini konopac od upletenih bukovih grančica da ga odvuče kući, ali je zver bila tako teška da je morao da se odmara svakih nekoliko koraka, te stiže u kolibu tek uveče.

Ujak odra medveda, stavi njegovu kožu na stranu i pripravi malo mesa za kuvanje. Preostalo meso stavi da se suši; a salo istopi i nasu u medveđu mešinu i okači ga da se stegne. Zatim završi košulju, dokolenice i mokasine koje je bio počeo ranije, a od učinjene medveđe kože načini divan topli zimski pokrivač da se njime pokriju.

— Sada imaš dobru toplu zimsku odeću, — reče, — ma kako vreme bilo hladno. Ali moraš mi doneti drvo da načinim veliku kutlaču, jer sam sanjao prošle noći da dolazi Kralj Leda.

— Ko je Kralj Leda? — upita zabrinuto Hijatgau. — Bolje neka nas ne uznemirava, ili ću ga ubiti.

— Nemoj tako govoriti jer te Kralj Leda može čuti. Ali avaj, ti si već rekao što si rekao i sad ne možeš natrag. Idi i ulovi još nekog medveda.

Hijatgau je bio srećne ruke. Svakoga dana kad bi išao u lov ubijao bi ili jelena ili medveda. Tokom celoga leta njegov ujak je bio zaposlen štaveći njihove kože, usoljavajući i sušeći meso i puneći njihove mešine rastopljenim salom.

Kada leto pređe u jesen, stari ponovi svoju opomenu:

— Kralj Leda će doći. Idi i ubij nekoliko rakuna(3). Oni su u ovo godišnje doba vrlo debeli.

Još uvek Hijatgau nije shvatao u čemu je stvar. Kralja Leda zamišljao je baš kao običnog čoveka koga bi mogao da ubije isto onako kao što je ubijao zveri, i čudio se zašto je njegov ujak tako uznemiren. Ipak, ode u lov i ulovi nekoliko rakuna.

— Kralj Leda dolazi, — reče opet njegov ujak. — Idi i nakupi čvornovate borove klade i suve grane otpale sa velikog drveća hikorije.

Hijatgau navuče dve velike kamare drva i jednu smesti u kolibu, a drugu odmah pred vrata.

— Kralj Leda dolazi. Spremi dosta lipove kore.

Mladić posluša svoga ujaka i obori nekoliko lipovih mladica, oguli im liko, koje izlomi u kratke komade i načini baklje. Napravio je toliko mnogo tih baklji da starac najzad reče:

— Ne verujem da ćeš ih sve upotrebiti.

— Pa bolje da ih je više, — odgovori nećak.

Posle nekoliko dana, Hijatgau reče:

— Prošle noći sanjao sam da je došao neki čovek i tražio da se nađem sa njim na jednom mestu u šumi.

— To sam upravo očekivao, — uzviknu njegov ujak. — To je bio Kralj Leda. Zato, kad budeš tamo išao, obuci kaput i dokolenice.

Hijatgau obuče svoj kaput i dokolenice i požuri na ugovoreno mesto. Neko ga je tamo čekao — neko ko je imao oblik čoveka,

mada je izgledalo da je načinjen od leda.

— Jesi li ti rekao da ćeš ubiti Kralja Leda? — upita on Hijatgau.

— Da, to sam ja rekao.

— Dobro, hajde da to rešimo borbom.

Hijatgau oklevaše.

— Sigurno ćeš mi dati mogućnosti da se pripravim. Hajde da ugovorimo dan za natecanje.

— Vrlo dobro, borićemo se od danas za mesec dana, u mesecu Dvostruke Hladnoće.

Rastadoše se i Hijatgau se vrati svome ujaku, ispriča mu kako je stvar uredio. Starac je bio zbunjen, jer nikada još nije bio čuo da se Januar naziva Mesecom Dvostruke Hladnoće.

— Opomenuo sam te da se ne hvališeš toliko. Sam si sebi navukao tu nevolju i sam moraš s njom izaći na kraj. Mislim da bi dobro bilo da osiguramo našu kolibu, mada ćemo sigurno stradati jer ne znamo koga će dana doći.

Obložiše sve zidove svoje kolibe medveđim kožama i čekahu dolazak Kralja Leda.

Jednoga dana vatra poče da zamire; borove cepanice i lipove klade odbijahu da gore, mada su inače buktale veselo. Preplašen, stari čučnu kraj vatre dok je Hijatgau skinuo mešinu punu zaleđenog rakunovog sala i probušio je iznad vatre. Kada je vatra opet počela plamteti, on sede naspram ujaka i čekaše.

Tada Kralj Leda uđe i stade nepomično kraj samih vrata. Ledena hladnoća prože kolibu i vatra poče opet da zamire. Podstican od svoga ujaka, Hijatgau je održavaše jednom mešinom sala za drugom. Čim bi zaplamtela, pripravljao bi lipovu zublju i pritiskao je na telo Kralja Leda; ali bi zublje zacvrčale i gasile se ne proizvodeći neko primetnije dejstvo. Mladić je nagomilao na vatru još cepanica i prepokrio ih rakunovim salom. Kada su se cepanice razbuktale, on stavi na plamen jedan sud u koji izruči nekoliko mešina sa medveđim salom. Polako se smrznuto salo topilo i zagrevalo. On zahvati drvenom kutlačom tečnosti koja se pušila i hitnu je na telo Kralja Leda, gde se ova zaledi u čvrstu koru. Tada zapali tu koru upaljenom zubljom; ali ona jedva malo zaplamsa i ugasi se. A za sve to vreme

Kralj Leda se nijednom ne pomače, mada je izgledalo da se neprimetno smanjio.

Celoga toga dana i duboko u noć Hijatgau je napadao svoga neprijatelja. Kralj Leda je polako nestajao; pred zoru nije bio veći od malog deteta. Najzad se predade:

— Ti si me pobedio, — reče, — ali me nećeš uništiti potpuno. Ako ništa drugo, od sada ću te štipati za uši i prste.

Nestade ga i ledena studen ustupi mesto blagoj toploti. Tada stari ustade i reče svome nećaku:

— Sreća naša da si pobedio.

Hijatgau nastavi opet da lovi, jer je hladno vreme prošlo. Možda još uvek lovi. Ko zna.

OLUJNIK

Nebo beše jasno i mir Velikog Duha vladaše gore na nebesima; ali na zemlji Indijanci umirahu od gladi. Oluja je besnela skoro mesec dana baš u vreme kada su sazrevale jagode, te jagode ne uzreše; niti su Indijanci mogli spuštati svoje čamce u vodu i kopljem ubijati ribu.

Najzad se jedan čovek dobrovoljno javi da ode Olujniku. Išao je dok ne naiđe na biće koje, neprestance pokrećući svoje ruke sa jedne strane na drugu, stvaraše vetar. Indijanac mu se približi i naredi mu da prestane tako oštrim glasom da Olujnik naglo zamahnu i umalo ne probuši nebo žestokim udarom vetra. Namah mu čovek odseče ruke.

Vetar prestade istoga trena i dan je bio bez daška. Na nebu nestade oblaka tako da se vidik proširi daleko na jug, mada se teški talasi valjahu i udarahu o stenje još uvek sa hukom snažnom kao grmljavina. Tada se diže šum glasova, glasova gladnih Indijanaca koji su najzad mogli da idu da love ribu i koji se veselo vraćahu pod teretom bogate lovine da nahrane svoju decu.

Ali uskoro i more postade mirno i bez ijednog talasića. Po njegovoj površini rasprostre se prljavština tako da Indijanci ne mogahu ubiti više ni jedne ribe; i gladovahu kao što su gladovali i pre. Tada onaj što beše ubio duha Olujnika ode ponovo njemu da ga povrati u život. Nađe duha gde ga je bio oborio i usrdno ga zamolivši za oproštaj reče da Indijanci opet umiru od gladi. Stavi mu ruke u njihov pređašnji položaj i udaraše duha po glavi dok ovaj ne povrati svest. Tada duh reče:

— Odsada će se svi ljudi bojati moga gneva, jer ja mogu razrušiti skoro sve na ovom svetu; i nijedan čovek neće mi se moći više suprotstaviti. Sam Veliki Duh odredio me je da stvaram vetar za dobro ovoga sveta.

Tada blagi povetarac lako prohuja nad vodom i kroz drveće, donoseći utehu svim stvorenjima zemaljskim. Dotače svojim mekim rukama čela iscrpljenih Indijanaca i njihove izgladnele dece; opra prljavštinu sa vode i nabaca je visoko na obalu, tako da more posta čisto i mirisno. Indijanac se vrati svojoj kući zadovoljan, a Veliki Duh reče:

— Čovek koji ima suviše mnogo moći, uvek će izazivati nedaće.

NENIBAŠ

Vuk, brat Nenibaša, bio je tako vešt lovac i ubijao je tako mnogo divljači da se manidosi(4) iz sveta duhova razljutiše i počeše snovati kako da ga unište. Jednom je Vuk bivakovao sa Nenibašom i staramajkom Nokomis na obali zaleđenog jezera. Svakoga jutra kad bi Nenibaš izlazio iz svoga vigvama(5) otkrivao bi trag životinje koja je tuda prošla preko noći; tada bi je Vuk gonio i večerom donosio u bivak ubijenu.

Nenibaš, znajući da manidosi smišljaju smrt njegovom bratu, opominjao je ovoga da nikada ne prelazi preko jezera, čak ni pod zaštitom noći. No rano jednoga jutra manidosi pustiše kraj njihovoga logora neobično brzonogog soba(6) za kim Vuk pođe i posle dugog gonjenja najzad ga ubije. Ali kako je već bilo kasno uveče on odluči da truplo ostavi do sutradan a sam da se povrati preko jezera u bivak. Pođe; ali kad je bio na po puta preko jezera led puče i on propade u vodu.

Nenibaš, čekajući uzalud svoga brata, najzad shvati šta se dogodilo. Leže na tle, i pokrivši se preko glave plakaše četiri dana i četiri noći. Sve životinje i ptice sa neba i sve životinje i ptice iz vode dođoše da ga teše, ali on se ne uteši. Najzad, one rekoše:

— Dobro bi bilo da se Vuk vrati.

Četvrtog dana njegovog ridanja Vuk izađe iz vode i uputi se bivaku svoga brata; ali mu Nenibaš doviknu:

— Ne ulazi u bivak, o, moj brate. Moraš otići daleko odavde i upravljati zemljom mrtvih na zapadu.

Vuk ode i sada on upravlja mrtvima u dalekoj zemlji na zapadu.

Ali Nenibaš i dalje odbijaše da se digne. Najzad mu se približiše neki drugi manido-duhovi koji pobodoše drvena obličja ljudskih bića u zemlju, sve po četiri u jednom redu. Dok je jedan manidos udarao u bubanj, drugi, noseći za svojim pojasevima kese od kože muskrata(7) i drugih koža, igrahu pred tim kipovima. Na tu galamu, Nenibaš pogleda naviše i njihove pesme i igre svideše mu se. Ustajući na noge, ponudi igračima svoju kožnu medicinsku kesu(8) ali manidosi iščezoše u nebo, koje se prekri tamnim oblacima.

Nenibaš pogleda nagore i vide da se sprema oluja sa kišom. Reče svojoj staramajci Nokomis:

— Manidosi pokušavaju da me zavedu svojim oblacima.

Na to i on pobode drvene kipove u nekoliko redi i igrajući i pevajući pred njima upravi jednu vidrinu kožu prema nebu. Oblaka nestade i nebo posta opet čisto, baš kao što postaje i sada kada naši vrači igrajući uprave svoje vidrine kože u nebo, pre no što počnu izvoditi svoje čarolije.

Nenibaš se, dakle, digao sa tla, ali nije imao mira, jer je želeo da kazni manidose koji su mu ubili brata. Pođe putovati po svetu; ali ih nigde ne mogaše naći, jer su se oni bili pretvorili u zmije i sklonili se u vodu.

Jednoga dana pronađe ih kako se greju na suncu na peskovitoj plaži; ali kad je pokušao da im se privuče, one ga prepoznadoše i pobegoše u vodu. On se vrati na to isto mesto pre svanuća i, pretvorivši se u panj, čekaše.

Predvođeni zmijom belom kao zimski kunić, njegovi prijatelji pojaviše se iz vode. Promotriše sumnjičavo panj i poslaše Pantera da ga ispita. On zagreba pandžama drvo; i kad se ništa ne pomače, izvesti da je to zaista panj. Još uvek sumnjajući, one poslaše veliku guju koja se obavi oko nepomičnog Nenibaša i donese im isti izveštaj. Umirene, zmije legoše na pesak i zaspaše.

Nenibaš se sada opet pretvori u čoveka i ustreli u srce zmiju predvodnicu. Ostale zmije poskakaše u vodu, koja naglo nadođe i poplavi svu zemlju. Nenibaš uteče na vrh visoke planine i tamo se pope na visoki bor; ali se voda pela za njim čak i tamo. Doseže mu do vrata; tada se voda povuče i povrati se na pređašnji nivo. On siđe

sa planine, ali sagradi veliki splav za slučaj da voda opet nadođe. Zatim nastavi svoje putovanje.

U šumi srete staricu koja je na leđima nosila vreću i plačući tražila nešto među žbunjem.

— Zašto plačeš? — upita je on.

— Nenibaš je ustrelio našeg poglavicu, — odgovori ona, — i on sada umire. Tražim lek da ga izvidam.

— Šta radiš kad odeš njemu?

— Ja uđem sama, dam mu lek i pevam nad njim.

Nenibaš ubi staricu, obuče se u njeno odelo, prebaci sebi na leđa njenu vreću i uđe u selo. Stanovnici sela, misleći od njega da je starica, nisu na nj ni obraćali pažnje dok je on smelo ušao u poglavičin vigvam. Probode poglavicu svojim nožem, odra ga kao što bi odrao jelena, sveza njegovu kožu u zavežljaj i požuri na svoj splav. Zmijski narod gonjaše ga i voda se podiže i poče da pokriva zemlju. Životinje svih vrsta, čak i ptice, potražiše utočišta s njim na splavu, jer ovoga puta voda pokri i najviše planinske vrhunce tako da se ni stopa zemlje ne viđaše.

Nenibaš pusti da ga struja nosi, čekajući da se voda povuče, ali ovoga puta ona se ne povuče. Najzad reče onima koji su bili sa njim:

— Moraćemo sami stvoriti čvrstu zemlju. Neka neko zaroni i donese mi malo peska.

Vidra zaroni. Nije mogla doseći do dna, iako se zamalo nije udavila. Nenibaš je izvuče na splav i povrati u život.

Ptica gnjurac zaroni i ne uspe ni ona.

Poslaše dole muskrata7) koji pod vodom ostade toliko, da je bio polumrtav kad se pojavio na površini. Nenibaš ga jedva povrati u život.

— Jesi li dospeo do zemlje?

— Jesam, već sam bio skoro obamro kad sam je ugledao. Nisam mogao da pokupim pesak ustima, ali sam pandžama zagrebao nekoliko čestica.

Nenibaš izvuče iz njegovih pandži ove čestice, metnu ih na vodu i na njih stavi najsićušnije mrave. Mravi trčahu po njima, a kako oni

trčahu, čestice zemlje postajahu sve veće. Zatim iskrca pacove, a posle pacova druge životinje; svaki je optrčao svoj krug i povećao zemljište. Najzad, kada je zemlja dobila svoj sadašnji oblik, on pusti miša i medveda.

Tako je Nenibaš obavio svoj posao i otišao u daleku zemlju na zapadu da se pridruži svome bratu Vuku. Tamo je i ostao i džinovsko kedrovo drvo raste iz njegove glave. Više ne putuje.

RIBA DEVOJKA

Povest o Ribi Devojci, onoj koja je završila stvaranje Vasione, kako su to mudraci od starina pripovedali, da bi generacije koje dolaze znale kako je život na zemlji nastao i kako je Veliki Duh odredio da čovek treba da živi na ovoj zemlji koju mu je dao za njegovo večito prebivalište.

U davno doba žena jednog Indijanca rodi devojčicu kojoj dade ime Očiganseekva, Riba Devojka. Još od malena ona se razlikovala od druge dece; što je više rasla postajala je sve neobičnija i čudnija. Kad je došla u godine kada indijanska deca počinju svoj post mati se posavetova sa ocem.

— Trebalo bi da naše dete sada posti e da bi joj bilo ukazano kojim životnim putem da pođe da bi poslužila kao primer drugoj deci.

— Ako misliš da joj je vreme da posti, — odgovori on, — neka to i učini. Mi ćemo joj pripremiti mesto gde će se povući da posti.

A mati opet reče:

— Ova devojčica kao da ne pripada nama. Ja istinski verujem da je ona dete Velikog Duha.

I tako roditelji izabraše podesno mesto gde će postiti i sagradiše joj mali vigvam.

Sutradan u svitanje mati probudi svoju kćer:

— Ustaj, jer Tvorac Dana želi da počneš postiti.

Devojčica se diže i samo klimnu glavom bez reči.

— Hajde, — reče mati, — Veliki Duh želi da ti postiš u znak priznanja za velika dela učinjena na zemlji i nebu. I neka te uvek

spominju kao onu koja je poslušala naredbe Velikoga Duha u vreme kada su svet i čovečanstvo dobili svoj konačni oblik.

Otac i mati odvedoše je u njen maleni vigvam.

— Evo tvoga malog vigvama, a ovo ti je mala postelja od granja. Ovde ćeš ti sama ležati. Za pet dana i pet noći niti ćeš jesti niti piti. Onda ću ti ja doći; pa ako dobiješ blagoslov, ja ću ti doneti mesa i pića; ali ako blagoslov ne bude onakav kakav bi trebalo da bude, postićeš još pet dana.

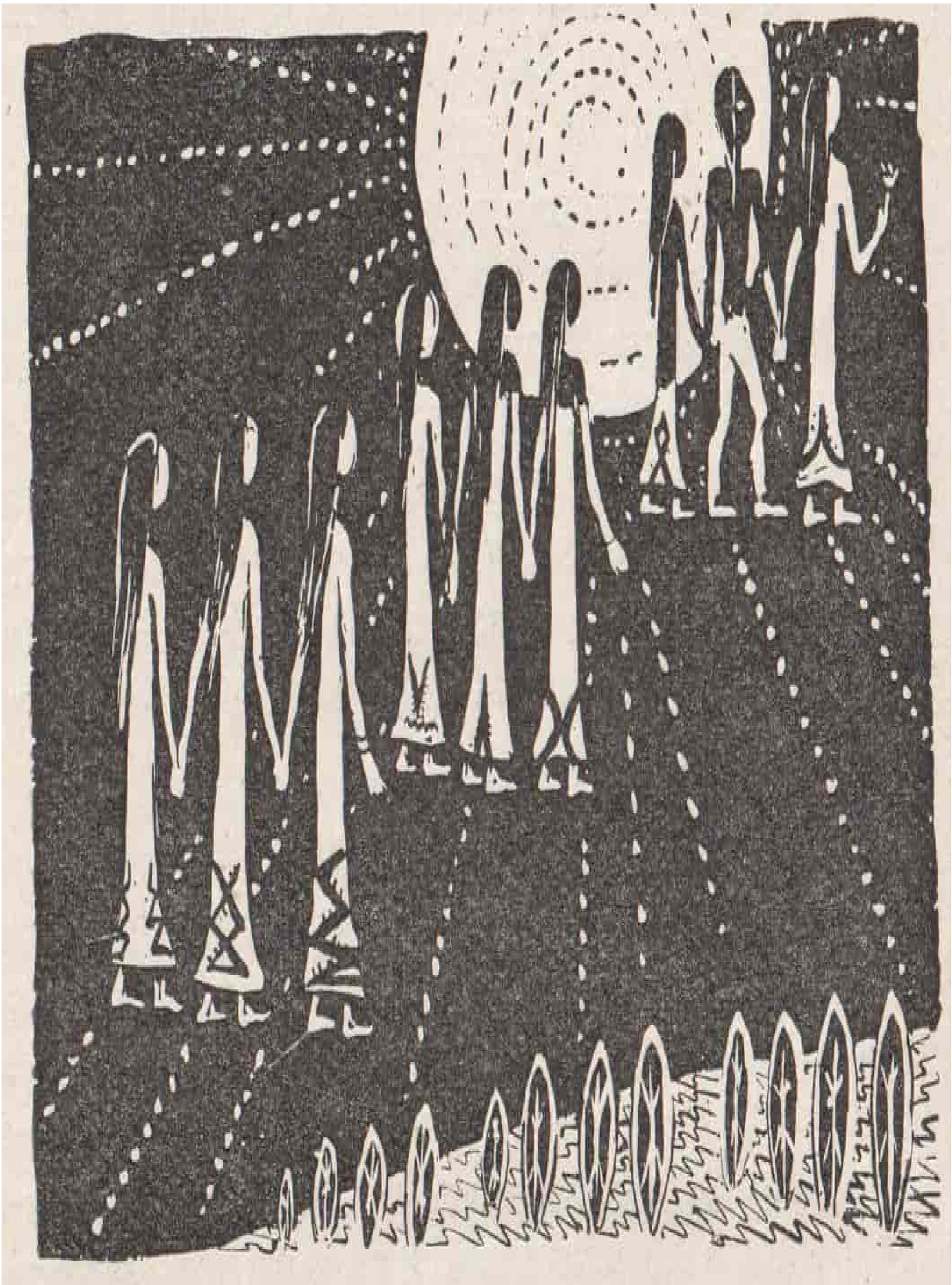
Riba Devojka ne reče ništa već opet samo klimnu glavom. Roditelji je tada ostaviše. Tada se Tvorac Dana diže iznad vrhova drveća i prosu svoj prekrasni sjaj nad njom, kao da već priprema za nju blagoslov zemaljskih i nebeskih sila.

Nije dugo ležala u svom vigvamu kada se pojavi divan i snažan čovek i reče joj:

— Darujem ti sve moći koje postoje na svetu i na nebu; pod Tvorcem Dana i van njega; nad zemljom i pod njom; na talasima i u dubinama voda. Sutra u ovaj isti čas opet ću ti doći.

Nestade ga; ali ujutru opet joj dođe, na izgled vrlo zadovoljan, i reče:

— Za tvoje roditelje ti si samo malo dete, ali ne i za duhove nebesa. Veliki Duh blagoslovio te je svim moćima koje su pod njegovom vlašću. Zato prekini post i budi moja žena. Zauvek ćemo biti srećni. Ustani i hajde da jedemo zajedno.

Na tajanstven način stvori se pred njom u izobilju svakojako divno voće. Srećno su ga jeli zajedno.

Njen posetilac progovori:

— Sutra ću opet doći i doneti mesa za nas oboje. Ne moraš više ležati i postiti, pošto sada poseduješ sve moći koje imaju duhovi neba i zemlje i voda, čak i oni koji prebivaju pod zemljom i pod vodama. Nikada ništa nećeš imati da poželiš, jer je tvoja moć jednaka moći nevidljivih duhova neba. Kada Tvorac Dana utone iza horizonta, lezi da se odmoriš i spavaš, ali ustani pre no što on ustane i opet ćemo zajedno jesti.

Kad je završio, nestade ga i devojka ostade sama čudom se čudeći.

„Ko to može biti? — razmišljaše. — Da li da verujem sve što mi kaže? Ne znam. Ali mene su moji roditelji smestili u ovaj vigvam da postim i ja moram postiti po njihovoj želji. Leći ću da vidim šta će mi doći na san."

Ona opet leže na svoju malu postelju od granja i počivaše. Tada joj do ušiju dopre glas:

— Dobro je i pametno od tebe što slušaš svoje roditelje, kako sam ja to naložio čovečanstvu još od vremena kada sam pregao da stvorim svemir i čoveka. No ti si odabrana da završiš stvaranje neba, da mu daš oblik koji će ono imati večno i zauvek. Već su ti date sve moći koje postoje na nebesima i na zemlji i u vodama, pa čak i moći koje postoje pod zemljom i pod velikim vodama koje je okružuju. Zbog toga poslušaj onoga koji ti dolazi, jer sve što on kaže upućeno ti je od sila vidljivih i nevidljivih.

Glas utonu u tišinu. Devojka je napregnuto gledala u pravcu odakle je glas dolazio, no ne reče ništa. Već pomisli u sebi:

„Sigurno je to sam Veliki Duh meni govorio. Ja sama sebi izgledam kao devojčica; ali ako treba da budem žena, ja ću raditi kao žena i izvršavati dužnosti koje su mi određene; tada ću se puna radosti vratiti svojim roditeljima. Biću srećna da radim kod kuće i ispunjavam želje moje majke."

Ona zaspa; ali pre no što se Tvorac Dana pojavio, ona se diže i zameni granje u svom vigvamu svežim granama. Tada se Tvorac

Dana pojavi na istoku i razasu svoj divni sjaj po zemlji, blagosiljajući drveće i bilje, ali više od svega njen mali vigman. Uskoro se pojavi njen posetilac sa obećanim mesom, koje položi na finu zdelu od brezove kore ukrašenu neopisivo lepim biljem. Puni veselja jeli su zajedno. Tada on reče:

— Sutra je poslednji dan tvoga posta. Ja ću poći u susret tvojoj majci kada bude dolazila ovamo; i reći ću joj da si ti blagoslovena svim moćima zemaljskim i nebeskim; da će sva bića vidljiva i nevidljiva doći na našu svadbu. Svi su pozvani da dođu, čak i oni koji prebivaju u velikim vodama. Zauvek će se oni sećati svadbene gozbe velike Ribe Devojke. Ne boj se, jer sada si ti gospodarica nad svima njima.

Samo malo je ostao s njom; tada, poželevši joj dobar odmor, nestade ga. Dan je brzo prošao dok je ona sedela razmišljajući o tome šta sve ovo znači. Ovoga puta Tvorac Dana je brzo otišao. Čak joj je i noć izgledala kratka.

Jutro je osvanulo veličanstveno; sa divnim sjajem Tvorac se digao i bacio svoj prekrasni osmeh nad celim svemirom. Devojčina mati približavala se vigvamu, a sa protivne strane, kao po dogovoru, posetilac sa nebesa. Oni se sretoše i gledahu se, ne govoreći ni reči.

— Je li to tvoja mati? — upita on.

— Da, — prošaputa ona.

On se obrati ženi:

— Ja sam izabrao tvoju kćer sebi za ženu i dao sam joj sve moći nad zemljom i nebom, kao što mi je bilo naloženo. Danas proslavljamo naš svadbeni pir. Sva živa bića na zemlji i iz vode i sa neba, vidljiva i nevidljiva, sastaće se po prvi i poslednji put zajedno, da budu svedoci venčanju velike Ribe Devojke, tvoje zemaljske kćeri, koja sada pripada nebesima. Idi, dovedi svoga muža i celu porodicu.

Mati se vrati kući, pokupi svu rodbinu i odvede je malom vigvamu. Tek što su seli, pojavi se neopisivo mnoštvo bića kakva do tada nikada niko nije video, niti se ikada o njima čulo, čak ni snevalo. Gospodar neba objavi venčanje, da će odsada on i Riba Devojka biti sjedinjeni zauvek, na što moćni usklik prolomi nebo i zatrese zemlju.

Sada poče svadbeni pir. Veselje i sreća zavlada svuda na sve četiri strane sveta i među veličanstvenim nebeskim telima. Kako je Riba Devojka sela i čudila se kako i zašto je tako ispalo da ona bude gospodarica svih tih čudesnih bića, harmoničan hor glasova dopre do nje s nebesa:

— Tebi je data moć da vladaš nad svima nama, zato se nemoj čuditi.

U međuvremenu Tvorac Dana je žurio svojom stazom i približavao se zalasku. U trenutku kada je upravio svoj poslednji bljesak na zemlju, veselje prestade i zemlja se zatrese od oproštajnog pozdrava silnih gostiju.

— Zbogom, zbogom. Neka vas sreća večito prati.

Pozdravi zamreše. Nastade duboka tišina. Muž Ribe Devojke hitro podiže šator za sebe i ženu i povukoše se da spavaju.

Dani su prolazili mirno. Svakoga jutra njen muž je išao u lov i donosio životinje i ptice iz šume, neke za hranu, neke od čijeg su krzna pravili sebi odeću, posteljinu i prostirke. Riba Devojka je ostajala u vigvamu; ona je štavila kožu i pripravljala meso, trudeći se na sve načine da ugodi svome mužu, a kad bi se on večerom vraćao sa svojom lovinom, dočekivala bi ga sa pripravljenom hranom.

Jedne večeri on se vrati nešto kasnije, ali ne reče razlog. Sledeće večeri vrati se još malo kasnije, ali opet ne reče ništa. Riba Devojka ne pitaše ga ništa, već poslovaše oko njega da mu ugodi i starajući se da sve njegove potrebe budu zadovoljene. Trećega jutra on oklevaše pre no što je pošao loviti i vrati se kući još kasnije no pre. Četvrtog jutra nije se uopšte ni pripremao za lov, već seđaše ćutke u vigvamu pored vatre. Riba Devojka takođe ne govoraše ništa već obavljaše svoje poslove.

Dok je sedeo tako ćuteći, osam lepih visokih devojaka, dugih raspletenih kosa, smejući se priđoše vatri i sedoše prema njemu. Neko vreme niko ništa ne govoraše. Tada se jedna od njih diže i povede ga za ruku iz vigvama, a sedam ostalih pođoše za njima. Riba Devojka pratila ih je do izlaza i gledaše kako se uspeše u nebo, hodajući kao po zemlji, dok joj se ne izgubiše iz vida.

Tada ona ljuto zaplaka:

— Odveli su od mene moga ljubljenog muža. Ja ću se osvetiti. Upotrebiću sve sile koje su mi date kad sam postila. U početku je moja vera bila

slaba, i ja sam bila legla da i dalje postim; ali Veliki Duh progovorio mi je sa neba i naložio mi da više ne postim, jer su mi moći već bile date. Sada ću ih upotrebiti; tražiću svoga muža pa bilo kuda da su ga odveli. Tražiću ga na zemlji ili pod njom, na velikim vodama ili u njihovim dubinama, svuda ću ići dok ga ne nađem. On mi je obećao svoju ljubav večno i zauvek, pa ipak me je ostavio bez reči oproštaja. Kuda je otišao nije kazao, niti kada će mi se vratiti. Ja neću pitati svoje roditelje šta da radim, već ću se osvetiti devojkama sa neba koje su mi se tako narugale. Pronaći ću ih i ubiti, uzdajući se u moći koje su mi date u detinjstvu kad sam postila, moći koje je potvrdio sam Veliki Duh.

Uđe opet u svoj vigvam i stavi ratnu opremu, govoreći dok se oblačila:

— Nosiću odsad uvek ovu opremu. Narod na zemlji videće me i govoriće: „Gle, Riba Devojka je još živa“, i prinosiće mi na žrtvu duvan, bacajući ga na vatru. Spremna sam da tražim svoga muža, da se borim svim svojim silama, zemaljskim i nebeskim, dok ga ne povratim. Ali prvo ću se pokazati svojim roditeljima da vide kakva ću odsad biti; reći ću im o svojoj nameri: da idem da povratim muža i podsetim ga na njegovo obećanje.

Dok je to govorila, pretvori se u blistavu belu ribu da takve još niko nikada nije video. Koračajući dugim koracima kao ljudsko biće, crnih očiju koje su sevale kao vatra i sekući divnim belim repom široke otkose kroz šikaru, uputi se svojim roditeljima, naričući:

Moga muža, one su odvele Moga muža, one su odvele

Njeno pleme gledaše je sa strahopoštovanjem, a mati je upita zabrinuto:

— Da se nije desila kakva nesreća?

— Jeste, majko, — odgovori ona. — Nebeske devojke ugrabile su mi muža; ja ću prevrnuti nebo i zemlju i mora i okeane dok ne otkrijem mesto gde su ga skrile. Besramno su prevarile Velikoga Duha. Sve dok je moj muž bio sa mnom, ja sam verno vršila svoje

dužnosti kao njegova žena i spremna sam da ih opet vršim. Ali sada ću se boriti za svoja prava.

Vrati se u svoj vigvam i leže da spava, a njeni roditelji preko noći privukoše se bliže da paze šta će se dogoditi. U zoru je čuše kako popeva:

Danas ću naći svoga muža koga su ugrabili od mene Danas ću ubiti devojke koje su mi se narugale Danas ću potući sve one u svemiru koji su na njihovoj strani, Nikada me oni neće moći uništiti, ne, nikada Svim silama će pokušati da me satru, pa ipak, Ne mogu oni uništiti život koji su mi dali, Život koji su mi dali ja ću sačuvati On je moj večno i zauvek.

Tada se sunce diže i njeni roditelji i braća priđoše bliže vigvamu.

— Ne idi, — preklinjaše je najstariji brat.

Ali ona odgovori:

— Tvoj savet je dobar, brate. Ali oni su mi obećali veliku milost. I ako bih ja sada postupila pogrešno, onda bi i oni bili za moja dela odgovorni. One su mi otele sreću; odnele su od mene moj dragoceni život. Moraju umreti. Moraju biti bačene sa neba na zemlju i uništene. Nikada se više neće one vratiti na nebo, ako ih samo uspem dohvatiti.

Ona jurnu na vrh najvišeg drveta i kroči naviše u plavo nebo, pevajući glasom koji je odzvanjao i pošto se ona već izgubila iz vida:

One su mi uzele muža

Ja ga tražim. Naći ću ga.

Devojke koje su me ucvelile moraju umreti

Još danas će pasti one na zemlju

I same će postati zemlja za večna vremena.

Nađe ga. Četiri devojke seđahu mu s jedne strane; četiri sa druge; i one joj se rugahu dok im se približavala. Ali ona stupaše pravo ka svome mužu i izvukavši ratni buzdovan ona ih pobi jednu za drugom, uzvikujući:

— Nikada više nećete mi ga uzeti. Nikada više neće nijedna nebeska devojka sići na zemlju da se izruguje smrtnima.

I ona zavitla njihova tela sa neba na zemlju.

— Prokleta neka je zemlja na koju vi padnete. Neka na njoj ništa ne raste.

Zatim priveza svoga muža uz čvrsto sidrište dok mu se ne bude mogla ponovo pridružiti na nebu, i vrati se svojoj kući na zemlji. Njeni roditelji i braća pođoše ka njoj, ali ih ona opomenu, rekavši:

— Nebeska bića su ljuta što sam poubijala njihove devojke. Držite se po strani, jer će me uskoro napasti. No ne strahujte: oni me ne mogu uništiti.

Na vrh najvišeg bora ona ustrča, popevajući svoju pesmu i izazivajući nevidljive duhove da je napadnu:

— Pazite, — povika ona svojima dole. — Evo ih, dolaze da me napadnu.

Zaslepljujući bljesak munja polete na nju, ali ona slete sa drveta na zemlju i munja ne pogodi ni nju ni drvo. Munja je sustizala munju, dok su glasovi sa neba odjekivali: „Eno je. Ustreli je."

Gonili su je po svem svemiru, potresajući zemlju i velike vode svojim munjama i gromovima. Ona potraži zaklon pod velikim stenama, ali oni i njih zdrobiše svojim gromovima; pa ipak između munja čuli su je kako peva. Najzad, iscrpena borbom ona uteče na nebo, uteče iza moćnoga Tvorca Dana dok ne stiže do Velikog Medveda koji vlada sa Mlečnoga Puta.

— To sam ja naredio da ovamo dođeš, — reče on. — Odavde ja bdim nad zemljom da ne bude uništena. Nikada više ne sme doći do takvog sukoba. Vrati se sada i sakrij ispod velike stene do koje će te ovaj moj duh, najmoćniji od svih koji uspevaju da prodru do zemlje, odvesti. On će te odvesti duboko pod njene temelje, koje ću ja utvrditi i načiniti večnim, tako da im nikakva sila sa neba ne može nauditi. Tvoji neprijatelji uzalud će tupiti svoje oružje o nju, dok se ne okanu napadaja na tebe. Tada, kada padne mrak, popni se gore i pogledaj. Ovde na nebu videćeš svoje tragove, koji će biti večita oznaka godišnjih doba. Ti i tvoj muž prebivaćete večno na nebu; on će se zvati Očiganang, Zvezda Riba, a ti ćeš kružiti oko njega. Stena ispod koje si našla zaklon biće znana kao Akakudžiš, Dom Velikog Mrmota. Jer sam Veliki Duh odredio je da prođeš kroz sve ove nevolje da bi mogao završiti stvaranje neba i zemlje.

NEVESTA ZVEZDE VEČERNjAČE

Dve devojke, jedna od njih veoma lepa, sеđahu na mesečini na kamari drva pred šatorom. Lepoticu su prosili mnogi mladi ljudi iz naselja, ali ih je ona odbijala. Te večeri, gledajući gore na Zvezdu Večernjaču, reče svojoj drugarici:

— Ovu divnu zvezdu želela bih za muža.

Sutradan te dve iste devojke pođoše sa svojim psima da kupe suvarke za vatru. Iznenada, lep mladić prepreči im put. Lepojka mu reče podrugljivo:

— Šta tražiš ti ovde?

— Ja sam Zvezda Večernjača. Prošle noći si zaželela da ti ja budem muž, pa sam sada sišao da se oženim tobom i odvedem te svojoj kući.

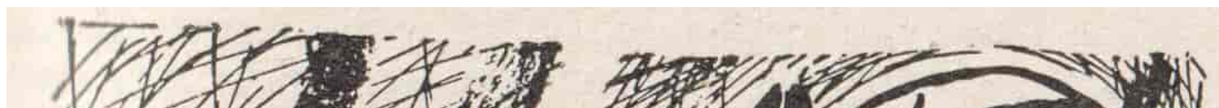
Devojka je znala da on govori istinu, jer njegovo odelo nije bilo slično odelu nijednog od ljudi koje je dosad upoznala. Okrenuvši se svojoj drugarici, reče joj:

— Idi kući i reci mojim roditeljima kuda sam otišla.

Drugarica pođe. Kad im se izgubila iz vida, Zvezda Večernjača reče svojoj nevesti:

— Zatvori oči.

Ona posluša. Kada je ponovo otvorila oči, već je bila u nebeskoj zemlji, koja se nije razlikovala mnogo od ove naše. Svuda unaokolo bila su naselja zvezdanih plemena, a u daljini stada bivola i druge divljači.

Zvezda Večernjača bio je vrlo nežan prema svojoj nevesti i udovoljavao je svakoj njenoj želji. Samo jedno joj je bio zabranio: nije

nikada smela iščupati iz korena divlji pastrnjak. Tako je srećno živela sa njim nekoliko godina.

Jednoga dana njen mali sin, koji je tada imao oko tri godine, naiđe na veliki pastrnjak i plakaše gorko jer ga nije mogao iščupati iz zemlje. Mati dođe da vidi zašto plače, i zaboravljajući šta joj je muž rekao, iščupa mu ga. Na mestu iščupanog korena sada je zjapila rupa u nebu. Provirivši kroz nju, ona dole daleko na zemlji ugleda svoje pleme. Tada joj srce ispuni tuga i, pošto je polako zatrpala rupu, vrati se u svoj šator plačući.

Još je plakala kada se njen muž vratio iz lova na bivole.

— Šta je s tobom? — upita on.

Ona se bojala da mu odgovori; ali kad on ponovi pitanje, ona reče:

— Iščupala sam koren pastrnjaka našem sinu i dole sam videla moj narod.

On je dugo ćutao. Najzad odgovori tužno:

— Nisi poslušala moju opomenu. No, počekaj nekoliko dana i sve će ipak biti dobro.

Rano sutradan pođe on od šatora do šatora drugih zvezda, moleći da ubiju što više mogu bivola i da mu donesu sve kože. Stanovnici iz svih naselja odoše loviti i ubiše veliki broj životinja. Potom donesoše kože Zvezdi Večernjači, koji ih saseče i načini od njih izvanredno dug konopac. Na jednom njegovom kraju pričvrsti mrežu, u koju stavi svoju ženu i dete. Tada im zaželi srećan put i stade ih pažljivo spuštati dole prema zemlji.

Baš se desilo da se devojčino pleme zabavljalo bacajući strele kroz obruče. Jedan dečak ležao je postrance na leđima jer mu je vid bio vrlo slab da bi učestvovao u igri. Taj dečak povika ostalima:

— Nešto se spušta sa neba.

Oni mu se samo nasmejaše i ne obratiše pažnju na to. On opet novika:

— Nešto se spušta. Evo sve je bliže.

Tada oni pogledaše naviše. Najpre ne mogahu videti ništa, ali ubrzo primetiše majušnu tačkicu.

— Ta to je ptica, — reče jedan.

No to nije bila ptica, jer je letela pravce nadole. Indijanci potekoše po svoju ćebad, privezaše ih konopcima jedno za drugo, da prihvate to što pada sa neba. Taj predmet, dok je još bio na dosta velikoj visini iznad njih, poče naglo padati, jer je zvezdani narod bio došao do kraja konopca. Žena i njeno dete, ipak, bez povrede dopadoše u ćebad.

KAKO SU INDIJANCI DOŠLI DO PASA

Življahu jedne zime usamljeni lovac, njegova žena i njihov jedinac, četvorogodišnji dečačić. Duboki sneg pokrivao je zemlju i divljači je bilo malo. Jednoga dana lovac otkri trag bivola i pođe za njim; ali nikako da ga stigne. Kasno u noć vrati se u svoj tipi(9) i, pre no što će ući, zasta da otrese sneg sa mokasina; ali dok je stajao napolju u snegu, ču kako njegov mali unutra u šatoru plače od gladi i glas svoje žene kako pokušava da ga uteši:

— Ne plači, dete moje. Možda je tvoj otac ubio bivola. Zato ga možda još nema.

Čovek se odlučno okrete u noć i pođe ponovo u lov, moleći se iz sveg srca da uspe. Iznenada istrča preda nj vuk i reče:

— Sine moj, zašto plačeš?

— U teškoj sam nevolji. Moja žena i dete umiru od gladi.

— Sakrij se tamo iza onoga žbunja, — reče vuk, — i evo ti moga luka i strele. Ja ću nagnati bivole ka tebi. Ali svakako upotrebi moj luk i strelu, a ne svoj.

Vuka nestade a lovac uze da razgleda dobijeni luk. Bio je mnogo manji no njegov i na izgled mnogo lošiji. Ipak, sećao se šta mu je vuk kazao, te kad ču bivole kako mu se približavaju, gonjeni prema njemu, uze mali luk i ustreli šest životinja jednu za drugom. Kad mu se približio sedmi i poslednji bivo, on ipak uze svoj luk i odape strelu. No promaši.

Uto se vrati vuk.

— Kakve si sreće bio? — upita.

— Ubih šest tvojim lukom i strelama. Za poslednjeg upotrebio sam svoj luk i promašio sam.

— Ja sam te opomenuo da ga ne upotrebljavaš, — reče vuk. — Ali ipak, imamo dovoljno mesa.

Zajedno izudiše bivole i, na zahtev vuka, lovac stavi na stranu meso od dva bivola za decu svoga ortaka, a sam ponese onoliko mesa koliko je mogao natovariti na leđa za svoju gladnu ženu i dete.

Iste večeri, pošto su utolili glad, on i žena rasturiše svoj šator i pređoše na mesto gde su ležali ostaci ubijenih bivola. Tamo im se pridruži vuk sa celom svojom porodicom, slobodno se krećući svuda po logoru. Žena ih je hranila preostalim mesom dok se nisu toliko pripitomili da su joj čak dopuštali da ih upreže. Od tada su zauvek ostali sa Indijancima i postali njihovi psi.

NAHOČE I NjEGOVI PRIJATELjI VUCI

Stariji od dvojice braće bio je veoma vešt u hvatanju orlova. Prekrio bi rupu lišćem i šibljem, stavio povrh lešinu neke životinje a sam bi se sakrio ispod, dok se orao ne bi spustio da jede meso; tada bi zgrabio pticu za nogu, povukao je unutra i ubio. Jednom je uhvatio velikog crvenog orla, ali ne hoteći da jednu takvu pticu ubije, pustio ga je da odleti.

Mlađi brat stade moliti za dozvolu da i on hvata orlove. Stariji ga triput odbi; četvrti put pristade, ali opomenu mladića da ne dira u velikog crvenog orla. I tako se dečak sakri U jamu.

Jedan manji orao slete dole i poče jesti meso. Dečak ga uhvati i ubi bez po muke. Drugi se spueti zatim, pa i treći; i njih takođe ubi. Onda dođe veliki crveni orao. Zaboravljajući na opomenu svoga brata, a doveden u iskušenje njegovim sjajnim perima, on ga zgrabi za krilo i pokuša da ga svuče dole. Ali orao je bio isuviše jak; on izvuče dečaka iz jame i odnese ga nekud u daljinu. Njegov stariji brat potraži ga to veče, ugleda razjapljenu jamu i doseti se šta se dogodilo. Sede na zemlju i zaplaka. Plakaše i plakaše, dok se ne smanji toliko da je opet postao majušna beba.Jedna starica koja je, putujući sa svojim plemenom, zašla malo u stranu, slučajno ču plač deteta. Uze ga, zamota u svoj ogrtač, pokupi pera koja su bila rasuta unaokolo i požuri da stigne svoje. U toj grupi bili su i njenih deset sinova. Dok je te večeri najstariji razapinjao svoj šator, ona mu reče:

— Prolazeći tamo kraj brega našla sam ovo malo dete i ponela ga sobom. Mogu li sa njim prenoćiti večeras u tvom šatoru?

— Ne, — odbi on zlovoljno. — Dete bi nas uznemiravalo.

Ona priđe drugom sinu, trećem, četvrtom; svi su je odbili skoro istim rečima. Najzad priđe desetom i najmlađem:

— Da, majko, uđi unutra zajedno sa bebom. On će mi biti mali brat.

Tako se starica smesti kod svog najmlađeg sina, kome dade ona orlova pera. Godine su prolazile i dete odraste u snažnog mladića.

Jedne zime Indijanci podigoše svoje šatore kraj jednog velikog tora i stadoše da krstare po okolini u potrazi za bivolima. Ne naiđoše ni na jednoga. Nije dugo potrajalo, a zalihe hrane im se smanjiše; ipak nisu hteli da kreću dalje, jer su se još nadali da će se makar jedno krdo pojaviti u blizini.

Dok su oni tako uzaludno čekali, poglavica te grupe pokuša da ulovi dve lisice čije su se jazbine nalazile u blizini; ali su one bile suviše lukave za njega. Ljut zbog svog neuspeha, posla telala kroz logor da objavi da će onome, koji mu donese njihove kože, dati jednu od svojih kćeri za ženu. Najbolji lovci izađoše da okušaju svoju sreću, ali nemađahu uspeha; lisice bi nadmudrile svakoga od njih.

Jednog dana dečak donese neko pruće u šator svoje pomajke i poče da pravi luk i strelu. Ona mu reče:

— Šta se ti to spremaš da ustreliš, unuče moj?

— Idem da oprobam sreću sa lisicama.

— Ludo dete. Kad ih naši najbolji lovci ne mogu uhvatiti, ti zacelo nećeš uspeti.

— Pa mogu bar pokušati. Moglo bi se dogoditi da ih pogodim svojim strelama.

Staramajka se samo nasmeja; ne reče više ništa.

Idućeg jutra dečak se iskrade neopaženo iz logora i sakri blizu jedne od jama. Pomoli se lisica i odšunja dalje. Čim nje nestade, on pobode oko rupe oštro kolje, pa se opet sakri i čekaše. Ne prođe dugo, a lisica se povrati, oseti mladića koji je čekao u zasedi i pojuri u jazbinu; ali oštro kolje probi joj vrat i ubi je. I drugu lisicu ubi na isti način, i sakrivši njihove kože pod ogrtač, pođe kući. Dok je s naporom koračao napred, pade sneg i zaveja mu trag tako da niko ne otkri kuda je išao.

Pred svojim šatorom stade, hitro se obazre i sakri kože pod kamaru drva. Onda uđe unutra i sede, ne rekavši ni reči. Njegova staramajka pogleda ga i upita:

— Gde si bio?

— O, samo sam izašao i ulovio one dve lisice.

Ona se nasmeja:

— Šta pričaš gluposti.

— To je istina, staramajko. Ja sam uhvatio te lisice.

Ona se opet nasmeja.

— O, ali ja ću ti to dokazati, — reče on. — Ode napolje, iščupa nekoliko dlaka iz lisičijeg krzna i donese ih unutra.

— Ne bi trebalo da čupaš dlake našim psima. Vreme je vrlo hladno i njima je nužna sva njihova dlaka.

Tri puta joj je on donosio komadiće lisičijeg krzna i svaki put bi ona tvrdila da ih je iščupao psima. Četvrti put on unese unutra i same kože.

Starica je buljila u krzna zapanjeno. Najzad reče:

— Unuče moj, imao si mnogo sreće. Ali ti si isuviše mlad da se oženiš ćerkom poglavice. Bolje daj krzna jednome od tvoje braće.

Dečak ne odgovori. Uveče ona ispriča svom najmlađem sinu šta se dogodilo. On glasno izrazi svoju pohvalu i reče dečaku:

— Nemoj krzna davati nikome. Nosi ih sam poglavici.

U zoru ljudi otkriše da nema lisica i obavestiše poglavicu, koji pođe po logoru vičući pred svakim šatorom:

— Ko je ubio lisice?

Niko mu ne odgovori. Niko od lovaca nije mogao pokazati kože, a na sirotog mladića bez roditelja niko i ne pomisli. Smeten, poglavica se povuče u svoj šator.

Sunce je dostiglo podne kada se starica, krijući krzna pod odećom, ušunja u njegov šator i smerno sede desno od vrata. Poglavica diže pogled na nju, pa reče svojoj porodici:

— Ova starica nikada me ranije nije posećivala. Nahranite je dobro, a onda je pustite peka kaže šta želi.

Oni je nahraniše; ali umesto da kaže zašto je došla, ona nečujno umače kroz vrata i vrati se kući.

— Donela sam krzna natrag, — reče mladiću. — Ti si tako jadan i kukavan sirotan da me je bilo sramota da im kažem.

Pre no što je on stigao da nešto kaže, njen rođeni sin progovori:

— Pogrešila si, majko. Trebalo je da kažeš poglavici. Idi opet i daj mu krzna.

Starica izađe oklevajući. Ubrzo se vrati, ne uručivši ni ovoga puta svoju poruku. On je posla po treći put; stid joj je opet zapečatio usta. Poterana natrag i po četvrti put, sedela je pognute glave na ulazu, uzalud pokušavajući da smogne hrabrosti. Naposletku se diže da se opet iskrade; ali kako se beše pognula da prođe kroz vrata, lisičiji rep pomoli se ispod njene odeće. U jednom skoku poglavica joj ga istrže, zgrabi oba lisičja krzna i povika:

— Koji od tvojih sinova ih je ubio?

— Moj posinak, — promrmlja ona. — Bilo me je sramota da vam ranije predam krzna.

Poglavica sede ćutke, a njegova starija kći prezrivo okrete glavu na drugu stranu. Ali mlađa kći povika:

— Ako je njen unuk ubio lisice, ja ću se udati za njega.

I tako mlađa kći ode sa staricom i pođe za mladića, dok je njena sestra ostala kod oca.

Prođoše tri dana bez događaja. Četvrtoga, mladić reče svojoj nevesti:

— Reci svome ocu da podigne još više ogradu na toru i da budno pazi, jer ću sutra dognati u nj bivole.

Devojka odnese poruku ocu, koji izdade potrebne naredbe svome plemenu, jer je to bio mudar starac i shvatio je da mladi sirotan poseduje veliku čarobnjačku moć. Mnogi lovci, pak, ismevahu mladića, a dečaci su ga gađali grudvama zemlje kad je u zoru krenuo u lov.

Celog tog jutra logor je bio pun iščekivanja. Grupa lovaca, koja je bila otišla pre sirotana, vratila se praznih ruku i izvestila da nema ni traga divljači. Sunce je već bilo nisko palo, kad stražar uzbuđeno

dade znak da se veliko krdo bivola približava toru, ali da ne može da razazna ko ga goni. A to je u stvari bio sirotan koji se, čim se udaljio iz logora, bio pretvorio u vuka i trčeći oko bivola, saterao ih u gomilu. Potom se pretvorio opet u svoj ljudski oblik i stao goniti krdo ka ograđenom prostoru. Zažaren od ponosa, stari poglavica je dovikivao svojim saplemenicima:

— Hodite da vidite kako moj zet uteruje bivole.

Kad je i poslednji bivo bio uteran u tor, Indijanci zatvoriše ogradu, popeše se na opkope i pobiše ih. Nijedan im bivo ne umače. Izudiše ih i podeliše meso i kože porodicama u logoru.

Sledećega dana mladić dogna još bivola, a trećeg još i više.

U svanuće četvrtoga dana reče svojoj ženi:

— Reci svome ocu da još bolje osigura tor, jer će u današnjem krdu biti bivo kakvog do sada još nije video. Toga bivola neka ostavi da ga ja ubijem.

Krdo koje je uterao toga dana bilo je još veće od ona tri ranije. On ne ostade da gleda kako ubijaju bivole, već ode u svoj šator gde naredi ženi da se lepo očešlja i namesti kosu. Tada na tajanstven način izvuče iza svoga ležaja divnu odeću za sebe i svoju ženu. Stavivši na sebe to divno odelo, uputiše se toru, gde su lovci već bili poubijali sve bivole sem džinovskog bivola, ostavljenog za njegove strele. On ubi toga poslednjeg bivola i žena odnese meso u skupocenoj vidrinoj koži u njihov šator. Smatrala je ispod časti da opere tu kožu, već je sa prezrenjem baci; jer sada su ona i njen muž bili tako bogati da u njihovim očima čak ni vidrina koža nije predstavljala neku veliku vrednost.

Od tada su svi priznavali mladića za vođu i bez pogovora izvršavali sve njegove naredbe. Pa ipak, bila je jedna osoba koja ga je mrzela — starija sestra njegove žene, devojka koja ga je prezrela u danima njegovog siromaštva. Ako bi joj roditelji ponudili mesa od bivola koga je on naterao u tor, bacala bi ga na tle sa prezirom. Neprestano ga je vrebala i pratila njegovo kretanje u nadi da će mu pomoću svojih zlih čini naneti zlo.

Mladić je često odlazio na brežuljak više logora i tamo ponekad spavao. Jednoga dana devojka ga pronađe tamo zaspalog i posla

zlog duha da potkopa tle pod njim. Ovaj obavi svoj posao tako dobro da se zemlja sruči a on strmoglavi u duboku jamu, iz koje ne mogaše izaći. Od tada, iz dana u dan, njegova svastika bi dolazila na brežuljak i podsmevajući mu se bacala mu đubre u lice. Uzalud ju je molio za milost i preklinjao da mu pomogne da izađe ili bar javi ljudima. Ona se samo izrugivala njegovoj nevolji. Ne znajući šta mu se desilo, njegovo pleme poverova da je propao. Čak i njegova žena napusti sve nade i obuče crninu.

Kako više nisu imali koga da im uteruje bivole u tor, Indijanci pođoše dalje. Tada vuk, koji se šunjao oko napuštenog logora tražeći hranu, otkri mladića i poče zavijati. Ubrzo se ceo čopor skupi oko jame. Majka vučica im reče:

— Ko uspe da izvuče iz jame ovoga čoveka, može ga uzeti za sina.

Životinje stadoše šapama snažno kopati, ali čim su raščistile zemlju unaokolo, a stara vučica zgrabi mladića i izvuče ga napolje. Ona ga usvoji za sina i dozvoli mu da se priključi njenom čoporu. Noću, pošto više nije imao pokrivača, vuci bi mu načinili meki ležaj rasprostirući svi zajedno svoje repove po zemlji; ali ne prođe ni dvatri dana, oni ubiše bivola, čija mu koža posluži kao topla odeća.

Ovaj čopor vukova, svojim tumaranjem po okolini, ometao je lov mladićevom plemenu, koje postavi zamke da ih uhvati, ali je mladić štitio svoje drugove kvareći zamke. Stari poglavica probudi se jedne noći i stade slušati njihovo zavijanje.

— Gle! — reče on. — Izgleda mi da čujem čoveka kako doziva vukove.

On podiže lovce, koji presretoše čopor i uhvatiše mladića dok je trčao pred njima. Zarobljenik pokušavaše da ih ujede, ali mu oni rekoše:

— Ne ujedaj. Još se nisi pretvorio u vuka.

Onda ga mirno odvedoše kući, gde se opet nastani sa svojom ženom i saplemenicima.

Svake noći potom mladi čovek ležaše budan u svome šatoru slušajući zavijanje svoje pomajke. Zatim ga ne ču nekoliko noći. Tada jednoga dana ugleda njenu kožu kako se suši pred šatorom

jednoga lovca, jer se ona beše udaljila od čopora i uhvatila u stupicu. Mladić posla svoju baku da traži tu kožu. Kada mu je ona predade, on zarokta pred njom četiri puta; na četvrto roktanje od kože posta opet živa vučica. On je pusti da ide kuda hoće i ova se povrati u preriju. Tako se on odužio vučici, svojoj pomajci.

Sada on ponovo preuze lov i jednom potera veliko krdo bivola. Obrati se mladoj bivolici:

— Kada te moja strela pogodi, preskoči preko ograde tora i trči do one visoke topole sa druge strane brega. Tamo lezi i umri.

Indijanci poubijaše sve bivole koje je on uterao u tor, sem mlade bivolice koja preskoči ogradu i pojuri preko brega. Mladi čovek doviknu ženi:

— Hajde sa mnom. Pođimo za bivolicom.

— Da pođem i ja, — povika njegova svastika.

— Da, možeš i ti, — odgovori on.

I tako obe žene pođoše sa njim do ubijene bivolice i gledahu ga kako je seče u komade.

— Natovari ovo i nosi u naš šator, — reče svojoj ženi.

— Daj i meni tovar, — tražila je svastika.

— Da, evo i za tebe. Možeš upotrebiti utrobu bivolice za remenje.

Obe žene pođoše natrag sa svojim teretom, ali nisu odmakle daleko kad se creva rasuše i zavežljaj starije sestre pade na zemlju. Dok ih je ona ponovo svezivala, njena sestra produži dalje i zađe za breg. Tada mladić, koji se za njima šunjao, poče zavijati kao vuk.

— Zašto zavijaš kao vuk? — pitala je njegova svastika uznemireno.

Ne odgovarajući, on joj se okrete leđima i zavi još triput. Odjednom se stvori čopor vukova — njegovih pobratima. Oni se baciše na ženu i proždeRaše je.

SIRENA

Dva lovca, idući jednom zapuštenom stazom pored jezera, naiđoše na tri žene veoma dugih kosa, koje su izgledale drukčije od svih žena koje su dotad poznavali. Jedna od njih probudi i uzbudi svoje drugarice; na to sve tri pojuriše u vodu i zaroniše. Dve umakoše, ali treću uhvati jedan od lovaca, sveza je za drvo njenom sopstvenom dugom kosom i ne pusti je dok mu nije obećala da će mu biti žena. Onda je odvede u svoj šator.

Sirena se osećala veoma usamljenom te prve zime. Noću, kada bi se led na njenom jezeru hvatao i pucketao, govorila bi:

— To pas moje sestre goni nekoga. Tako bih želela da sam tamo dole u vodi.

Ona se tužila i na hladnoću, tako da je njen muž morao svakoga dana da loži veliku vatru. Prvoga dana, kada je upotrebio suhe cepanice, žalila se da je vatra slaba i da ne daje dovoljno toplote. A kada je stavljao na vatru nakvašene cepanice tako da se stvarao gust oblak dima i pare, bunila se da je suviše toplo.

Iduće zime lovac nije uspeo da ulovi dovoljno divljači, tako da im je ponestalo hrane mnogo pre proleća. Tada mu žena reče:

— Načini mi rupu na ledu jezera.

— Ne, — odgovori on. — Ti ćeš otići dole u vodu i nikada se nećeš vratiti. Ne želim da te izgubim.

— Ne boj se. Ja ću se vratiti.

On načini rupu i ona se spusti dole u vodu, ostavljajući svoga sinčića sa ocem. Posle nekog vremena pojavi se ruka, stavi veliki

svežanj suvog mesa na površinu leda i iščeze opet. Za ovim je sledilo još svežnjeva. Na kraju se pojavi i ona i reče:

— Pogledaj, sve ovo su mi dale moje sestre.

Posle toga sirena je živela sa svojim mužem srećno nekoliko godina i izrodila mu mnogo dece. Ipak, svake godine, čežnja za njenim pređašnjim domom postajala je sve jača. Najzad mu ona reče, plačući:

— Pusti me sada da se vratim u vodu.

Teška srca on pristade i načini rupu na ledu. Ona zaroni u vodu, ali se odmah povrati, jer njena deca nisu znala kako da je slede. Jednom za drugim ona im protrlja usta vodom i reče im da zarone za njom. Onda oni odoše dole u vodu i nikada se više ne povratiše.

SLEPI LOVAC

Slepi lovac, sa ženom i ćerkom, bivakovao je jednom s jeseni na padini visoke planine. Tu je žena hvatala mrmote(10) u stupicu, jer čovek nije bio u stanju da lovi. Jednoga dana žena opazi velikog soba u blizini i povika:

— Gle, evo soba!

Muž joj tiho reče:

— Uzmi konopac i zategni ga u pravcu soba tako da po njemu mogu upraviti strelu.

Dok je on izvadio svoj luk iz pretinca, ona zateže konopac. Protrljavši jednu strelu ispod mišice da joj da čarobnjačku moć, usmeri je pravcem konopca i odape. Strela probi njegovo srce.

— Aj ja! — uzviknu pobedonosno njegova kći.

— Ćuti ti! — siknu majka, kojoj je bilo dosta života sa slepim čovekom. — Okrećući se svome mužu, ona reče:

— Tvoja strela je promašila. Sob je pobegao.

On ne odgovori. Bio je čuo uzvik svoje kćeri i znao je da mu žena nije rekla istinu, ali je bio bespomoćan.

Rano sutradan majka i kći isekoše u komade ubijenog soba i iskradoše se, ponevši sobom sve meso. Slepi čovek primeti da im se glasovi više ne čuju i stade pipkajući tražiti svuda unaokolo. Najzad shvati da su ga napustile i baci se u očajanju na zemlju. Tako je ležao četiri dana, pa odluči da pođe nasumce, pipajući svoj put pomoću štapa. Dok je posrćući išao, plakao je i glasno vikao:

— U svojoj mladosti znao sam mnoge „čarolije“. Zar mi one neće pomoći sada kada sam u tolikoj nevolji?

Dva gnjurca(11), mužjak i ženka, čuše njegov uzvik i doleteše bliže.

— Ja ću ti pomoći, — reče ženka. — Obavij ruke oko moga vrata i drži se čvrsto.

On joj se pope na leđa i grčevito se držaše oko njenog vrata. Obe ptice poleteše ka obližnjem jezeru.

— Zaroni ispod mene, — reče mužjak ženki.

Zaroniše, i ženka prošavši ispod mužjaka, izađe na površinu na drugom kraju jezera.

— Možeš li sada videti? — upita ona čoveka na svojim leđima.

— Samo malo, — on odgovori.

Opet zaroniše, pojavljujući se na suprotnoj obali.

— A sada, možeš li sada videti?

— Da, sada mogu jasno da vidim. Hvala vam na vašoj pomoći.

Gnjurci odleteše a on se vrati u svoj nekadašnji bivak. Ne našavši u njemu nikoga, on pođe po tragu svoje žene i kćeri do novog logora koje su one bile podigle. Žena i kći bile su otišle da love na zamku mrmote, a on, čekajući ih, utoli svoju glad mesom koje je bilo obešeno da se suši.

O zalasku sunca žene se vratiše prikrivajući ćutanjem svoje iznenađenje. A ni on ne reče ništa. Živeli su zajedno kao i ranije, sa tom razlikom što je on sada opet mogao loviti.

LETEĆE ČUDO

Neki čovek i žena imađahu kćer lepoticu i tri sina koji su bili izvrsni lovci. Devojka je bila tako lepa da je privukla mnoge prosioce, ali ih je njen otac sve odbijao, jer u lovu nisu mogli prevazići njegove sinove.

Jednoga dana dok su mu sinovi bili u lovu, jedan neznanac uđe u logor i reče ocu:

— Želeo bih da ostanem kod vas i radim za ruku vaše kćeri.

— Kako se zoveš?

— „Leteće Čudo“.

— Dobro, možeš ostati, — reče otac, — ali se njom možeš oženiti samo ako u lovu nadmašiš moje sinove.

Leteće Čudo ostao je sa njima nekoliko meseci, loveći sa trojicom mladića i ulovio je čak i više divljači nego oni. Pošto je dokazao svoju veštinu, zatraži od najstarijeg brata dozvolu da se oženi njegovom sestrom. Mladić upita za savet svoje roditelje i cela porodica sede da veća o toj stvari.

— On sebe naziva Letećim Čudom, — reče jedan, — ali mi ne znamo ko je on u stvari i odakle dolazi.

— To nije važno, — odgovori drugi. — On je dokazao da je odličan lovac.

Odlučiše da mu dozvole da se oženi njihovom sestrom. On odmah podiže šator u blizini pod velikim borom i devojka pređe tamo.

No samo što su se venčali, a Leteće Čudo se promeni. Ponašao se prema svojoj ženi tako svirepo da se najzad njena braća rasrdiše

i rekoše svome ocu:

— Moramo ga se osloboditi. Ako je još jednom bude zlostavljao, ubićemo ga.

Već idućeg jutra oni čuše svoju sestru kako jeca i glas njenog muža kako joj se ruga. Planuvši od srdžbe, oni pohitaše preko kod njih i isekoše ga na komade. Tada razbacaše njegovo telo na sve strane, napustivši bivak i podigoše drugi nov na nekoliko milja odatle.

Budući da im hrane ponestade, tri brata pođoše opet u lov i ugledaše veliko stado sobova. Oprezno im se približiše i behu skoro nadomak strele, kad iznenada gavran prolete iznad njihovih glava i zagrakta. Sobovi tada pogledaše uvis i u strahu se razbežaše.

Isto se dogodi i idućeg dana i dan potom. Najzad oni shvatiše šta to znači. Duh njihovog mrtvog zeta pretvorio se u gavrana i sada im se sveti. Oni pokušaše da ustrele pticu, ali bi ona uvek odletela izvan domašaja njihovih strela. Uskoro porodica poče da gladuje.

Najmlađi predloži plan:

— Stavite moje telo da leži tako kao da sam mrtav i napustite logor. Tada će gavran pomisliti da je jedan od nas već umro od gladi i sleteće dole da me razdere.

Ostali se složiše. Pokriše mladića šibljem koje mu zakloni sve sem lica, napustiše logor i podigoše malo dalje nov.

Gavran se opet pojavi, prelete im iznad glava grakćući: ga, ga, i ugleda gomilu granja. Poče kružiti oko nje, zatim se obruši dole, spusti

 se na zemlju na nekoliko koračaji od njega i stade ispitivački razgledati tobožnji leš. Mladić ne učini ni pokreta. Još uvek sumnjajući, skakutao je gavran oko njega, ali izvan njegovog domašaja; i kada se ovaj ni tada ne pokrete, gavran se privuče sasvim i pokuša da mu iskljuje oči. Mladić ga ščepa, rastrže ga u komade, i raspalivši veliku vatru, sagore sve delove. Štaviše, kad je vatra izgorela, pokupi i kosti i stuca ih u prah. Tada, zadovoljan što je učinio sve što je mogao, pođe po tragu svoje braće do njihovog novog logora i ispriča im šta se dogodilo.Dok su sedeli

oko vatre te večeri, uđe jedan čovek u njihov logor, glavom Leteće Čudo. On im reče:

— Vi me ne možete ubiti, jer vi ne znate gde skrivam svoje srce. No ja se sada kajem zbog svojih rđavih postupaka i obećavam da ću se odsad bolje ponašati. Dozvolite mi da se opet oženim vašom sestrom. Pa ako budem opet rđavo postupao sa njom, sam ću vam reći gde leži moje srce i možete me ubiti.

Porodica nije imala drugog izbora, jer su gladovali, nikakve divljači nisu mogli uloviti dok im je on bio neprijatelj. Leteće Čudo održa svoju reč i postupao je lepo sa svojom ženom. Opet se pridružio u lovu svojim šuracima i napunio im je logor mesom.

Jednoga dana ugledaše veliko stado sobova i preplićući neko korenje tri brata načiniše dugu ogradu o koju okačiše omče od remenja sirove kože u jednakim razmacima. Leteće Čudo predloži tada da naprave posebnu omču za njegovo telo i njega da sakriju u žbun. Oni pristadoše, pričvrstiše i njegovu omču i ostaviše ga skrivenog blizu ograde, dok su oni pošli zaopkoljavati stado.

U svaku zamku uhvatio se po jedan sob, a zamka pričvršćena za Leteće Čudo uhvati najveću životinju iz stada. No ne mogavši da ga zadrži, on doviknu svojim drugovima, dok ga je sob odvlačio:

— Zar ja nemam nikoga svoga da mi priskoči u pomoć?

Ali sva tri brata bejahu tako zauzeti ubijanjem ostalih uhvaćenih sobova da ga nisu ni čuli; a kada su kasnije pogledali za njim, remen ga je već bio presekao napola.

— Sastavite me i biću opet ceo, — vikaše njegova glava.

Ali najstariji brat reče svojoj braći:

— Ne, ostavite ga takvog kakav je. Sam je kriv za svoju sudbinu.

Oni ga ostaviše i dadoše se na posao da oderu sobove, neprekidno razmišljajući šta sa njim da urade. Najzad najstariji brat predloži da iskopaju duboku jamu i tamo sahrane glavu, a trup da ostave tamo gde je. I tako oni sahraniše glavu, i vratiše se sa svojim kožama i jednim delom mesa u logor.

Idućeg dana, sa strahom u srcu preneše sve meso u logor i okačiše ga da se suši. Leteće Čudo ne dođe im blizu. Tek pošto su sve meso osušili i smestili na sigurno mesto, začuše gavrana kako

se opet javlja, ali ovoga puta gakanje je dolazilo visoko sa neba. Braća pogledaše zadovoljno naviše u pticu i rekoše jedan drugome:

— Ne uznemiravajmo se više zbog njega. On nam više ne može nauditi.

I dodadoše:

— Nikad nije pametno da čovek dozvoli svojoj kćeri da se uda za čoveka tuđinca.

ČAROBNI RADOVI

Neki čovek ostavi svoje pleme i ode sa ženom i troje dece na novo lovište. Posle nekog vremena njima ponestade hrane i otac pođe jednog jutra po jakoj snežnoj oluji da potraži divljač. Nije daleko otišao kad naiđe na sveže tragove krpalja.(12) Premišljajući čiji li mogu biti, jer je znao da niko drugi ne lovi u tom kraju, pođe po njima i iđaše celoga dana, nadajući se svakoga trenutka da će dostići neznanca; ali se mrak skoro već bio spustio kad nedaleko pred sobom, na kraju ravnice, ugleda dim kako se diže. Oprezno priđe bliže. Tamo je sedeo jedan starac koji je, svučen do pojasa, grejao leđa uz vatru pod zaklonom od granja i pekao na vatri risa.

„Čudno kako je brzo podigao bivak i svukao se“, pomisli lovac.

Bio je još više začuđen kad mu se starac obrati i ne okrenuvši mu se:

— Načini sebi ležaj s druge strane vatre. Do kuće ti je dug put a sada ti je suviše kasno bilo da se vraćaš, bilo da ideš dalje.

I dodade, dok je skidao risa sa ražnja:

— Uzmi jedan deo mesa i prenesi na drugu stranu vatre pa jedi.

Lovac pojede samo malo od dobijenog mesa m načini sebi ležaj. Sve što se dogodilo bilo je tako neobično, a njegov domaćin tako ljubazan, da se on oseti nekako nespokojnim; ipak, ne usudi se da pokaže ikakvu sumnju. Pre no što će leći, on stavi svoje rezervno odelo pod glavu kao uzglavlje, a krplje stavi ispod zavežljaja; oko ponoći se diže, skide svoje mokasine koje je bio okačio da se suše kraj vatre pa i njih stavi pod glavu. No i pored toga bio je uznemiren i iz opreza ostade budan.

Ne prođe dugo pošto je ponovo legao, starac se diže, skide sa konopca mokasine koje su u stvari bile njegove sopstvene mada je on mislio da su gostove, i gurnu ih u šupljinu cepanice koja je gorela. Zatim stavi svoje sopstvene krplje u vatru, držeći ih za gostove. Tada opet leže.

Lovac se diže u praskozorje, navuče mokasine, pojede malo od svoga dela risovog mesa, pričvrsti krplje i spremi se da pođe. Za to vreme starac je uzalud tražio svoje mokasine i krplje. Najzad uzviknu:

— Ne mogu naći svoje mokasine i krplje.

— Razume se da ne možeš. Ti treba da znaš da kad sam u tuđem logoru, nikad ne dozvolim sebi da zaspim. Sopstvenim očima video sam da si ih spalio.

— Avaj, napravio sam kobnu grešku. Sada sam u nevolji. Hajde, prodaj mi tvoj rezervni par mokasina i uz to naglavke za tvoje krplje.

— Pristajem da ti ih prodam; no šta ćeš mi za njih platiti?

— Za mokasine daću ti jedan kotur sala, ne veliki ali vrlo neobičan, a za naglavke za krplje daću ti dve čarobne strele.

S nevericom lovac odgovori:

— Pokaži mi najpre kakve su ti to čarobne strele.

Starac izvadi strele iz svoga tobolca i reče: — Jedna od njih je muška strela, druga ženska. Stavi mušku strelu u svoj luk, a ja ću pevati njenu pesmu.

Lovac učvrsti strelu u luk, dok je starac pevao:

— Ja sedim sam na drvetu; ja sedim sam na drvetu.

Odmah zatim jedan ris mužjak pope se na obližnje drvo.

— Odapni strelu, — povika starac.

Lovac izbaci strelu i ris pade mrtav.

— Pristajem da se razmenim za ovu strelu.

— Sada pričvrsti žensku strelu, — reče starac. I zapeva:

— Mi sedimo na drvetu; mi sedimo na drvetu.

Ris ženka pope se na drvo noseći mladunče. Lovac odape strelu i ustreli ih.

— Zaista su to čarobne strele, — reče lovac zadovoljan što je bio tako dobre sreće. — Kupiću i jednu i drugu. Ali reci mi kakvu čarobnu moć skriva u sebi grumen sala?

— To je još čudesnije nego strela, — odgovori starac. — Moraš ga zaviti i skloniti da ga niko ne vidi i nikad ga nikome nemoj pokazivati. Takođe ne smeš od toga sala nikada jesti, pa ma umirao od gladi. Ali ako kadgod budeš u krajnjoj nevolji zbog hrane, odnesi ga do jezera kraj planine, naoružaj svoju braću oštrim kopljima i postavi ih sa obe strane klanca koji vodi dole do vode. Tada, ako upraviš svoj grumen sala prema planini i pevaš: „Dođi k meni, o majko sala", nešto će se skotrljati niz planinu. Nabodi to na koplje, ali ne diraj ono što bude palo u jezero.

Pošto je lovac predao svoje naglavke za krplje i rezervni par mokasina za one dve strele i grumen sala, vrati se sa porodicom svome plemenu. Ne govoreći nikome o svojim doživljajima, sakri čarobno oružje dok mu ne bude bilo od potrebe.

Najzad dođe zima kada glad zavlada u njegovoj porodici i plemenu. Setivši se svojih čarobnih darova, on povede lovce do jezera, postavi ih sa obe strane klanca i upravi svoj grumen sala ka vrhu planine, pevajući:

— Dođi nam, o majko sala.

Na to se niz planinsku padinu skotrlja džinovska lopta sala. Lovci je nabodoše na svoja koplja i raskomadaše sve sem jednog malog dela, koji se otkotrlja u jezero. To parče i ne potrudiše se da dohvate, sećajući se starčeve opomene; a ostatkom napuniše sve svoje vreće i vratiše se u logor.

Salo ih je hranilo neko vreme, ali im opet ponestade hrane. S vremena na vreme čovek bi donosio po dva risa, pogođena čarobnim strelama, tako da nisu gladovali. Ali jednoga dana njegova tri deteta, kojima se bilo dojelo risovo meso, otvoriše vreću i pojedoše čarobni grumen sala. Od toga im se tela strahovito naduše i oni umreše.

SIROČE JUNAK

Beše jednom jedno malo selo čiji poglavica imađaše kćer na udaju. Mnogi prosci dolažahu iz raznih krajeva da traže njenu ruku, ali ih otac odbijaše jer je želeo da njegov zet bude nešto izuzetno.

Posle nekog vremena devojka poče da lovi bodljikavu prasad. Svakog jutra, pre danjeg svetla, ostavljala bi očevu kuću, a uveče se vraćala sa četiri praseta. Mnogi mladići mogrili su da vide gde to ona lovi, ili da je presretnu na putu da sa njom razgovaraju. Ali niko joj ne mogaše uhvatiti trag. Ponekad bi neko od njih po celu noć stražario pred njenim vratima, da bi ujutru jedino video da se ona neopaženo po mraku izvukla iz kuće.

Krajem svakoga meseca ona bi izlazila u ponoć, ubijala dvadeset bodljikavih praseta i donosila ih u blizinu sela. Sama bi se u selo vraćala praznih ruku, ali bi roditeljima objasnila gde se nalazi sklonjeno meso; tada bi njen otac poslao nekoliko mladića da donesu prasad i podele meso svim porodicama u selu. Tako je proteklo mnogo meseci; jednom mesečno uhvatila bi po dvadeset bodljikavih praseta; u druge dane samo četiri.

Jednom jedan bogat i ugledan mladić dođe iz daleka i poče paziti kraj kuće da vidi kuda odlazi mlada devojka; ali zaspa odmah posle ponoći, a devojka se izvuče iz kuće neopažena. Drugi jedan isto tako bogat i ugledan mladić dođe iz primorskog sela pa i on na isti način poče motriti; ali i on zaspa baš pred svanuće i devojka i kraj njega prođe neopaženo. Niko nije bio u stanju da odgonetne tajnu.

Na kraj sela življaše siromašan dečak, siroče bez oca i majke, sa svojom babom. Pričajući mu narodne priče ona ga je bila naučila mnogim mudrostima; da bude pošten; da zna šta je dopušteno, a šta

zabranjeno i da bude vešt u obavljanju svih poslova koji su potrebni čoveku. Dečak je bio priležan učenik i postao je veoma vešt u lovljenju sitne divljači oko sela koju je donosio kući svojoj babi. Čak joj je bio podigao malu, ali udobnu kuću. Kad je počeo da lovi dabrove ostajao bi dve noći van kuće, a treće večeri bi se uvek vraćao sa dva dabra.

Njihova kuća bila je malo po strani od sela, u koje nisu nikada zalazili, jer su bili tako siromašni i bedno odeveni. Sirotan je, ipak, sve bio čuo o poglavičinoj kćeri i jedne večeri reče svojoj babi:

— Bako, idem ja da pronađem kuda ide ta devojka. Nije mi želja da se njome oženim, već samo da joj pomognem u lovu.

Starica se prepade i reče:

— Dragi unuče, ne govori tako. Može te neko slučajno čuti. Za njene bi to bila velika uvreda kad bi saznali da takav bedni sirotan kao što si ti razgovara sa devojkom iz takve kuće.

— Bako, dosada sam te uvek slušao, ali ovoga puta ne mogu poslušati tvoj savet. Niko nije u stanju da otkrije kuda ona ide. Videćemo da li ću ja biti dovoljno vešt da uspem tamo gde drugi nisu.

Baba mu zapreti da će ga istući ako to opet pomene, te tako on više o tome i ne govoraše. Onda ona skuva malo dabrova mesa i pošto su povečerali, on leže na prostirku od medveđe kože a pokri se pokrivačem od risove kože. Čim baba pođe u postelju, on svuče sebi pokrivač na noge i zaspa opet. Oko ponoći se vatra ugasi i odaja se tako rashladi da se on probudi. Obuče se vrlo tiho i iskrade iz kuće.

Sve je u selu spavalo kad se on krišom pope na poglavičinu kuću i ispruži se po krovu, motreći put planine. Baš pred svanuće kuća lako zaškripa i pojavi se devojka, noseći svoju vreću, i uputi se prema pobrđu. Pošto je prešla nekoliko metara obazre se da vidi ne motri li je ko, pa nastavi dalje. Kada je stigla do šume, opet pogleda natrag da se uveri da je niko ne prati i najzad je nestade među stablima.

Dečak se spusti sa krova i pođe za njom, držeći je na oku a da ona to ne primeti. Pošto je prešla pobrđa i uspela se na visoku planinu, on požuri da je dostigne, ali odjednom devojka se zaustavi,

skide svoju odeću, jer je bila stigla do jama bodljikave prasadi. Tu se saže, i zavukavši se u otvor između velikih stena, izvuče za rep napolje veliko bodljikavo prase i ubi ga svojom tojagom. Tada uđe u drugi otvor i izvuče drugo bodljikavo prase.

Dečak ju je gledao dok je ubijala tri praseta jedno za drugim; ali kada se sagla da uđe u četvrtu jamu, on pritrča, gurnu je da se ona strmoglavi u jamu i odjuri drugim putem kući. Baba ga upita gde je bio, a on joj ne reče ništa do da je lutao po šumi.

Devojka se vrati kući vrlo kasno te večeri bez ijednog praseta, odbi da jede bilo šta i odmah ode u postelju. Njeni roditelji nisu mogli da shvate šta je s njom a još se više uznemiriše kada je sutradan celoga dana ostala u postelji ne govoreći ni reči. Ali te večeri, kad joj je majka prinela hranu, ona reče:

— Majko, kad sam ušla u jamu bodljikave prasadi, skinula sam, kao što uvek radim, svoje haljine da mi ne bi smetale. Ali neko, čije lice nisam videla, video je mene i ja sam se osećala tako posramljenom da sam najpre pomislila da se obesim tamo u planini. Ali sam se onda setila šta ste sve otac i ti potrošili na mene i setila sam se svih briga koje ste oko mene imali, te sam rešila da se vratim kući. Sada me je sramota da izađem da ne bih, i ne znajući, naišla na onoga čoveka. koji me je u planini video.

Poglavica je bio strahovito ljut kad mu je žena rekla šta se dogodilo, ali je pomislio u sebi:

„Devojka se mora udati. Moramo pronaći ko je to bio. Ja ću sazvati sve ljude u selu, bez izuzetka i neka moja kći izabere sebi muža; neko je video moju kćer neodevenu i ona se mora udati i to za najboljeg čoveka kojega nađe“.

Svi se iskupiše u kući poglavice, ljudi, žene i deca. U dnu odaje poglavica je naređao kože od kune i druge raznovrsne kože da njegova kći sedne na njih; i kad su svi posedali, on se diže i obrati im se sledećim rečima:

— Moj narode, godinama i godinama moja kći lovila je za vas i snabdevala vas mesom. Sada joj je vreme da se uda. Neko ju je, dok je bila u planini, uvredio. Onaj ko je to učinio neka se ne boji već neka prizna. Moja kći će poći za njega.

Tada se diže onaj bogati mladić i reče:

— To sam bio ja.

Devojka hitro odvrati:

— Ne verujem. Ja sam osetila ruke onoga koji me je gurnuo u jamu; to su bile ruke siromašnog čoveka. Daj da te dotaknem i osetim. .

Ona dotače njegovo telo i ruke, koje su bile vrlo glatke i meke.

— To nisi bio ti. Vrati se na svoje mesto.

Jedan za drugim ljudi su se dizali i prilazili. I svi su bili odbijeni. Najzad straža na vratima reče:

— Ima samo još jedan mladić, siroče bez oca i majke, koji živi sa svojom babom.

Poglavica posla svoje ljude da ga dovedu, a mladić, obučen u svoje najlepše odelo, jer je očekivao da će sigurno biti obešen, uđe u kuću. Stražar na vratima upita ga:

— Jesi li ti uvredio poglavičinu kćer?

On ne odgovori, čak ni na ponovljeno pitanje. Tada devojka progovori i reče:

— Ja verujem da je to bio on. Dovedite ga ovamo i dajte da ga dodirnem.

Ona opipa njegove ruke i telo.

— Taj siromašni mladić me je uvredio, reče ona svome ocu i duboki tajac zavlada.

Najzad se diže poglavica i obrati narodu:

— Prijatelji, ponekad imamo nešto što nam je draže od svega. Psi dođu i oskrnave nam ga, ali mi ne želimo da ih zbog toga uništimo. Tako je moja kći bila ponižena od ovog bednog sirotana, ali nemojmo ga uništiti.

Prisutni mladići bili su ljuti i ljubomorni na te reči. No poglavica, ne obazirući se na to, pozva sirotana da sedne kraj njegove kćeri, i okrenuvši se mladim sinovima svoje sestre, reče:

— Izvadite one četiri losove kože iz toga sanduka.

Pošto su stavili četiri losove kože na sedište mladoga para, poglavica opet reče:

— Otvorite ona dva druga sanduka tamo.

Oni otvoriše sanduke, izvukoše gomilu losovih koža i staviše ih pred mladića. Rođaci izađoše napolje i donesoše još losovih koža, koje dodadoše gomili dok ne posta tako visoka da je mladi par ostao skriven iza nje. Tada poglavica reče svome zameniku:

— Utake, bog neba ne želi da ponižavamo siromašne. Čovek koji padne u blato opere se i postane opet čist. Sada ću ja oprati telo ovog siromašnog mladića: daću mu fine haljine koje će ,,oprati" njegovo telo tako da se ubuduće niko neće spominjati da je on nekada bio siromah.

Ljudi skloniše losove kože i unesoše ogrtače od kože mrmota i drugih životinja, što sve staviše pred mladića da ga ,,operu" i podignu njegov ugled i položaj. Tada uđe njegova baba, radujući se sreći svoga unuka što se ženi ćerkom poglavice i stiče tako veliki ugled. No to je bila mudra starica i prišavši svom unuku, reče mu:

— Sada razumeš zašto sam te učila svemu što sam znala. Ali želim da ti kažem još nešto. Nikada nemoj davati povoda svojoj ženi da se ljuti na tebe. Čini sve što možeš da ugodiš njoj i njenom ocu. Snabdevaj je uvek drvima, vodom i uopšte svim što je potrebno. On te je uporedio sa psom koji mu je oskrnavio najdraže što je imao, bojeći se da se ti takvim i ne pokažeš; zato dokaži da si pravi čovek i sve će biti dobro.

Povukavši ga na stranu, ona ga uputi u vučje običaje — da treba da spava sam za duže vremena i da jede lekovito đavolovo bilje da bi imao uspeha u lovu. Mladić obeća da će slediti njene savete.

Treći dan po venčanju on uze poglavičin luk i strele i ode loviti. Obuze ga neka čudna lakoća te mu je izgledalo da leti iznad vrhova bregova dok je hitao napred. Moljaše se bogu neba Utake da mu pomogne, obraćajući mu se kao da bog ide uporedo s njim. Sam i bez ičije pomoći on ubi šest sobova, skloni ih na skrovito mesto a njihove jezike uvi u lišće i stavi u vreću, pa se vrati kući posle odsustvovanja od jedne noći. Stiže kući uveče, ostavi za vratima svoj zavežljaj, a luk i strele u ugao, i sede skromno kraj vrata da skine mokasine, koje ženina mati opra i okači da se suše. Niko ne reče ni

reči, jer su verovali da nije imao uspeha. Njegova tašta unese spolja sušenog lososa(13) koji stavi preda nj na zdelu. Zatim mu ponudi sušene jagode pomešane sa rastopljenim salom i rožanu kašiku da ih njom zahvata; pošto je pojeo i jagode, donese mu sušeno meso. Niko i ne pogleda u njegovu vreću, a mladić je bio suviše skroman da išta kaže.

Posle dugog ćutanja poglavica reče:

— Jesi li naišao na kakve tragove u šumi?

— Video sam tragove sobova daleko u planini. Posle sam naišao i na same sobove.

Poglavica opet upita:

— Jesu li te osetili i pobegli?

— Ne, ja sam im prišao sa one strane otkud ne duva vetar i sve sam ih poubijao.

— Odlično, — uzviknu poglavica, dok je njegova žena, otvorivši vreću iznela one jezike. Nevesta i njeni roditelji radovahu se što se bedni siromašak pokazao tako veštim lovcem.

Sutradan pre zore svi poglavičini saplemenici uzeše remenje i predvođeni mladićem pođoše da prenesu meso. Svako natovari mesa koliko je mogao poneti i tek idućeg dana u podne sve je bilo preneto. Poglavica dade narodu dva soba, što im je imalo trajati tri dana, dva pokloni svojoj rodbini, a sa preostala dva priredi veliku gozbu na koju pozva sve stanovnike sela. Pošto su se svi najeli, jedan od mlađih poglavica podiže se i obrati mladom čoveku:

— Pre nekoliko dana tvoj tast je bio vrlo uznemiren zbog tebe da se ne bi pokazao momkom bez vrednosti. Sada si dokazao da si čovek i mi smo srećni. Nastavi kako si počeo.

Posle ovoga sirotan je sa uspehom lovio svakoga dana. Ubijao je losove, crne medvede, grizli medvede, divokoze i svakojaku divljač. Kuća njegovog tasta bila je uvek prepuna mesa, mada ga je on delio narodu svakodnevno. Tako je sirotan mnogo godina hranio selo i glas o njemu se raširi nadaleko i naširoko.

Dođoše glasnici iz daleka i rekoše poglavici:

— Došli smo da tražimo pomoći od tvoga zeta, koji tako uspešno tamani svakojake nemani. U planini blizu našega sela prebivaju četiri

ogromna grizli medveda koji stalno ubijaju naše lovce i naše žene. Daćemo ti bogatu nagradu ako nas ti i tvoj zet oslobodite ovih napasti.

Poglavica reče sirotanu, sada već odraslom čoveku, i ovaj porazgovara sa svojom ženom, koju mnogo voljaše. Dotada joj nikad nije dozvolio da sama nosi vodu i drva ili neki drugi teret, već je sav posao radio sam. Njegova žena voljaše ga jer se ophodio prema njoj sa takvim poštovanjem, i ona reče:

— Ne bih želela da ideš sam. Dopusti da i ja pođem s tobom.

Ali joj on odgovori:

— Ne, jer put vodi kroz divlji neprohodni kraj. Može te grana drveta udariti i ozlediti. Ostani kod kuće, a ja ću se vratiti što pre mogu.

Žena mu načini šest pari mokasina i sveza ih zajedno kanapom. Za to vreme on opravi luk svoga tasta, prevukavši ga sa zadnje strane najfinijom biljnom smolom i osigura ga debelom kožom. Na jedan njegov kraj pričvrsti oštri kremen da mu služi kao koplje. I strele je pregle

dao da proveri da li su u besprekornom stanju. Te noći nije legao kao obično već sa druge strane vatre; a kad se ujutru digao, reče:

— Noćas sam sanjao rđav san. Sanjao sam da zamalo nisam poginuo.

No ipak krete na put, praćen svojim tastom i nekolicinom drugova. Njegova žena plakaše pri polasku.

Selo koje ih je bilo pozvalo dočeka ih srdačno. Rano sutradan svi lovci krenuše preko visokog brda prema krševitoj planini. U podne stigoše do mesta gde su boravili grizli medvedi i jedan lovac reče sirotanu:

— Vidiš onu duplju tamo između drveća? Tamo žive grizli pod zemljom. Čim im se čovek približi, oni ga osete i izađu da ga gone.

Lovci se povukoše i ostaviše sirotana. Veče pre toga, kad je stigao u selo, presvukao se u odelo od vrlo tanke kože soba, bez džepova, odelo koje mu je stajalo tako pripijeno uz telo da se ni šiblje ni grane nisu za nj mogli zakačiti. Noseći u ruci dva velika koplja sa dugim kamenim šiljcima sada se polako približavao sa

gornje strane otvora gde su grizli ležali skriveni i stavši iznad jazbine uzviknu: haj, haj.

Pojavi se ogromni grizli medved pola crvene pola sive boje, a hvat i po u obimu. Mladić ga probode dva puta iza plećke i ubi. Izađe drugi grizli medved. I njega probode, ali pri tom mu vrh koplja udari u plećku i slomi se u dršku.

Treći grizli medved izađe. On ga pogodi strelom, pa završi sa drugim medvedom onim preostalim kopljem.

Sada izađe četvrti grizli — najveći. Lovčevo koplje probi mu vrat, ali se prebi u držalu. Sada su mu oba koplja bila slomljena, a zver je bila isuviše blizu da bi mogao upotrebiti svoj luk. Svaki put kad bi medved naleteo na njega, o bi mu protrčao kroz noge. Poče malaksavati i, ulučivši priliku, pojuri uz planinu. Dok ga je neman gonila, okrete se, baci još jednu strelu i pojuri opet napred. Četiri puta izbacivao je tako svoje strele na nj; kod četvrte, medved pade mrtav i skotrlja se niza stranu. Tako ih pobi sve. Posrćući i iscrpljen žestokom hajkom vrati se u selo i zaspa. Sutradan krete kući, nagrađen losovim kožama, krznenim ogrtačima i svakovrsnom odećom, što sve dade svome tastu. Njegova žena se neizmerno obradova njegovom povratku.

Glas o njemu širio se sve dalje i dalje i druga sela tražila su da im pomogne da unište nemani koje su ih pustošile. Tako je često putovao svuda unaokolo, oslobađajući svet bede. Rodila su mu se deca i počeo je i stariti, dok su njegovog tasta godine sve više pritiskale.

Jednoga dana dođoše iz daleka dva čoveka plačući i rekoše:

— U planini blizu naše kuće živi jedan ogroman ris. Svake godine sve je snažniji i poubija nam sve saplemenike. Preklinjemo te da dođeš i oslobodiš nas ove nemani.

Dugo vremena ni sirotan ni poglavica ne govorahu ništa. Tada sirotan odgovori:

— Ne bih želeo da idem jer takvo čudovište, kakvo vi opisujete, ni u snu nisam video.

Dve noći neznanci ostaše u njihovoj kući, preklinjući. Uveče trećega dana sirotan nije mogao više da odoli njihovom preklinjanju;

obraćajući se svojoj ženi, reče:

— Postaraj se da mi mokasine i odelo budu u redu.

Čim mu žena zakrpi mokasine i odelo, on krete na put, vođen od dvojice neznanaca i praćen skoro polovinom svojih drugova. Trećega dana uđoše u selo, ostadoše tu preko noći i pogostiše se. Pošavši sutradan ujutru dalje, stigoše do jazbine risa u sumrak. Tu ostadoše da prenoće. U osvit se popeše uz oniži breg, gde se zver beše pritajila u svojoj jazbini. Sirotan se oprezno prikuči ulazu, dok njegovi pratioci, naoružani kopljima i lucima sa strelama, okružiše jamu. On je na nogama nosio novi par mokasina, a ispod odela nosio je orlova pera da bi bio lakog tela i brzih nogu.

Dok je on tu stajao gledajući kosti rasute oko ulaza, poče se pomaljati ris. Četiri puta probo ga je svojim kopljem, dvaput kroz srce a dvaput kroz trbuh, ali je zver imala petnaest života. Još pet puta on ga pogodi. Krv je lila na sve strane. Tada zver skoči na njega. On pojuri uz planinu, ali se ris tu bolje snalazio od njega. Setivši se svojih pera, on se uspuza uz jelu tako hitro kao da je imao krila. Svaki put kad bi ris skočio na njega, on bi ga strelom pogodio u srce. Ogromno drvo povijalo se napred i natrag na svaki udar tela ove nemani. Jednom ga zamalo ne dohvati, no on skoči na drugo drvo, zatim na treće, odapinjući svoje strele kad god je mogao; a ris ga je gonio od drveta do drveta, lomeći ih jedno za drugim svojom težinom. Krv je lopila iz njegovog tela, ali mu je to, izgleda, samo pojačavalo snagu.

Naposletku ostade mu samo još jedna strela. Ris je malaksavao, ali su pratioci bili još daleko. On im zatraži još strela i oni pritekoše da se pridruže borbi. On izbaci svoju poslednju strelu i potrča.

No kada mu je žena pravila mokasine, on joj je govorio da šije bodove sitno jedan do drugoga, ali je ona slučajno načinila jedan bod duži od ostalih. Dok je bežao, taj bod se zakači za grančicu i on se spotače. Ris skoči na njega, raskide ga na polovinu a onda i sam pade kraj njega mrtav.

Lovci spojiše zajedno obe polovine njegova tela i odsekavši risu pandže i zube, odnesoše natrag poglavici mrtvo telo kao i trofeje i staviše ih na tle pred njim. Zaslepljen suzama, poglavica pogleda u svoju kćer. Bez suza, ona se očešlja, namaza glavu uljem i obuče se

u najlepše haljine. Tada sede kraj mrtvog tela svoga muža, koga narod ne nameravaše spaliti kao obično, već sahraniti u zemlju, jer su ga svi voleli i želeli da čak i posle smrti zadrži sličnost životu i da ima grob koji bi obilazili.

Satima je ona sedela tako nepomično; ali najzad se diže i izađe napolje. Teški jecaj prože joj telo i suze potekoše iz očiju. Ćuteći, vrati se opet u kuću.

Pogrebna svetkovina trajala je dugo u noć. Jedan za drugim seljani su veličali pokojnika i dogovarali se šta da urade sa njegovim zemnim ostacima. Ali njegova žena ne proslovi ni reči.

Najzad se seljani povukoše na spavanje. Tada ona ustade, izvadi iz sanduka jak kaiš od sobove kože, koji je njen otac upotrebljavao kao omču za hvatanje medveda, učvrsti jedan kraj za tavanicu a drugi sebi oko vrata, odgurnu sanduk sebi ispod nogu i obesi se.

Muž i žena bili su sahranjeni jedan kraj drugoga.

OSVETA DIVOKOZA

Lovila u planini četiri mlada čoveka i ubiše nekoliko divokoza, a uhvatiše živo malo jare, koje ponеše sobom u logor. Tada naložiše veliku vatru i, da se zabave, čas su gurali jare na plamen, čas su ga opet izvlačili, smejući se njegovom tužnom meketanju.

Neki mladić, koji je lovio u blizini, ču meketanje i uđe u njihov logor. Prebaci im što su tako svirepi i opomenu ih da će sigurno biti za to kažnjeni. Tada uze jare od njih i na zgodnom mestu u planini pusti ga da ide slobodno, a on se vrati kući. Četiri mladića takođe se vratiše u svoje selo sa teškim teretom kozjeg mesa.

Dođe opet leto i narod se dade na ribolov. No samo što se završila sezona ribolova, a tri neznanca uđoše u selo i pozvaše meštane da dođu na veliku svečanost koja se imala održati nedaleko odatle. Seljani veselo prihvatiše poziv i, vođeni trojicom glasnika, krenuše svi zajedno.

Putovali su tri dana i najzad stigoše u veliko selo, pred čijim su velikim i impozantnim kućama stajali mnogi totem1 stubovi. Njihovi domaćini ponudiše im u izobilju raznovrsnog mesa i odrediše kuću u kojoj će prenoćiti; ali se jedan mladić približi neopazice čoveku koji je spasao jare i pozva ga da prenoći u jednoj drugoj kući daleko po strani.

Te večeri njihovi domaćini sakupiše ih na zabavu u jednu prostranu kuću. Kako su ulazili u zgradu, dočekivao ih je jedan čovek, govoreći:

— Sedite tamo, imaćete šta da vidite.

Seljani posedaše unaokolo sa tri strane odaje puni očekivanja. Odjednom kao da se kuća prepolovi nadvoje i nasred kuće pojavi se

duboka provalija.

— Pogledajte, — ču se glas.

Duboko dole u provaliji verale su se divokoze.

Prizora nestade i kuća opet povrati svoj pređašnji izgled.

— Pogledajte opet, — reče glas.

Kuća se razdvoji po drugi put i pod se pretvori u jezero tamnoplave vode. Onda i jezera nestade i kuća posta kao što je bila i pre.

Pošto se zabava završila, posetioci odoše u kuću koja im je bila određena za prenoćište; a čovek koji je bio spasao jare ode u kuću daleko po strani. Tamo mu njegov mladi domaćin skuva večeru i pošto su jeli, reče:

— Ako čuješ noćas neku galamu, nemoj se ni maći. Svi tvoji drugovi će umreti, ali ja ću tebi spasti život.

Legoše zajedno, njegov domaćin sa spoljašnje strane ležaja. Usred noći zaduva jak vetar praćen meketanjem mladih divokoza. Čovek se poplaši i pokuša da ustane, ali upravo pred njim, prečeći mu prolaz, stajala je mlada kozar ne mogući da se pokrene, čekao je sa nestrpljenjem da svane, a tada vide da leži na uzanoj izbočini nad dubokom provalijom. Duboko dole ležali su raskomadani ostaci njegovih pratilaca pobijenih preko noći.

Koza mu protrlja noge i ruke i dozvoli da ustane.

— Ja ću silaziti ispred tebe, — reče. — Stavljaj svoju nogu tačno u moj trag i drži se rukama čvrsto za stenu.

On poče silaziti za kozom, koja je išla pred njim. Gde god je dotakao stenu, ona je postajala kao meko blato koje je pružalo sigurnu podlogu. I tako stigoše na dno srećno.

Tada čovek otvori svoju kesu sa bojom, utrlja malo crvene boje na pleće mladoj kozi i reče:

— Iduće godine mnogo naroda će doći u ovu planinu da lovi koze. Ali ja sam te obeležio ovom bojom da te niko ne bi dirao, jer si mi ti spasla život.

A koza odgovori:

— Potraži među ovim leševima tvoju rodbinu i rođake. Protrljaj ih svojim rukama i oni će se povratiti u život. Iduće godine ja ću okupiti sve koze iz ove planine da ih ti i tvoje pleme lovite. I ja ću biti među njima.

Čovek povrati u život svoje krvne rođake i povede ih kući. Godinu dana posle toga oni se sakupiše u istoj planini da love koze. Ugledaše tako mnogo životinja gore na njenim padinama da je planina izgledala kao pokrivena snegom. Lovci ih počeše goniti dok ne poubijaše sve sem jedne, sem koze obeležene crvenom bojom; nju je držao u rukama čovek koga je ona bila spasla, i on im zabrani da je ubiju.

— Neka i mene ubiju, ako žele, — reče koza njemu.

Ali on odgovori:

— Ne. Ti si mi spasla život. Ako tebe ubiju, i mene bi ubili.

I tako mlada koza povrati svoju slobodu i zauvek ostade visoko gore u tim planinama.

NEBESKI DEČAK

Dole na obali ležalo je veliko selo, odakle su dečaci svakoga dana kanuom1 prelazili na peščani sprud, koji im je služio kao igralište. Jednoga dana, dok su se igrali na tom sprudu, orijaškinja2 dođe među njih i premaza im oči smolom omorike pa ih strpa u veliki sanduk koji je nosila na leđima. Samo jedan dečak umače — sluga seoskog poglavice. Pošto je ona otišla, on se oprezno primače čamcu i istrlja sebi oči nekom mašću koju su bili poneli sobom da stave u jelo; mast je rastvorila smolu i povratila mu vid. On se tada vrati kući svoga gazde i ispriča šta se desilo sa ostalom decom.

Obhrvana bolom, žena poglavice izađe napolje da plače; ali kako je plakala, jedna suza pade na tle i poče podrhtavati. Veoma začuđena, ona je uze u ruku i stavi sebi pod pojas. Uskoro oseti dete u sebi i posle nekoliko dana rodi sina, koji nije bio mrkoput kao ostala indijanska deca, već beo. On se glasno smejao svakoga dana kad bi ga kupala, a i rastao je brzo kao list na drvetu, tako da je za nekoliko meseci bio toliko veliki da je bio u stanju da svuda okolo trčka i da se sam igra.

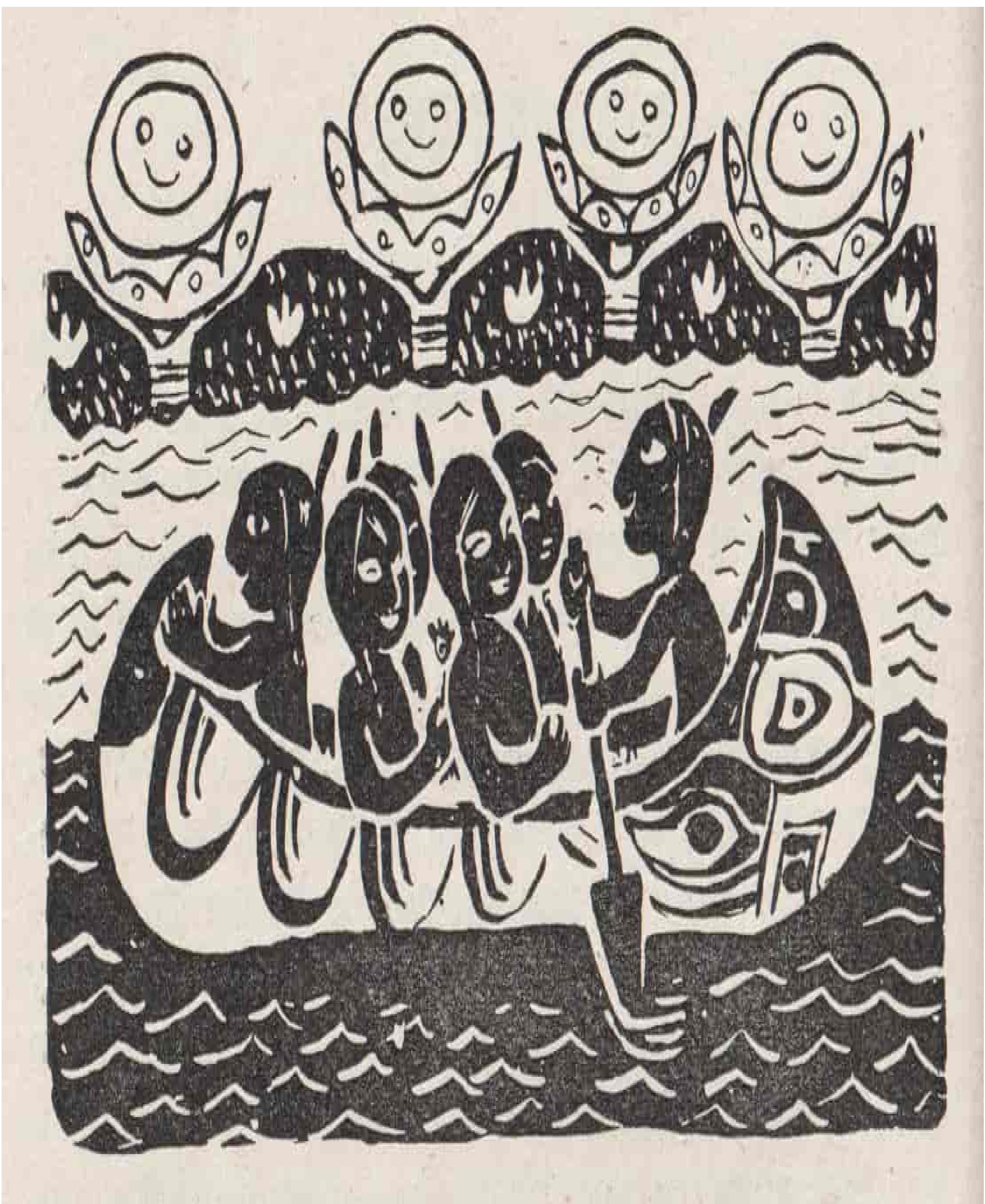
Jednoga dana dečak zapita svoju majku:

— Majko, zašto u ovom selu nema dečaka?

Ona izbeže odgovor.

— O, već odavna ovde nema dečaka.

Nezadovoljan, on upita svoga oca, koji mu dade isti odgovor kao i majka, jer su se plašili da ga ne izgube. On odvede dečaka slugu na stranu i upita i njega. Ovaj mu ispriča šta se dogodilo.

Dečak ode svojim roditeljima i reče:

— Želeo bih da pređem tamo na onaj peščani sprud gde su se drugi dečaci igrali.

— Ne, — povikaše oni, — ne smeš ići tamo. Može te orijaškinja odneti. Ostani kod kuće sa nama.

Ali već idućeg jutra on se iskrade sa dečakom slugom i zajedno pređoše na sprud. Tamo su se još mogli videti tragovi dece i orijaškinje koja ih je bila odnela; ali sluga nije znao u kom pravcu ih je ona bila odnela. Dečak mu zato naloži da ostane kod kanua dok on bude pretraživao.

Stazica uz breg dovede ga do izvora nad kojim se bilo nadnelo visoko drveće. Na jedno od njih on se pope da vidi ko će doći da zahvati vodu. Tek što je seo na granu kad dođe grozna orijaškinja noseći vedro ispleteno od korenja omorike. On se naže da vidi šta ona radi; ali orijaškinja, videvši njegov lik u vodi, pljesnu rukama i uzviknu:

— Tako mi je milo što te vidim. Ja sam žena dobra srca.

Dečak se povuče natrag i njegov lik iščeze. Kad se nagnuo po drugi put napred, ona opet pljesnu rukama i ponovi svoj uzvik. Tako se on zabavljao sa njom dok se nije tako zasmejao da ga ona otkri na drvetu.

— Siđi dole, — pozva ga ona. — Ja ti neću ništa jer si tako lep. Hajde sa mnom kući; kad porasteš, bićeš mi muž.

Tako dečak siđe sa drveta. Orijaškinja tada napuni svoje vedro vodom i zajedno siđoše niz breg do njene kuće. Svuda po podu bile su rasute dečje kosti, a sa tavanice visila su druga deca, sasušena u mumije.

Sada orijaškinja reče dečaku:

— Kako ti je mati načinila kožu tako belom i divnom?

On je slaga:

— Moji roditelji stavili su me na veliki ravan kamen i jedan snažan čovek smrvio mi je glavu čekićem.

— Oh, kad bi hteo da me načiniš tako lepom kao što si ti, uzela bih te za muža.

Ona donese dva kamena, jedan za čekić, drugi za nakovanj.

— Evo, učini da budem lepa.

Dečak poslušno diže čekić. No njegov preteći izgled uplaši je i ona skoči u stranu pre no što je stigao da udari.

On srdito povika:

— Ja se ne mogu oženiti tobom; ti si suviše ružna. Ako bi mi samo dopustila da te načinim lepom, onda bih se rado tobom oženio.

Orijaškinja pristade.

— Ne želim da te izgubim, — reče dok je opet stavljala glavu na nakovanj.

Dečak podiže čekić po drugi put i opet ona odskoči u stranu u užasu. On baci čekić na zemlju.

— Ti si strahovito ružna. Idem kući.

— Ne, ne, — povika ona. — Hajde da pokušamo samo još jednom.

— Dobro, no ovoga puta zatvori oči. Onda se nećeš uplašiti.

Orijaškinja zatvori oči. Dečak udari iz sve snage i sasvim joj smrska lobanju. Krv poteče. On je udarao i udarao dok joj nije smrvio celo telo. Tada pokupi njene ostatke i baci ih u vodu. Tako joj se on osvetio.

No njegov posao još nije bio završen. Skupio je zatim ostatke one dece, složio ih na gomilu i povikao suncu:

— O, sunce, kruži oko ove dece i povrati ih u život.

Sunce ču njegovu molbu i načini krug oko dece, koja skočiše na noge živa. Tada ih dečak odvede niz breg do svoga kanua i odveze kući. Meštani zaplakaše od radosti.

Neko vreme ostao je mirno kod kuće sa svojim roditeljima. Tada jednoga dana reče ocu:

— Oče, naredi svim ljudima iz sela da mi načine mnogo strela.

Otac razasla naredbu po selu. Uskoro je više od stotinu ljudi radilo vredno i velika kuća skoro je bila puna strela koje su oni načinili. Zadovoljan ovim brojem, dečak se opet obrati svojim roditeljima:

— Oče, majko. Imam nešto da vam kažem. Vi niste moji pravi roditelji, moj rođeni otac i majka. Jagastar, „Onaj koji prebiva na visinama“, moj je otac. To me je On poslao dole da vam pomognem jer ste bili tako nesrećni, vaše su žene stalno plakale za svojim

izgubljenim sinovima. Sada je moj posao završen i ja se moram vratiti svome domu na nebesima.

Njegovi su roditelji plakali, jer su ga neizmerno voleli; ali na dečakov zahtev, narod iznese sve strele iz kuće. On izbaci jednu uvis, zatim drugu, pa treću. Celoga dana izbacivao ih je uvis i nijedna ne pade natrag na zemlju. Po podne, mogle su se videti strele visoko u vazduhu, svaka zakačena za kraj prethodne, obrazujući dug lanac koji je iščezavao u nebu. On je izbacivao strele dok lanac nije skoro dotakao zemlju, dok mu nije ostala samo još jedna strela. Tada odloži svoj luk i reče:

— Sada ću se ja uspeti po tome lancu do moje kuće na nebu. Nemojte plakati, jer su vam povraćena sva vaša deca. Ako želite, možete me gledati dok me ne nestane u nebu, ali onda morate ući u vaše sušnice i zatvoriti svaki otvor da ne možete gledati napolje. Zbogom.

On se stade peti po strelama i ljudi su ga gledali kako se penje dok ga ne izgubiše iz vida. Zatim uđoše u svoje kuće i zatvoriše svaki otvor. Uskoro se začu šum kao da pada jaka kiša, a zatim nastade duga tišina. Kada su se usudili da izađu napolje opet, sve strele bejahu pale na gomilu na zemlju.

POVRATAK DETETA

Sin poglavice oženio se devojkom iz svoga sela. Živeli su srećno nekoliko meseci i trebalo je da žena uskoro dobije dete. Jednoga jutra probudi se vrlo bolesna; do večeri bi joj još gore a oko ponoći ona umre, a da se dete još nije bilo rodilo. Dva dana narod je plakao nad njenim telom, a ujutro trećega dana sahraniše je.

Muž, obhrvan tugom, spavao je svake noći na grobu svoje žene. Narod mu je donosio hranu, ali je on odbijao da jede. Najzad dođe njegova mati i preklinjaše ga da uzme da jede; i on ode s njom njenoj kući i jeo je sve što mu je ponudila.

Vreme je postajalo sve hladnije i sneg poče pokrivati zemlju. On ga je s početka čistio s groba i spavao na goloj zemlji; ali kako je sneg postajao sve dublji a hladnoća sve ljuća, on je pošao spavati u svoju kolibu.

Dođe proleće i on ode opet da obiđe grob svoje žene. Kad mu se bliže primakao, vide malog dečaka kako skuplja iverke; sasvim spokojno dete je ulazilo u grob sa kitom cveća, pa onda opet izlazilo napolje da ubere još. Čovek se sakri i posmatraše. Neki put je dete prikupljalo cveće i odnosilo ga u grob; ponekad je skupljalo što drugo. A sve vreme čovek je sa svoga skrivenog mesta posmatrao.

Razmišljao je o tome i odluči da uhvati dete..

Ne govoreći nikome ništa, vrati se kući skide svoj alat i načini četiri majušna luka, koje premaza crvenom bojom. Zatim iseče nekoliko grančica saskatun drveta za male strele, na koje je sa velikom pažnjom stavio pera. Iako seljani nisu znali šta on to radi, bili su srećni što ga vide da ipak nešto radi, jer su se bojali da opet ne počne svakoga dana plakati na grobu svoje žene.

Trećega dana kako je video dečka čovek dođe na grob noseći svoje lukove i strele u vreći na leđima. Opet ugleda dečka koji je sada bio nešto veći. Kad je ovaj ušao u grob, čovek potrča napred i pobode jedan luk i strelu u zemlju pokraj groba. Pobode drugi luk i strelu malo dalje niz put ka selu, a treći i četvrti još malo dalje. Tada se sakri i čekaše.

Ne prođe mnogo, a dečak opet izađe iz groba. Nasmeja se tiho kad ugleda prvi luk i strelu i potrča da ih izbliza razgleda. Najpre se izgleda plašio da ih dotakne svojim rukama; ali najzad izvadi strelu i stade je razgledati. Bila je krasna i poluglasni smeh izmače mu se kad ju je namestio u luk i počeo se njim igrati. Pogledavši unaokolo spazi drugi luk i strelu i potrča da i njih uzme. Tada primeti i treću i četvrtu i pustivši prve dve koje su bile prilično teške za njega, potrča da uzme one ostale. I treću i četvrtu pokupi i odnese u grob; posle nekoliko trenutaka vrati se za prvu i drugu. Čovek čekaše još neko vreme; ali kako se dečak više ne pojavi, vrati se kući duboko utonuo u misli.

Sada on načini još šest lukova i strela i postavi ih isto kao i one ranije; i dečak izađe iz groba i pokupi ih. Još mnogo takvih lukova i strela napravio je a rekao je i svojim roditeljima šta je video. Dvanaestorica među najčuvenijim vračima skupiše se u kući njegovog oca dok je on izašao i postavio lukove i strele udaljene na po šest stopa jedne od drugih u liniji koja je vodila od groba do sela. Tada se pridruži narodu u kući i čekaše.

Dečko je sada još više bio porastao. On izađe iz groba, pokupi lukove i strele sve po tri odjednom i neprestano se vraćaše za druge. Celoga dana je radio noseći svoje blago u grob; i sve se bliže i bliže primicao selu, dok su ga vrači ćutke posmatrali kroz poluotvorena vrata. Poslednji luk i strela bili su pobodeni u zemlju upravo iza kuće. Dečak pođe onamo bojažljivo da ih iščupa; ali samo što je krenuo da se vrati, glavni vrač potrča brzo i ćutke za njim, kao u nekom transu i uhvati ga u svoje ruke. Dečak ispusti jedan prestrašen uzvik i smanji se da ga skoro nestade. Ostali vrači u kući uzeše svoja klepetala i zapevaše svoje pesme. Oni se jedan po jedan približiše detetu i dunuše u njega, pokušavajući da mu povrate život. Onda ga unesoše u kuću i pevahu nad njim tri dana i tri noći. Četvrtoga dana

on ožive. To je bio rođeni sin toga čoveka, sin koji je bio sahranjen u grob zajedno sa svojom majkom, ali mu je, zbog neprekidnog tugovanja njegovog oca, bila poklonjena neka vrsta života.

Sada je dečak bio živ, ali nije bio srećan. Nije jeo već je plakao noć i dan. Seljani, ne mogući da spavaju, pozvaše jednu vračaru iz obližnjeg sela i obećaše joj bogatu nagradu ako izleči dete. Ona dođe i stade slušati njegov plač i njegov stalno isti zvuk: „Dahl hi, Dihl hi“ i nasmeja se kad razabra te reči. „Ja sam mislila da je to što dete želi nešto veliko i važno, reče ona. To što ono želi samo je sitnica. Ono čezne za punim i slobodnim životom čoveka, ne poluživotom kojim je živelo u grobu. On želi

da ga njegov brat od ujaka prati do na po puta uz onu veliku planinu gde rastu džinovske omorike. Da se tamo pod tim omorikama potpali vatra da bi im vrela smola sa drveta kapala na tela dok budu stajali pod njima. A potom ih treba obojicu, i njega i njegovog rođaka, oprati pod slapom vodopada“. Tako steče pun, slobodan život za kojim je čeznuo te više nije tugovao. Narod ga prozva „Sinom Mrtve Žene“. A srce njegovog oca bejaše srećno gledajući ga kako se igra i lovi sa svojim bratom i kako obojica rastu i stiču mušku snagu.

PUTOVANjE SVANISITA

Dođe i dan kada Svanisit reče svojoj ženi: — Sutra odlazim. Vodi računa o mome rodu onako kako sam ja to činio.

Ujutru sakupi sve svoje ljude, natovari veliki kanu suhim ulahanom[1] i odvesla prema jugu gde je znao da živi drugo jedno pleme koje je stvorio „Onaj koji prebiva na nebesima gore“.

Veslajući nekoliko dana naiđe na to veliko pleme, koje se okupi na obali da ga pozdravi. Približivši se mestu iskrcavanja, doviknu im:

— Zna li ko od vas da igra lehal?[2]

— Da, — odgovoriše oni.

On se iskrca i počeše se kockati. On dobi veliku hrpu pokrivača od vune divljih koza. Pošto su ga domaćini ugostili, on naredi jednome od svojih pratilaca, onome koji je kasnije postao životinja Mink[3]) da naslaže pokrivače na jednu gomilu. Nad tom gomilom on ispruži ruku. Pokrivači se smanjiše na najmanju meru tako da su ih njegovi ljudi mogli bez teškoća natovariti u čamac.

Onda produži do drugog naselja, gde kockanjem dobi još jednu gomilu pokrivača. Veče se već bližilo, a kako nije želeo da provede noć među tim nepoznatim ljudima, naredi svojima da odveslaju dalje uz obalu i tamo podignu logor.

Rano sutradan nastavi putovanje. Pred njim je ležao jedan rt. Kada ga je zaobišao, ukaza se veliko naselje čiji su se stanovnici igrali u vodi. Jer to su bili ljudi koji su kasnije postali ptice gnjurci i druge vodene ptice.

Svanisit im doviknu:

— Da li iko od vas igra lehal?

— Ne, — odgovoriše, — ali možemo izazvati svakoga da se sa nama takmiči u gnjuranju.

— Na žalost, — povika Svanisit u neprilici, — niko od mojih ljudi ne ume gnjurati.

Mink, stojeći pred njim, nasmeja se glasno:

— Ja primam vaš izazov, — povika on. Pa šapatom reče Svanisitu dok je ovaj upravljao kanu ka obali:

— Pričvrsti čamac čakljom nedaleko od obale; ne mnogo daleko da naši protivnici ne bi što posumnjali. Onda sedi i budi spreman da izvučeš čep iz otvora za uzao u sredini čamca. Reci našim protivnicima da počnu prvi sa gnjuranjem.

Poče nadmetanje. Zaroni jedan gnjurac i daleko na pučini izroni iz vode. Postaviše znak tamo gde se pojavio iz vode.

Kormoran sa krestom zaroni zatim; posle njega Patka testerastog kljuna; potom Pakleni lonac i posle njih još jedna vodena ptica. Niko od njih ne dostiže gnjurčev znak. Kad su oni završili, Mink šanu Svanisitu:

— Pitaj imaju li još takmičara.

— Imate li još takmičara? — povika Svanisit.

— Ne, mi sa naše strane smo gotovi.

Tada Mink zagazi u vodu, zapuši nos i uši i polako zaroni; plivaše ka pučini; neko vreme gledaoci sa obale mogli su pratiti njegovo napredovanje po mehurima koji su se dizali na površinu. Mehurova nestade, sunce se lagano dizalo sve više i više, a Mink nikako da se pojavi. Uznemireni, meštani rekoše Svanisitu:

— Neverovatno koliko je dugo ostao pod vodom. Da li svi tvoji ljudi tako dobro rone?

A Svanisit im odgovori:

— Da, svi iz moga plemena rone kao Mink.

A Mink je bio zaokružio ispod vode i sakrio se iza kanua, gde je disao kroz otvor za uzao. Svanisit mu najzad došapnu:

— Dobro bi bilo da se sada vratiš, jer postaju nestrpljivi.

On ponovo namesti čep na otvor, dok je Mink, zaronivši u vodu, u velikom luku otplivao daleko na pučinu, te se odatle uputi prema

obali. Mehurići se počeše opet dizati na površinu. Meštanima je to bio znak njegovog povratka sa pučine i uzbuđeno dovikivahu jedan drugome:

— Eno, vraća se.

Mink stiže na obalu, polako se izvuče iz vode i baci se na zemlju tobože iscrpen. Tako Svanisitova družina odnese pobedu. Ne oklevajući, pokupi on gomile pokrivača u svoj kanu i nastavi prema jugu.

Iduće naselje kome su se približili bilo je naselje jedne vrste lososa — psa lososa — koji je u to vreme imao oblik ljudskog bića kao uostalom i sve druge ribe i životinje i ptice, sem ulahana, koga je Svanisit doneo sobom kad se vratio sa neba. On primeti da su u ovom naselju kuće bile obojene crvenim prugama i da su neki od stanovnika nosili ogrtače na crvene pruge, a drugi na crne. Otuda psilososi koji su se nastanili u reci Frezer sada imaju takve pruge po svom telu. Tu se nije zadržavao, već pođe u drugo naselje u kome je živeo drukčiji narod — lososi guravci. Oni im rekoše da ne voze čamce svakoga dana, već samo svakog drugog. I zato sada losos guravac ne ulazi u reku Frezer svakog leta, već svakog drugog, pošto jedan dan u svetu natprirodnih bića predstavlja godinu dana ljudskog života.

Žene u narednom mestu bejahu vrlo lepe, ali su svi ljudi imali grbe. Ovde se Svanisit nije zadržavao već nastavi do krasne obale, obavijene toplom izmaglicom. To je bila zemlja koju je tražio; tu naiđe na stanovnike, narod sokej-lososa, koji je sve svoje vreme provodio u igrama. Mladići bacahu strele kroz obruče i gađahu u metu sa velike razdaljine, a devojke su se igrale pernatim loptama i reketima.

Svanisit se nije osvrtao na igrače. Oči su mu bile uprte u kuće jer, on je to znao, kuća usred sela bila je kuća poglavice, čija je kći za udaju počivala osamljena na visoko uzdignutom ležaju. Naspram te kuće on izvuče svoj kanu na žalo i iskrcavši se, uđe sam kroz vratnice.

— Došao sad da tražim ruku vaše kćeri, — reče poglavici.

— Pa, ja ne znam. Niko je do sada nije tražio. Ti si sigurno došao iz daleka?

— Da, — odgovori Svanisit. — Iz daleka sam došao i mnoga mesta prošao na svom putu. Ali kad sam ugledao tvoju kuću, dopao mi se njen izgled i iskrcao sam se ovde.

A poglavica reče:

— Ja ti ne mogu obećati svoje kćeri; ali ću tražiti od njene majke da je zamoli da ustane i pogleda te. Ako joj iz očiju vidiš da si joj drag, ni ja ti neću odbiti svoj pristanak.

Devojka se diže na majčinu molbu i proviri na Svanisita iza svoje zavese. Takvo divno stvorenje ona do tada ne bejaše videla i odmah oseti da je nešto k njemu privlači. Njena mati se složila sa izborom, a i otac je dao svoj pristanak. Svanisit se onda vrati na obalu i zamoli svoje ljude da donesu dve gomile ćebadi koje je stekao kockajući se, da to bude njegov svadbeni dar rodbini neveste. Kad preseče veze, ona narastoše i ispuniše svu kuću. On reče nevestinom ocu da jednu gomilu razdeli rođacima, a drugu zadrži za svoje potrebe. Tada održaše svadbeni obred i Svanisitovi ljudi pridružiše se meštanima u gozbi.

Kad se svečanost završila, Svanisit reče svome tastu:

— Moji ljudi će se sada vratiti kući i izvestiti da sam se oženio tvojom ćerkom i da ću neko vreme ostati sa vama.

— U redu, — reče mu tast. — Kad se ti sam budeš zaželeo da se vratiš svojoj kući, i mi ćemo poći sa tobom.

Tako Svanisit posla svoje ljude kući i ostade sa plemenom svoje neveste. Uveče bi se peo sa njom u njenu odaju i tamo spavao. Umesto običnog drveta za gorivo primetio je da gore stabljike indijanske trave. Otuda danas, kada Indijanci sa Frezer reke peku svoj prvi ulov sokej-lososa, oni posipaju semenom ove biljke svaku ribu.

Svanisit zapazi još jednu zanimljivu stvar kod svojih domaćina. Svakoga jutra kada su braća i sestre njegove žene silazili na reku da se kupaju, njena mati bi se vraćala sa obale noseći u naručju ribu baš kao da je dete. Stavila bi je na vatru i ispekla i kad bi bila gotova, pozivala bi Svanisita i njegovu ženu da siđu i jedu. Mlada žena bi vrlo savesno oprala ruke pre no što bi sela pa je i Svanisit to isto činio. Njegov tast i tašta bi ga često opominjali da pazi da se

slučajno ne bi koja kost slomila, već da ih pažljivo ostavlja na stranu. Pošto bi jeli i opet oprali ruke, njegova bi tašta pokupila sve te kosti i odnela dole na obalu, dok bi se Svanisit sa ženom povukao gore u odaju. A kad bi se tašta posle nekoliko trenutaka vraćala sa obale, ulazio bi sa njom i mali dečak, veselo skakućući oko nje. To se dešavalo iz dana u dan, jutrom i večerom.

Svanisit je ćutke razmišljao o ovom čudnom postupku i reši se da ispita u čemu je stvar. Jednoga jutra, kada je na taštin poziv sišao na doručak, uze sa drvene zdele prednji deo ribe i, odvojivši jednu malenu kost iz njene glave, sakri je u ustima. Žena kao i obično pokupi kosti, odnese ih dole na obalu i baci u vodu, gde se one kao i uvek pretvoriše u dečaka; ali ovoga puta, umesto da izađe iz vode, mali se vrtio u krugu i nije bio u stanju da se uspravi. Veoma ucveljena, mati pojuri natrag u kuću i reče to svome mužu, koji se okrete Svanisitu i reče:

— Jesi li ti sakrio jednu kost?

— Ne, — slaga Svanisit.

— Mora da je skrivena u tvojim ustima, — povika poglavica, obarajući na zemlju svoga zeta. — Otvori ih.

Svanisit otvori usta i njegov tast opipa prstima unutra i izvuče malu kost.

— Bio sam radoznao i samo sam hteo da vidim šta to jedem, — priznade Svanisit. No poglavica mu i ne odgovori. Mesto toga pohita na obalu i dobaci kost dečaku koji se koprcao. Ona mu odmah uđe u glavu tako da je mogao da ustane i izađe na obalu. Otac i zet se tada vratiše u kuću, gde poglavica reče svojoj kćeri:

— Noćas moraš reći svome mužu ko smo mi i kako smo postali.

Te noći, kad se svi iz kuće povukoše na počinak, Svanisitova žena mu objasni:

— Ja i moj narod drukčiji smo od svih ostalih bića na zemlji. Mi smo ribe sokej-lososi.

Uglavnom živimo kao ljudska bića i nastanjujemo se u ovom kraju, ali svake godine u određeno vreme pretvaramo se u losose i odlazimo u more.

Svanisit ostade sa njima nekoliko meseci, ali najzad poče čeznuti za zavičajem te reče ženi:

— Reci ocu da bih želeo da se vratim svojoj kući i povedem tebe sobom.

Ujutru kada su sišli na doručak devojka reče poglavici:

— Oče, moj muž želi da se povrati svojoj kući i mene povede sa sobom.

— Vrlo dobro, — odgovori on. — Možeš ići kad opet dođe leto.

Kad je leto došlo, Svanisit i njegova žena uđoše u kanu koji im je njen otac bio nabavio. Nekolicina od njenih saplemenika uđoše u čamac da veslaju; drugi se pretvoriše u losose i zaplivaše uporedo sa čamcem. Kad su lososi-guravci i psi-lososi ugledali svoje vrhovne gospodare sokej-losove kako prolaze kraj njih, odlučiše da ih slede. Psi-lososi pođoše odmah, ali lososima-guravcima prođe ceo dan dok su napravili čamac te su se pojavili u reci Frezer tek posle godinu dana.

Kada su stigli u Granični zaliv, pratioci rekoše Svanisitu:

— Odavde možeš odveslati sam do svoje kuće. Mi ćemo se sada vratiti, ali iduće godine, i svake naredne, dolazićemo da te obiđemo.

A njegov tast dodade:

— Dogodine, kćeri moja, sva tvoja braća i prijatelji doći će ti u pohode. Ići će kraćim putem na Katzi, od Graničnog zaliva naviše uz Serpentine i reke Nikomeki.

Onda Svanisit i žena odveslaše do njegove kuće, gde ga je čekala prva žena sa malim detetom. Tu nekoliko meseci proživeše u miru.

A kad dođe proleće, on okupi sve mlade žene iz sela, i reče im:

— Moja žena losos htela bi da ide da bere bilje. Pođite sa njom, pa će vam ona reći koje.

Losos žena odvede ostale žene u polje gde ih zamoli da beru koprive dugih stabljika. Uklonivši spoljni sloj biljke, ona podeli vlakna u dva pramena, smekšavajući ih provlačenjem kroz rascepljeni prut i uprede ih u jake niti. Žene su gledale kako ona to radi pa su i same, nakupivši kopriva što su više mogle, počele upredati niti. Zatim ih nauči kako da od tih niti pletu male ribarske mreže, koje su se mogle

raširiti koliko ispružena ruka. „Ovim mrežama, — reče im ona, — moći ćete loviti moje rođake i prijatelje kad budu došli da me posete“.

Ubrzo posle toga ona rodi sina. A baš nekako u to vreme reka Frezer poče vrveti od sokejlososa, mada ih ranije u njoj nikad nije bilo. Indijanci su ih lovili u ogromnim količinama svojim malim ribarskim mrežama na dugačkim motkama.

Tako je Svanisit učinio veliko dobročinstvo ljudima prenevši sokej-losose iz daleke zemlje.

ČAROBNICA KOJA JE LjUDIMA MENjALA LICA

U davno doba življaše jedna divna devojka koja je odbijala svoje prosioce jer joj nisu bili dovoljno lepi. Najzad, jedan mladić zamoli jednu svoju rođaku da se kod devojke zauzme za njega. Devojka mu na to poruči da se često kupa i trlja svoje lice i telo kedrovim grančicama.

Zaljubljeni mladić postupao je onako kako mu je ona bila naložila. Snažno se trljao kedrovim grančicama dok mu ne bi potekla krv i lice bilo sve izgrebano. Pošto su mu rane zacelile, posla opet svoju rođaku devojci. Ali ona odgovori: „Reci mu neka se sada trlja omorikinim grančicama".

Ali, omorikine grane mnogo su oštrije od kedrovih grančica.. Ipak, mladić ispuni i ovu njenu želju i kada su mu lice i telo zarasli, zamoli rođaku da ode devojci i po treći put. Devojka odgovori prezrivo: „Reci mu da se trlja sada kupinovim vrežama".

Mladić se, prirodno, pokoleba pred tim novim iskušenjem; te kada je čuo da daleko iza planine živi čarobnica koja ima moć da menja lica, odluči da pođe da je potraži. Pošto je išao neko vreme, izbi iz guste šume na proplanak sa retkim drvećem. Uskoro ugleda dim i stiže do jednog stvorenja sa dva lica po imenu Ačuvitlas, koje je sedelo pred kućom.

— Što si došao ovamo? — upita Ačuvitlas.

— Tražim onu ženu što ume menjati lica.

— Ovo je njen dom, — odgovori on. — Možeš ući.

Mladić proviri kroz pukotinu pre no što će ući. Po zidovima je bilo mnogo lica, jedno od njih sve prekriveno divnim pegama. Kad je

ušao u kuću i seo, toga lica više nije bilo na zidu.

— Šta te je dovelo ovamo? — upita čarobnica. A mladić odgovori:

— Tamo u mome selu živi lepa devojka koju želim da uzmem za ženu. No ona me odbija jer nisam dovoljno lep; i tražila je od mene da trljam lice i telo kedrovim grančicama. Ja sam učinio kako je želela, ali mi onda ona reče da se trljam omorikinim granama; i pošto sam se trljao omorikinim granama, ona mi po treći put poruči da se trljam kupinovim vrežama. Tada sam pomislio na tebe i došao da te pitam da li bi bila dobra da mi izmeniš lice.

— Dobro, izmeniću ti ga. Razgledaj ova lica na zidu i vidi da li ti se koje od njih sviđa.

Tako govoreći, čarobnica skidaše sa zida jedno po jedno lice da ga on pogleda. Ali za svako od njih on bi rekao:

— Ne verujem da bi mi ovo pristajalo.

Najzad ona reče:

— Ima samo još jedno lice, — i iznese ono pegavo.

— Ovo će ti pristajati, — dodade dok je skidala njegovo staro lice i stavljala mu novo. Tada ga pusti da ide uz opomenu:

— Nemoj skretati sa staze već idi istim putem kojim si došao.

Mladić krete kući, ali šuma mu je izgledala svuda toliko ista, da zaluta. Iznenada ogromna žena, u stvari Mrka Medvedica, prepreči mu put.

— Kuda ideš? — upita.

— Idem kući.

— Bolje hodi k meni. Spremiću ti nešto za jelo.

Videći da nema mogućnosti da izbegne, mladić je otprati njenoj kući. Unutra je ležala mlađa i lepša žena, Crna Medvedica, duge crne kose spuštene niz leđa. Ona im okrete leđa kad uđoše i pravila se da nije čula kad Mrka Medvedica reče mladiću:

— Čekaj tu dok ti ne donesem nešto za jelo.

On osta da čeka. Iznenada mlada žena sede, izvuče nekoliko suvih riba iz vreće ispletene od kedrovih grana i reče:

— Sakrij ove ribe. Moja polusestra neće ti dati drugo, do zmije. Pravi se kao da ih jedeš, ali jedi umesto njih ribe. — Tada opet leže.

Uto se vrati Mrka Medvedica. Ona stavi nekoliko zmija na vrelo kamenje ognjišta, poli ih vodom i kad su bile gotove, ponudi mladića da jede. Bilo joj je milo jer se on pravio kao da mu jelo prija.

Sutradan Mrka Medvedica mu opet reče da ostane u kući dok ona ne prikupi hrane za njega; ali čim je zamakla, mladić se diže da beži. Tada mu Crna Medvedica, koja je cele noći ležala lica okrenuta od svoje polusestre, reče tiho:

— Kuda ideš?

— Idem kući.

— Nećeš joj umaći, jer će te brzo stići. Nego hodi ovamo, ja ću ti dati nešto što će te zaštititi.

Mlada žena mu pričvrsti jedan pljosnat kamen na grudi, drugi na leđa i još po jedan sa svake strane. Tada se mladić oprosti od nje i pođe u pravcu svoje kuće.

Samo što je otišao, a vrati se Mrka Medvedica.

— Kuda je otišao? — upita svoju polusestru.

— Ja ne znam. Nisam obratila pažnju na to.

— Oh, dobro, ja ću ga već pronaći, — reče Mrka Medvedica nestrpljivo dok je hitala vratima. Napolju se pretvori u medveda, ubrzo dostiže mladića i reče mu:

— Hej, kuda si pošao?

Mladić stade. — Idem kući, — reče.

— Hodi ovamo, — Medvedica naredi.

Kad joj se primakao, ona podiže jednu prednju šapu i pokuša da mu razdere grudi; ali joj pandža zagreba kamen i skliznu.

— Lezi, — naredi zatim. Digavši drugu prednju šapu pokuša da ga razdere po strani; ali joj opet pandža skliznu kad je naišla na tvrdi kamen; i zadnje šape ozledi tako na njegovim leđima. Tada razjapi čeljusti da mu odgrize glavu, ali ga slučajno proguta celog. Užasna bol zavi joj stomak te se ječeći otetura kući i leže kraj vatre. Bol je postajala sve veća, te najzad reče svojoj polusestri:

— Idi i zovi deda-Ždrala. Možda će me moći izlečiti.

Ždral dođe, položi uho na njen trbuh i reče:

— Ovo je ozbiljna stvar.

Opet položi uho na njen stomak.

— Da, ovo je veoma ozbiljno. Izgleda kao da imaš ljudsko stvorenje u svome trbuhu.

Misleći da joj se on podsmeva, Medvedica ljutito dohvati malo pepela i baci mu ga u lice. Pepeo ga celog zasu. Tako Ždral, koji je do tada bio crn, postade siv; i ostade siv do današnjeg dana.

Sada on opet stavi svoj nos na Medvedicu i ponjuši. Ali ga mladić, ispruživši napolje svoju ruku, ščepa za nos. Ždral zakrešta i zalepeta krilima, kao što ždralovi klepeću i danas. Mladić ne puštaše ždrala dok mu se nos ne izduži u dugačak kljun; tada ga naglo pusti te se ovaj izvali na leđa. Tužan, ždral se pokupi i ode.

Mladić tada razdra srce Medvedici i ubi je. Izvlačeći se napolje iz njenog tela, reče Crnoj Medvedici:

— Hoćeš li poći sa mnom mojoj kući?

— Ako to želiš, — odgovori mlada žena.

Ona napuni dve kotarice od kedrovog granja sušenom ribom, i davši mu da ponese jednu, pođe sa njim.

Uz put susretoše ženu Labudicu, koja je tražila korenje kamasa. Ona im reče:

— Kuda idete?

— Idemo kući.

— Hodite sa mnom, daću vam da se nečim prihvatite.

Oni pođoše s njom do njene kuće. Tu ona ugreja dva kamena, stavi na njih dva korena od kamasa i prekri ih. Dok su se pekli bajala je:

— Jačajao, jačajao — rastite, rastite.

Kad je otklopila pećnicu, kamasovo korenje bilo je naraslo u ogromnu gomilu. Mladi čovek i njegova žena jeli su do mile volje, i pokupivši ostatak u korpu od kedrovog granja nastaviše put. Zahvaljujući ovom čudu koje je Labudica izvršila i danas samo sa nekoliko korena kamasa može utoliti glad mnoštvo ljudi.

Mladi ljudi stigoše kući bez drugih doživljaja. Da proslavi i svoj povratak i svoju ženidbu, on pozva sve starce na gozbu, za koju su sušena riba i kamasovo korenje bili više nego dovoljni. Kad se gozba završila, starci se vratiše svojim kućama i rekoše svojim porodicama:

— Taj mladić je postao čudesno lep i sada ima i lepu ženu. Da li je trljanje kedrovim i omorikinim grančicama doprinelo tome lepom izgledu? Ili je našao čarobnicu koja ljudima menja lica?

Devojka koja ga je bila odbila ču te razgovore i reši se da ga poseti. Njeni su je odvraćali da ne ide, ali ih je ona ubeđivala da samo želi da vidi njegovu ženu. Tako ona ode njegovoj kući, drsko sede uz njega i reče:

— Brate moj, jesi li našao čarobnicu koja menja lica?

— Da, — odgovori on.

— Kojim si putem išao?

Mladić iskreno odgovori:

— Onuda kroz one šume.

— Šta si joj rekao?

Mladić slaga rekavši joj upravo suprotno od onoga što je kazao. Devojka odmah skoči na noge i požuri kroz šumu da i ona nađe čarobnicu. Naišavši na pravi put, ona požuri dok ne stiže do kuće na proplanku i vide stražara sa dva lica kako sedi pred vratima.

— Da li u ovoj kući živi čarobnica koja menja lica?

— Da.

Ne ustežući se ni trenutka ona uđe. Ali čarobnica je osetila njen dolazak i pokrila sva lica koja su visila o zidovima.

— Šta želiš? — upita ona.

— Želela bih lice lepše od ovoga koje imam.

— Mislim da ću te moći zadovoljiti, — čarobnica odvrati; i skinuvši devojčino pravo lice ona joj namesti drugo koje je bilo strahovito iskrivljeno. Ne mogavši ga videti, devojka je zamišljala da je njeno novo lice još lepše od staroga i ne stigavši čak ni da zahvali čarobnici, požuri iz kuće i ubrzo se kroz šumu uputi mladićevoj kući.

— Zar nisam dobila divno lice? — upita ona sedajući kraj njega.

— Ne, ti izgledaš strašno. Odlazi i nemoj više dolaziti ovamo — reče joj on.

Strahovito smetena, devojka ode kući. Tamo su se svi smejali njenom ružnom licu. Ona je gorko plakala, ali ga nije mogla više promeniti, jer više nikad nije mogla naći put do čarobnice.

ZALOK

Zalok imađaše dve kćeri, stariju veoma lepu, a mlađu prilično ružnu. Budući ponosit na stariju on joj je bio išarao lice fino izvedenim prugama; a lice mlađe kćeri jedva da je i namazao.

Jednoga dana starija kći reče ocu:

— Oče, ja bih htela da se udam za Slalekvala, lepoga duha sa istoka koji gospodari nad lepim vremenom.

Otac je bio zadovoljan njenim rečima. On joj dade svoj kanu da pođe njim tražiti Slalekvala, a mlađoj kćeri naredi da joj tera čamac. Dok je ova veslala, starija sestra pozivaše:

— Dođi, moj rođače, uzmi me za ženu. Moj muž je umro.

U stvari ona je lagala, jer se još nije bila udavala; ali se pravila da je udovica jer se devojci ne pristoji da se nudi na udaju.

Rakun1 začu njeno dozivanje i odgovori joj:

— Evo me. Ja ću se oženiti tobom.

— Ne, — odvrati ona. — Ja ne želim tebe. Tvoje su oči veoma neobične. — Kada je rakun otišao, ona ponovi svoj poziv.

Medved joj odgovori:

— Evo mene. Ja ću se oženiti tobom.

— Ne, ja ne želim tebe. Glava ti je prevelika, a oči premalene, uz to si strašno rundav i crn.

Ona otpeva opet svoj poziv.

Odgovori joj jelen:

— Evo me.

— Ne, ne želim tebe. Uši su ti suviše duge. — A kada je jelena nestalo, opet ponovi doziv.

Mink se pojavi i reče:

— Ja ću se oženiti tobom.

— Ne, noge su ti suviše kratke, a kad trčiš telo ti sasvim polegne po zemlji.

Stalno je ponavljala svoj poziv.

Manje ribe su se pojavljivale jedna za drugom, svaka urešena bojama da bi joj se svidele, a ona ih je jednu za drugom odbijala, jer je nalazila da su im oči čudne.

Tada naiđoše veće ribe. Prvo dođe Bakalar; njemu je glava bila suviše velika. Posle Bakalara dođe Halibut10); ne samo da su mu usta bila kriva već su mu i oči bile nakrivo, uz to suviše blizu jedno drugome. Posle Halibuta dođe i treća velika riba, koju ona takođe odbi.

Posle svih dođe i sam Slalekval. Devojci zakuca srce od radosti; evo najzad onoga koga je tražila. Slalekval, pak, na nju i ne obrati pažnje, već se okrete njenoj sestri i reče:

— Daj mi svoje veslo.

Duboko uvređena starija se baci na dno kanua, pokri se asurom i zaplaka. On ih odveze kući, razgovarajući uz put sa mlađom devojkom. Kad je kanu lako pristao, on joj reče:

— Ja želim da te uzmem za ženu. Da li da pođem tvome ocu i majci?

— Da, — odgovori devojka.

I njih dvoje uđoše u kuću, ostavljajući stariju devojku da i dalje leži na dnu čamca. Majka zapita mlađu kćer:

— Gde ti je sestra?

— Ona leži na dnu čamca.

Oba roditelja odoše na obalu da je nagovore da dođe kući, ali se ona ne htede ni maći.

Tada Zalokovo srce planu gnevom i poče smišljati kako da ubije Slalekvala. Ali je bio i suviše lukav da bi otkrio svoje namere, već uzevši kameni čekić i drvene klinove, samo reče:

— Idem da nastavim posao.

I on nastavi da cepa nadvoje veliku kedrovu kladu koja je ležala u vodi.

Mlada nevesta je znala da njen otac sprema neko zlo i zato upozori muža:

— Uzmi ovaj paketić crvene ilovače i ovaj bele zemlje. Možda će ti zatrebati.

Slalekval uze paketiće i ode tamo gde je njen otac radio. Kad ga Zalok vide da dolazi, on namerno ispusti jedan klin kroz široku rasceplinu na deblu drveta.

— O, moj zete, — reče on, — hodi pomozi mi. Ispustio sam jedan klin. Zaroni kroz ovu pukotinu u vodu pa mi ga nađi.

Ne oklevajući ni trenutka, Slalekval zaroni; no prolazeći kroz pukotinu, on baci za sobom oba paketića. U istom trenutku Zalok izbi prečku koja je držala rasceplinu otvorenu. Ona se s treskom zatvori, no promaši Slalekvala, ali prikliješti onu crvenu i belu zemlju koja se rasu i oboji vodu. Držeći crvenu za krv svoga protivnika, a belu za njegov mozak, Zalok se vrati veselo čamcu i reče svojoj starijoj ćerci:

— Hajde sada kući, ubio sam Slalekvala.

Zajedno uđoše u kuću veseleći se; a mlada nevesta, kada ih vide, zaplaka. Mati pohita da skuva nešto za stariju kćer, ali baš kad se devojka spremala da jede, Slalekval uđe mirno unutra, noseći klin u ruci. Devojka briznu u plač, baci se na svoj ležaj i pokri preko glave.

I opet je Zalok spremao osvetu. Jednoga dana reče Slalekvalu:

— Idi i ulovi nekoliko patki.

Slalekval uđe u svoj kanu i odvesla. Nije on još dobro ni zamakao, a Zalok siđe na obalu sa svežnjem kedrove kore. Stade obrtati onu koru u rukama, mrmljajući nad njom neke vradžbine; onda je oboji crvenim okerom i zamoči četiri puta u vodu. Namah se diže velika oluja i talasi visoki kao planina počeše udarati o obalu. Vrlo zadovoljan, Zalok se vrati kući i reče starijoj kćeri:

— Ustani sada, kćeri moja, jer je Slalekval zacelo propao u oluji.

Devojka ustade sa svoga ležaja i poče jesti, dok je njena sestra plakala. Ali Slalekval, koji je bio gospodar nad vremenom, nije bio

stradao, jer kad se oluja digla, on okrete pravo kući sa svojim patkama i naredi moru da pusti miran prolaz njegovom kanuu. Bez po muke stiže na obalu, i baš kad je starija sestra bila počela svoj obed, on uđe u kuću i tresnu patke na pod. Ona se opet besno baci na svoj ležaj i zaplaka.

Prođe nekoliko meseci u miru i Slalekvalova žena rodi mu sina, koji je rastao neverovatnom brzinom. Jednoga dana Zalok, koji je još uvek gajio nadu na osvetu, reče svome zetu:

— Mislim da bi trebalo da nabereš jagoda za svoje dete.

Slalekval je znao da njegov tast smišlja neko zlo, jer je bila zima i jagode su već odavno bile opale na zemlju i istrulile. Ipak, ne rekavši ni reči, uze kotaricu i ode u šumicu gde su rasle jagode. Tu ugleda neke ptičice koje su pevale u žbunju i reče im:

— Pomozite mi. Moj tast mi je naredio da naberem jagoda, iako je zima.

Ptice pomamno zapevaše i kako su pevale, zrak je postajao sve topliji. Žbunje prolista, zatim procveta. Na njegovim granama pomoliše se jagode, zelene najpre, ali brzo uzreše. Slalekval napuni svoju kotaricu jagodama i pođe kući; ali kad je prolazio pored jedne omorike, on nabra malo njenih iglica i pomeša ih sa jagodama. Položi pravo pred noge Zaloku kotaricu sa jagodama i stari, zadivljen, napuni usta voćem. Tada mu iglice zapadoše u grlo i što se više otimao to su mu ulazile sve dublje i dublje. Kad je pao, mrtav, pretvorio se u stenu. Iglice omorike izbiše iz njegovog tela i porastoše u drvo, koje se njihalo iznad njegove glave. Otuda Indijanci daju ime Zalok svakoj steni na čijem vrhu raste usamljena omorika.

ZEMLjA PATULjAKA

U pradavna vremena, kada je čovek posedovao veće moći no danas, neki ljudi načiniše od kedrovog drveta obličje novog stvorenja, morskog lava,1) kojega spustiše na vodu. Na kako je kedrovo drvo plutalo, ali nije uronjavalo u vodu, oni ga odbaciše i načiniše figure od drugog drveta. Samo ona od arbutusa2) tonula je u vodu i dizala se na površinu kao da je živa. Zato od toga drveta načiniše jednu figuru vrlo veliku, da predstavlja majku, a više manjih da predstavljaju njene mlade. Staviše ih na valove i harpunima i štapovima za pecanje vežbali su ih da se kreću kako se morski lavovi kreću danas. Figure se pretvoriše u žive stvorove i postadoše praroditelji svih morskih lavova koji žive u okeanu.

Ne zadugo potom desetoro braće, svaki sa svojim kormilarom, otisnuše se na deset kanua da love morske lavove. Ugledaše jednog vrlo velikog, i stadoše redom bacati harpune na nj. Tada najstariji brat, stojeći na pramcu svoga kanua, izreče neku vradžbinu da bi morskoj nemani umanjio snagu. Neman je, međutim, izgledala jača no ikad, iako je deset harpuna podrhtavalo u njenim bokovima. Sa velikom brzinom jurnu kroz vodu, vukući za sobom deset čamaca. Vukao ih je tako ceo dan i celu noć, a potom još mnogo dana i noći; ipak lovci nisu hteli da preseku svoje strukove, ma koliko da je vetar hujao i urlao oko njihovih glava. Odjednom iskrsnu ogromna stena koja je pretila da im spreči prolaz. Ali morski lav se uputi ka mračnoj špilji i prošavši kroz nju prevede ih na drugu stranu. Vukao ih je još nekoliko dana i noći; najzad se zaustavi na jednoj peskovitoj plaži, plutajući bez pokreta na površini vode i pretvori se opet u beživotnu figuru od drveta. Iscrpeni lovci ispružiše se tada po dnu svojih čamaca i zaspaše.

Kad su se probudili, poče ih mučiti glad, jer su bili pošli bez hrane. Ugledavši u daljini jedan kanu, pohitaše na obalu, izvukoše svoje

čamce u šumu i posmatrahu skriveni iza drveća. Čudan veslač približi im se, prestade da vesla i zaroni u vodu. Tek posle dužeg vremena pojavi se iz vode sa jednim halibutom koga baci na dno svoga čamca. Zatim odahnu nekoliko trenutaka pa opet zagnjuri. Čim ga je nestalo, Indijanci spustiše svoje kanue u vodu, ukradoše mu ribu i odjuriše na suho te se sakriše kao i pre iza drveća. Jedan čovek, mišljahu, ne može im nauditi, a od gladi bi propali.

Veslač se pomoli iz vode, primeti da mu nema halibuta i uspravi se u svom čamcu. To je bio patuljak, ne veći od tri stope; ipak, bez straha ispruži svoju ruku prema obali, privuče je sebi i onjuši. Otkrivši na taj način gde se kriju kradljivci, zavesla ka obali i napade ih. Uzalud su bacali svoje harpune na njega; oružje im se lomilo čim bi udarilo o njegovo telo, tako je to bio snažan čovek; jednoga za drugim pobaca ih na dno njihovih čamaca, zatim priveza njihovih deset čamaca za svoj i odvesla dalje.

Kad se približio selu, pozva svoje drugove; ali su mu usta bila tako malena da je poziv ličio na piskav zvižduk. Mnogobrojni patuljci skupiše se na obali da ga susretnu. Buljeći u njegov tovar, rekoše mu:

— Drži bolje te zarobljenike u svojoj kući.

Držali su Indijance u strogom zatvoru u jednoj kući, dajući im za hranu crviće koje su skupljali na halibutu dok je trulio na suncu — istu hranu koju su i sami jeli, jer su njihova usta bila isuviše malena za pravu ribu. No kada su Indijanci omršavili jedući crviće, njihovi otmičari dozvolili su im da mesto toga jedu ribu; jer mada su ih smatrali za zarobljenike, nisu sa njima ružno postupali, već su ih držali jedino za zabavu. Čak su posebno lovili ribu za njih, i to najviše da bi uživali gledajući ih kako jedu.

Malo-pomalo Indijanci su sticali sve više slobode i bilo im je dozvoljeno da se kreću po selu. Primetili su da su zidovi na kućama bili izbušeni malim otvorima, ali nisu mogli da saznaju razlog tome, jer nisu razumevali jezik svojih otimača. Svuda oko kuća ležali su tuljani, koje su patuljci držali pripitomljene kao pse. Indijanci su žudno gledali na tuljane i govorili jedan drugome:

— Hajde da ubijemo jednoga.

I ubiše jednoga tuljana, iskopaše pećnicu u zemlji, zapališe vatru pomoću dva komada drveta i ispekoše meso. Mali narod sakupi se oko njih da ih posmatra; nisu nikada pre toga bili videli vatru, a čudno obličje i neobične radnje njihovih zarobljenika uvek su ih zabavljali. Posle toga Indijancima je bilo dozvoljeno da ubijaju tuljane kad god su to hteli, te im, imajući tuljanovo meso i halibute, nikada nije nedostajalo hrane.

Prođe leto, i kako je vreme postajalo sve hladnije, Indijanci pođoše na obalu da pokupe svoje pokrivače, koje su bili ostavili u čamcima. Vraćajući se, naiđoše na mnoštvo dentalium i haliotis školjki1, predmete neocenjive vrednosti u očima njihovih saplemenika. Zato pokupiše i sakriše pod svoju odeću što su mogli više tih školjki.

Zima prođe bez naročitih događaja. Sa dolaskom proleća mnogo vodenih ptica nastani se kraj njihovog sela i poče mitariti. Patuljci pojuriše u svoje kuće. Neki jurnuše kroz vrata, drugi se provukoše kroz one rupe na zidovima; ali nekoliko njih, koji nisu uspeli da pobegnu, zamalo se nisu ugušili kada im je perje, koje je letelo, zapušilo usta. Indijanci izađoše i stadoše udarati ptice motkama, iščistiše paperje iz usta nekih od patuljaka i pokupiše sve perje koje je bilo razasuto svuda po selu. Tako ne samo da su stekli zahvalnost patuljaka već su došli i do velike količine svežeg mesa za sebe.

Pošto je opasnost prošla, patuljci održaše savetovanje da' se dogovore kako da nagrade svoje zarobljenike. Uputiše Indijance pomoću znakova da oprave svoje harpune i da privežu svoje strukove za drvenog morskog lava, koji ih je bio dovukao do sela. To Indijanci učiniše, i kad je sve bilo gotovo, uđoše u svoje kanue. Patuljci onda odvukoše morskog lava duboko u vodu i pokušaše da ga ožive. Četiri dana on je bez pokreta plutao na vodi; ujutru petoga dana on iznenada oživе i zapliva, vukući za sobom deset kanua. Voda je veselo žuborila duž bokova čamaca, dok su Indijanci redom započinjali pesmu lovaca morskih lavova, pesmu koja se održala i do današnjeg dana:

— Na hai na hai na hai nu ehe.

Lako prođoše kroz šuplju stenu i približiše se poznatom kraju. Sada su svojim harpunima upravili morskoga lava prema svome

selu. U blizini sela pustiše morskog lava da ide slobodno i promukli od pevanja iskrcaše dragoceni teret školjki, koje razdeliše svima.

ZAČARANA ŽENA

Dole kraj mora neki čovek tako je svirepo postupao sa svojom ženom da ona odluči da pobegne od njega. Jesen dođe i on jednog dana krete da lovi tuljane na zaleđenom moru. Ona sačeka da se on izgubi iz vida, obuče svoje najtoplije odelo, zabaci nešto mesa na rame i pobeže prema planini. Dan za danom išla je, spavajući noću na hladnoj zemlji, i dopunjavajući svoju oskudnu rezervu hrane jagodama i raznim korenjem. Uskoro joj čak i toga ponestade, a vreme postajaše sve hladnije; ali se ona još uvek probijala dalje, već poluonesvešćena, dok se najzad ne sruši na gomilu trave.

No, sasvim slučajno, ona je nabasala na poluskrivena vrata podzemnog ulaza neke kuće; vrata popustiše pod njenom težinom. Nekoliko trenutaka ležala je tamo gde je pala, zbunjena i preplašena; tada se uvuče unutra misleći:

„Moj muž bi me i inače ubio da sam ostala kod kuće; bilo ko da živi ovde ne može mi naneti veće zlo".

Nikoga nije bilo u kući, ali je bilo u izobilju svega što jedan Eskim zaželeti može: koža, da se na njih legne, mesa za jelo i goriva za lampu. Ona sede u ugao i čekaše, ne usuđujući se da išta takne, iako je umirala od gladi. Posle nekog vremena začu korake, a onda se ozgo sa ulaza razleže glas:

— Ko mi je razvalio vrata? Ako je to čovek, ubiću ga; ali ako je žena, neću joj ništa.

Ona ćutaše. Tada čovek uđe i stade, gledajući je kako se skupila u uglu.

— Ko si ti? — upita on. — I što si se skupila tamo? Mora da si mrtva gladna. Priđi ovamo i jedi.

Ona se osmeli i poče da jede. Kada je utolila glad, on je upita:

— Odakle dolaziš?

— Odozdo sa mora. Moj muž je bio tako svirep prema meni da sam pobegla.

— Možeš ovde ostati ako želiš i kuvati i šiti za mene. Ja ću se starati o tebi i gledati da imaš dovoljno hrane; tako ćeš uskoro ojačati.

Ona ostade sa njim i postade mu žena. Kad dođe vreme, ona mu rodi sina, a godinu dana kasnije i drugog. Godine prolažahu i ona bejaše veoma srećna u svom novom domu, jer je njen muž bio prema njoj dobar i sve joj je činio.

Ali ju je često opominjao:

— Nemoj ići po polju dok ja nisam ovde niti slušati ikoga ko bude došao. Ja sam bio već dvaput oženjen i izgubio sam obe svoje žene, jer nisu slušale ovu moju opomenu.

Jednoga dana, kad je njen muž bio odsutan, jedna starica uđe u kuću i dugo joj je pričala; ali mlada žena sećala se njegovih reči i na staricu nije ni obraćala pažnju. Stara žena je tada ostavi i kada se udaljila da je ova nije mogla videti, pretvori se u riđu lisicu; jer je nju u stvari bio poslao prvi muž da kazni svoju odbeglu ženu. Ona je neprestano posećivala mladu ženu, ali nikako nije uspevala da je navede da prekine ćutanje.

Ali jednom mlada žena zaboravi opomenu svoga muža i stade slušati staricu.

— Daj da te očešljam, — reče napasnica.

— Ne, imam posla. Moj muž će se uskoro vratiti i biće ljut ako jelo ne bude gotovo.

— O, ima dosta vremena. A njemu će biti milo ako ti kosa bude lepo očešljana.

Mlada žena popusti i leže da joj gošća očešlja kosu. Odmah zaspa. Stara žena lako ogrebe glavu svoje žrtve; zatim se pretvori u riđu lisicu i nestade je.

Samo što je otišla, a mlada žena se probudi. Glava ju je strahovito bolela i neka nezadrživa sila izvuče je napolje. Stavi ruke na glavu;

na njen užas bili su joj izbili rogovi i lice joj se izdužilo u lice soba. Tada stade juriti u krug, ali iznenada promeni pravac i odjuri prema planinama.

Te večeri muž ju je uzalud tražio. Zabrinuto je sledio njene tragove u snegu i opazi da su se odjednom promenili u trag soba. Odluči da pođe za njom. Ali se najpre vrati u kuću i reče starijem sinu:

— Idem da tražim vašu majku, a ti se moraš starati o mlađem bratu dok se ja ne vratim. Možda ću se vratiti vrlo brzo; možda ću biti odsutan dugo, dugo vremena i možda se neću vratiti dok ne postanem starac. Pre no što odem, napuniću kuću mesom i kožama i načiniti i jednom i drugom luk i strele, tako da možete loviti za sebe i odbiti svakoga ko bi vas napao.

On ode. Dan za danom je tražio, godinu za godinom; ali nigde nije mogao naći nikakvog traga svoje žene.

Tada jednoga dana naiđe na malu, mračnu kuću na padini brega i nečujno se pope na njen krov. Plačni glas deteta dopre do njega:

— Majko, pričaj mi priču.

I on ču kako mati odgovara:

— Ne znam nikakve priče da ti pričam, dete moje. Oh, dobro, ispričaću ti samo jednu kratku. Čuj:

— Behu jednom muž i žena i njihova dva sina, živeći u kući sasvim sami. Muž je govorio svojoj ženi da ne sluša nikoga ko bi došao da je poseti dok je on u lovu, jer je on nju veoma voleo i bojao se da je ne izgubi.

Prisluškivač na krovu reče sam sebi:

— To ona govori o meni.

— Jednoga dana, — nastavi žena dole, — žena zaboravi njegovu opomenu i dozvoli riđoj lisici da je očešlja. Onda se ona pretvorila u soba i odjurila u planinu da se pridruži svome stadu.

Slušalac se više nije mogao uzdržati. On povika kroz krov:

— To ti o mojoj ženi govoriš. Reci mi, gde je ona sada?

Žena odgovori:

— Nisam znala da napolju ima nekoga. Uđi unutra, uđi unutra.

Čovek uđe u kuću i žena mu ponudi da jede. Pošto je jeo, ona reče:

— Ako želiš da nađeš svoju ženu, pređi na drugu stranu ove planine i potraži veliko stado sobova. Tvoja žena je u tome stadu; lako ćeš je prepoznati jer ona skače i juri unaokolo više no ostali. Prikradi se sasvim do nje i baci joj konopac oko rogova ili nogu; onda je prevrni na leđa i oderi joj kožu, ali pazi da ne zasečeš meso ili da je na bilo koji način povrediš. Pošto je odereš, napravi mali zarez na trbuhu i tvoja će žena izaći nepovređena napolje. Sada idi brzo i nemoj se obazirati, jer ja ću te pratiti. Tek kad ovu kuću ostaviš daleko za sobom, možeš se, ako želiš, obazreti.

Čovek joj se zahvali i žurno ode. Pošto je prešao izvesno rastojanje, on se osvrte. Crni medved upravo je izlazio iz kuće, a tik uz njega malo meče.

S onu stranu planine naiđe na veliko krdo sobova i primeti jednu životinju koja je skakala unaokolo više no druge. Oprezno joj se prikrade, i dok je ona trčala u krug oko njega, primičući se sve bliže i bliže, on ustade, baci laso oko njenih rogova i obori je na zemlju. Tada joj odra kožu i načini mali zarez na trbuhu. Iz otvora izađe napolje njegova žena.

— Daj mi nešto da obučem, — reče žena, — da pokrijem svoju golotinju.

Čovek i žena krenuše zajedno kući, i pošto su putovali mnogo dana stigoše nadomak kuće. Dva mladića izađoše pred njih, a onaj viši stade nameštati strelu u svoj luk.

— Ne bacaj strelu, — čovek povika. — Prvo da se porazgovaramo, pa, ako i tada budeš želeo da nas ustreliš, ustreli nas.

— Šta vi hoćete? — dečak upita.

— Gde su tvoji roditelji?

— Mi nemamo roditelja.

— Kako ste odrasli, ako nemate roditelja? Kako ste uspeli da dođete do hrane?

— Naš otac je pošao da traži našu majku, ali pre toga ostavio je kuću punu hrane.

Dok su oni razgovarali, žena se primicala sve bliže i bliže svojim sinovima, dok se mlađi brat ne poplaši i sakri iza starijega. Tada otac reče:

— Ja sam vaš otac, a ovo je vaša mati. To sam vam ja napunio kuću hranom i načinio ti strelu koju sada držiš u ruci.

— Kako ću ja znati da nas ti ne varaš, — odvrati stariji brat. — I drugi su dolazili

ovamo i pokušavali da nas pokradu, ali ja sam ih gađao ovim lukom. Ako nas varate, i vas ću ustreliti.

— Ja govorim istinu. Ne možeš me prepoznati samo zato što sam vas ostavio tako davno. Ali ja sam najzad našao vašu majku i doveo je kući.

— Dobro, uđite unutra.

Tako se žena vratila svome mužu i deci i živela je srećno do kraja svoga života.

KRALj SOBOVA

Svake jeseni stada sobova selila su se prolazeći mimo jednog eskimskog sela i nestajala je u pustoši prostranstva .Jedan vrač hteo je da sazna kuda oni idu i zatražio je od svoga domaćeg duha zaštitnika da ga tamo vodi. Zajedno su pošli za njima. Iz dana u dan, dva puna meseca, čovek je išao; i mada je zemljište bilo vrlo krševito, duh koji ga je pratio sačuvao je njegove čizme od tuljanove kože da se ne raspadnu.

Najzad, jednoga dana duh reče:

— Čekaj ovde dok sunce ne zađe i ćuti. Videćeš mesto gde se okupljaju sobovi. Ali ako pokušaš da ubiješ ono što budeš video, ja ću te pretvoriti u miša.

Čovek čekaše ne govoreći ni reči. Poslednji zraci sunca koje je zalazilo odbiše se od velike staje, načinjene od kamenja i trave. Pred njenim ulazom stajaše moćni kralj sobova, tako veliki da je stado, koje je pristizalo, prolazilo ispod njegovog trbuha ne dodirujući ga i nestajalo unutra. Pošto je i poslednja životinja ušla, kralj leže da stražari.

Zadivljen, vrač se vrati u svoje selo i ispriča narodu sve šta je video. Ali im ne reče gde mogu naći to čudesno mesto, jer se bojao da neko može ubiti kralja sobova, a onda bi ga njegov kućni duh pretvorio u miša.

DOŽIVLjAJI RIĐE LISICE

Jednoga dana riđa lisica ostavi svoje mlade i pođe tražiti hranu. U tundri srete Crnoga Medveda:

— Dobar dan, rođače, — reče ona.

— Kako ste, gospa Lijo, — otpozdravi Crni Medved. — Ja sam gladan.

— I ja sam. Hajde da potražimo koju kamenjarku1. Vi idite ovuda, a ja ću onuda.

— O, nikakve koristi od toga, — reče Medved. — Ja nikada nisam uspeo da uhvatim nijednu kamenjarku. One odlete čim im se približim.

— Nije to ništa teško ubiti kamenjarku. Njih se ja ne bojim. Ja se bojim samo čoveka.

— Ja se ne bojim ljudi, — odgovori Medved. — Ali kamenjarku nisam u stanju uloviti.

Lisica ode, ubi nekoliko kamenjarki i donese ih Medvedu.

— Hvala vam, teta Lijo. Hvala, — reče Medved zahvalno

Pošto je završio sa jelom, reče:

— Baš je to bilo lepo od vas što ste mi doneli kamenjarke. Sada vi čekajte ovde, a ja ću vam doneti čoveka.

Lisica čekaše. Medveda nije bilo dugo, dugo. Kada se najzad vratio, teturao je i krv je lila iz duboke rane na boku. Čovek ga je pogodio strelom i vrh strele zalomio mu se u slabini.

— Avaj, rođače. To je užasno, — povika Lisica saosećajno. — Ali ne brinite, ja ću vas brzo izlečiti.

Ona založi vatru, zagreja nekoliko kamena i reče:

— Lezite ovde i ispružite noge. Nemojte se trzati čak i ako vas bude zabolelo; jer inače neću biti u stanju da izvučem strelu i vi ćete umreti.

Medved leže, a Lisica pritisnu usijano kamenje na njegov bok. Što se on više koprcao, to je ona sve dublje pritiskivala. Najzad ječanje prestade. Medved beše mrtav.

Radosno je ona igrala na svojim zadnjim nogama, uzvikujući:

— Kako sam ja mudra glava. Sada imam hrane u izobilju.

Nije ni pomišljala na svoju decu, već je tu ostala celoga leta, gosteći se medvedom.

Kada je došla zima, ona je bila pojela sve sem kostiju i bila je opet gladna. Zato skupi kosti na gomilu i pođe tražiti još hrane.

Naiđe Vuk i ona pođe da ga pozdravi.

— Dobar dan, rođače, — reče dok su se rukovali.

— Gladan sam, — odgovori Vuk.

— Jesi li? Ja ću ti pokazati kako ćeš doći do hrane. Hodi sa mnom.

Ona ga odvede do reke koja je delom bila zaleđena. Tu i tamo bile su rupe u ledu i lokve vode prelivale su se na površini.

— Idi na reku i ulovi nekoliko lososa, — reče ona. — Ja ću ti načiniti udice. Ti imaš samo da sediš pored jedne od tih rupa i da svoje udice držiš u vodi. Sedi neprekidno celoga dana i nemoj izvlačiti udice do zalaska sunca; onda ćeš imati po jednog lososa na svakoj udici. Veruj mi, i sama sam često tako radila.

Vuk sede pored jedne rupe i spusti u vodu svoje udice. Lisica ga tu ostavi i ode tobože tražiti hrane na suvu; ali se u stvari bila sakrila iza jednog humka i gledala šta Vuk radi. On je tamo sedeo celoga dana, strpljivo gledajući kako se sunce spušta sve niže i niže ka zapadu. Čim ga je nestalo iza horizonta, on trže svoje udice. Bile su prazne.

— Lisica je terala sa mnom šegu, — besneo je. — Idem da je proždrem.

Pokuša da ustane, ali kako mu se rep bio sasvim zaledio, pade opet nazad. Potezao je i potezao. Najzad, sa očajnim trzajem, oslobodi se, ali ostavi za sobom svoj rep. Pomahnitao od bola i srdžbe, pođe kroz tundru tragom lisice. Dok je trčao krv mu je lila iz korena repa.

Lisica pobeže i sakri se u jednu pećinu na padini brega, ali je Vuk pronađe.

— Izađi napolje, — reče. — Poješću te.

Ona proviri iznenađeno, kriveći glavu i žmireći na jedno oko.

— Šta ti je? Ja te nikada ranije nisam videla.

— Ti si me prevarila na ledu danas i zbog tebe sam izgubio svoj rep. Sada ću te prožderati.

Lisica hrabro izađe iz rupe.

— Ja pojma nemam o svemu tome. Mora da je to bila ona lisica tamo. Čula sam je kad je maločas prošla pored moje rupe.

— Hvala što si mi to rekla, — odgovori Vuk. — Uhvatiću ja nju.

On odjuri dalje a ona stajaše napolju i gledaše za njim. Najzad on posrnu i pade mrtav usled gubitka krvi.

Onda ona zaigra na zadnjim nogama, uzvikujući opet:

— Kako sam ja mudra.

Vukova lešina trajala joj je skoro cele zime. Kada je sve pojela, skupi kosti na gomilu i otumara dalje.

Dođe leto, a ona je još lutala. Jednoga dana susrete ogromnu Crnu Medvedicu, veću od svih koje je dotada bila videla. Medvedica je bila vrlo ljuta.

— Da li znaš što o mome sinu? — upita.

A Lisica odgovori:

— Ne, nisam ga videla. Kuda je otišao?

— Otišao je od kuće prošloga leta da traži sobove i više se nije vratio. Maločas sam našla njegove kosti na onom bregu

— Nikad ga nisam videla. Hajde pokaži mi kosti.

Medvedica odvede Lisicu do mesta gde je ova poslednja bila nareðala kosti na gomilu. Tu je Medvedica plakala, a i Lisica je

plakala iz sažaljenja.

— Plakanje nam neće pomoći, — reče najzad Lisica. — Ja znam ko ga je ubio. Počekaj malo ovde.

Ona se pope na vrh oniskog grebena i vide ogromnog Mrkog Medveda kako ide dolinom. Otrčavši natrag Crnoj Medvedici, ona reče:

— Eto velikog Mrkog Medveda na drugoj strani. On je ubio tvoga sina. On je vrlo veliki i snažan, ali pođi i napadni ga, a ja ću ti pomoći.

Crna Medvedica pređe preko brega na drugu stranu i napade Mrkog Medveda. Obe su bile tako snažne da je borba dugo trajala. Za to vreme Lisica je skakala okolo njih lukavo se praveći da pomaže Crnoj Medvedici, a u stvari ne doprinoseći ništa, sem što se okrvavila. Najzad Crna Medvedica pobedi. Njen protivnik ležao je mrtav na zemlji. Iscrpena, okrete se Lisici i reče:

— Hvala, dete moje. Lepo je to od tebe što si mi pomogla. Ja sam umorna i ne želim ništa od toga mesa. Možeš uzeti sve kao nagradu.

Okrete se da pođe, ali pade i izdahnu.

Likujući Lisica je igrala na svojim zadnjim nogama:

— Kako sam ja mudra, — uzviknu još jednom. I stade jesti i od jednog i od drugog medveda.

ŽENA PATKA

Bio jednom jedan mladić koji je stalno odbijao da se ženi, uprkos preklinjanja njegove majke.

— Ja starim, — govorila bi mu ona. — Uskoro neću biti u stanju da pripravljam sve meso koje donosiš kući. Zašto ne nađeš sebi mladu ženu da mi bude od pomoći?

Ali bi on uvek odgovarao:

— Ne, majko, ja još ne želim da se ženim. Kasnije ću možda sebi potražiti ženu, ali za sada još ne.

Jednoga dana on spusti svoj kajak u reku i zavesla uz vodu tražeći patke i druge b^rske ptice. Veslao je celoga dana, a da nije naišao na divljač. Kada se spustila noć, načini sebi kakavtakav zaklon među vrbama koje su obrubljivale obalu; ali neodređeno osećanje nekog nemira pritiskalo ga je te je spavao tako rđavo da je ustao pre svanuća, pojeo malo tuljanovog mesa i nastavio uz vodu. Jedna obala predstavljala je neprohodnu živu ogradu od vrba; drugu obalu presecali su mestimično peščani sprudovi. Pošto je veslao celo jutro ne naišavši na divljač, on pristade na takav jedan sprud, izvrnu kajak na stranu, podupre ga motkom i krenu dalje od obale da ispita taj predeo, koji je izgledao veoma različit od kraja oko njegovog doma.

Bližilo se veče i upravo se vraćao svome čamcu, kada iznenada naiđe na grupu devojaka koje su se igrale žmurke po neravnom zemljištu. Veoma iznenađen, on se sakri i poče primicati napred da ih vidi izbliza. Jedna devojka bila je mnogo lepša od ostalih; pitao se da li bi je mogao ugrabiti i odneti sobom.

„Ovde bi ti bilo sjajno mesto za skrivanje, — pozva je on u mislima. — Zašto ne dođeš ovamo?“

Devojka oseti njegove misli, jer stade trčati prema njemu. On se sakri iza nekih vrba i u trenutku kada je protrčala pored njega, on iskoči i uhvati je.

— Pusti me, pusti me.

— Ne, ja želim da mi budeš žena.

— Hladno mi je. Pusti me.

— Daću ti krzneni kaput i onda ti neće biti hladno.

— Ja nikad nisam nosila takav kaput i ne želim ga. Pusti me.

Ali je on ne htede pustiti već je odvede do kajaka i reče:

— Već se smrkava i ja sam gladan. Večeraćemo i spavaćemo ovde; a ujutru ću te odvesti svojoj kući.

Saginjući se, izvadi malo tuljanovog mesa iz kajaka.

— Kakva je to hrana? — upita ona. — Ja je ne znam.

— To je tuljanovo meso, odlično za jelo. Ja ga uvek jedem kod kuće.

— Lepo, ja neću to, — odgovori ona; i jedva da ga je okusila.

U zoru on je smesti na dno svoga kajaka i krete kući. Putovali su ceo dan a noć su opet prespavali na obali reke. Oko podne sledećeg dana dođoše nadomak kuće.

Za to vreme njegova mati je bila vrlo uznemirena njegovim dugim odsustvovanjem i skoro je bila izgubila nadu da će se vratiti. Sedela je u kući i plakala, ali bi se s vremena na vreme dizala i izlazila napolje pogledajući uz reku. Naposletku ugleda u daljini crnu tačku i prepoznade kajak; a kada se čamac približio, ona vide da se u njemu nalazi još jedna osoba.

— Gle, izgleda da dovodi sebi ženu. Dobro si to učinio, sine moj, dobro.

Uzbuđeno pohita na obalu da ih pozdravi.

— Dakle, našao si najzad ženu?

— Da, majko.

— Sigurno je gladna. Pusti je da uđe i jede. Imam i tuljanovog mesa i mesa od soba u kući.

On se okrete devojci:

— Uđi unutra i prihvati se.

— Ali ja ne volim takvu hranu, — usprotivi se ona.

I, razume se, kad su je uveli u kuću, ona nije jela skoro ništa, ali preko noći, kad su se povukli na spavanje, ona se iskrade napolje i nabra malo trave da utoli glad.

Nekoliko meseci mladi par je srećno živeo zajedno. Dok je on provodio' dane u lovu, ona je ostajala kod kuće, spremajući za njega jelo i praveći odeću od koža koje je on donosio. Kad je došlo vreme, rodio im se sin, a posle sina i kći. Pa ipak, ona je stalno odbijala meso koje je on donosio kući i nije jela ništa drugo do trave. Jednoga dana dok je on lovio tuljane na zaleđenom moru, a ona prikupljala travu, njena svekrva je upita podsmešljivo:

— Kakva si mi devojka kad tako uporno jedeš samo travu? Da nisi patka?

Tada gorke suze navreše na oči mladoj ženi. Bez reči uđe u kuću, obuče oba deteta u topla odela i ode odatle.

O zalasku sunca njen muž se vrati, i uzalud tražeći ženu i decu, povika:

— Majko, gde je moja žena?

— Ja ne znam, — odgovori majka. — Danas po podne ušla je u kuću, spremila oba deteta i otišla sa njima.

— Šta si je to uvredila? I ja ću te napustiti i nikada se više neću vratiti.

Uprkos suzama svoje majke, on je sutradan ujutru napusti i pođe tragom svoje žene. Dan za danom išao je, sve se nadajući da će je preko noći dostići.

Jedno veče naiđe na zaklon načinjen na brzu ruku koji je ona bila podigla; i pomisli u sebi:

„Ovde je moja žena prošle noći prenoćila. I ja ću ovde prespavati i dići se pre zore da bih je do sutra uveče dostigao.

Ali i iduće večeri ona je još uvek bila negde ispred njega, izvan njegovog vidokruga. Ipak nije odustajao i išao je za njom i dalje.

Potom, jedne večeri on naiđe na ostatke vatre koju je ona bila naložila; pepeo je bio još topao. On leže tamo gde je ona bila ležala i odmaraše se nekoliko časova. Ali ne mogavši zaspati, požuri mnogo pre zore, siguran da će je toga dana stići. Odjednom primeti promenu u njenom tragu.

— Šta, jedna njena noga ima plovne kožice kao pačja! Avaj, možda je sada više nikada neću dostići.

I nije je stigao ni toga dana, niti sledećeg. Ipak se s mukom probijao i dalje.

O zalasku sunca jednoga dana naiđe na pepeo koji je još bio vreo. Sutradan ugleda jednu kuću. Zacelo ju je najzad sustigao. Mora da je u toj kući. Nada kao da dade krila njegovim nogama.

— Evo posetioca, — ču glas čoveka kad se približi kući.

— Da, da. Ali gde je moja žena? — odgovori mladi čovek, hitajući unutra i gledajući svuda unaokolo.

— Ništa ja ne znam o tvojoj ženi.

— O, znaš ti. Reci mi gde je, pa ću te nagraditi.

— Šta ćeš mi dati?

— Daću ti ovu moju sekiru.

— E, pa dobro, reći ću ti. Tvoja žena provela je prošlu noć ovde; ali je jutros nastavila put i dosad mora da je daleko odmakla.

— Ništa za to. Naći ću je.

— Ti sada ne možeš ići dalje jer se skoro sasvim smrklo. Ostani ovde noćas, a ujutru ću ti pokazati kojim je putem otišla.

U zoru čovek ga isprati.

— Ovim pravcem je otišla, — reče on. — Ali mora da je sada već daleko, a ti si umoran. Što se ne okaneš toga?

— Nisam ja umoran, — odgovori mladić predajući mu sekiru. — Dostići ću ja nju brzo.

Ali prođe još nekoliko dana bezuspešne potere. Tako stiže do druge kuće.

— Stigao je jedan posetilac, — povika muški glas.

— Da, gde je moja žena?

— Ja ništa ne znam o njoj.

— O da, znaš ti. Daću ti ovaj par pantalona od tuljanove kože ako mi kažeš.

— Tvoja žena je spavala ovde prošle noći i nastavila jutros dalje. Sa njom su bila dva mala deteta, dečak i devojčica.

— Jest, to je bila ona. Sutra ću je stići.

Žurio je celoga sledećeg dana i uveče dođe do treće kuće. U zamenu za svoj krzneni ogrtač, saznade da je ona otišla odatle toga jutra.

U zoru mu domaćin pokaza put.

— Tvoja žena je otišla putem koji vodi na veliko jezero. Ali ti si iscrpen i umrećeš na putu. Zašto se ne okaneš toga?

— Ne, ja nisam umoran, — odgovori mladić. — Ja ću nju zacelo stići.

Ali jezero do koga je stigao pružalo se u beskraj desno i levo i bez kajaka ili sekire kojom bi ga načinio, nije ga mogao preći. Beznadno je buljio preko vode i spusti se kraj same obale jezera na zemlju da tu umre. Tada ga savlada umor i zaspa.

Udarac u nogu probudi ga i, sedajući, ugleda riđu lisicu kraj sebe. Životinja povuče kukuljicu sa glave i pretvori se u čoveka i zapita ga:

— Odakle dolaziš?

— O, moj dom je daleko, daleko odavde. Išao sam po tragu svoje žene, ali ne mogu da pređem preko jezera. Sada je više nikada ne mogu naći.

— Ja ću ti pomoći da ga pređeš. Ali prvo dopusti da ti nešto kažem. Vidiš li onu visoku planinu sa druge strane: moraš se popeti na njen vrh ne zaustavljajući se, pa makar umirao od umora. Tela Eskima biće rasuta po stazi, ali ne obraćaj pažnju na njih. Penji se i penji, jer ako samo jednom zastaneš, bićeš mrtav i više nikada nećeš videti svoju ženu. A kada dospeš na vrh, pogledaj dole. Daleko ispod sebe ugledaćeš veliko naselje, oko kojega pase mnoštvo sobova. Jedna kuća biće veća od ostalih. To je kuća tvoje

žene; tamo ona živi sa tvojom decom, koja su oba tako porasla da je dečak sada veliki kao ti. A sada, popni mi se na leđa, drži se čvrsto i zatvori oči.

Mladić posluša i lisica pojuri. Izgledalo mu je da nije tako dugo ni trčala, kada se zaustavi i reče svome jahaču da sjaše. Bili su već u podnožju planine, a jezero je ležalo daleko iza njih.

— Hvala, — zahvalno reče mladić. — Jednoga dana platiću ti za ovo mesom soba ili čime drugim.

— Vrlo dobro, — odgovori lisica. — Ali zapamti, nemoj zastati dok ne stigneš do vrha, ma kako bio umoran. Zbogom.

Lisica iščeze, a mladić se poče peti uz planinu. Celoga dana se peo, ne okrećući se ni desno ni levo, ne hajući za mrtva tela koja su bila rasuta po putu. Izgledalo je da se obronak kupa u beskrajnoj sunčevoj svetlosti, ali su ga svi udovi boleli a vrh se još nije video. Ipak se probijao sve dalje i dalje, dok ga najzad noge ne izdadoše i on posrte. Sa krajnjim naporom natera sebe da se digne i ugleda, upravo pred sobom, vrh. Tu na svom cilju, pade bez svesti.

Polako je dolazio sebi i pogleda dole. Daleko ispod nalazilo se selo i stado sobova; i u selu jedna velika kuća. Hitro požuri nizbrdo, ali baš kad se približio selu, dva čoveka izađoše iz jedne kuće i pođoše prema njemu. Dohvativši debelu toljagu, sakri se iza žbuna. Kad su ona dvojica prolazila pored njega, on ih udari, jednoga pa drugoga, po zatiljku. Tada iskopa raku, sahrani njihova tela i požuri velikoj kući.

Zaustavi se u ulazu da otrese sneg sa obuće i odela. Vrata se otvoriše i jedan visoki dečak izađe. Zagleda se u došljaka i utrča unutra vičući:

— Majko, otac je ovde.

Žena unutra samo $e nasmeja. Za to vreme njen muž čekaše, i kad dečak opet izađe, reče mu:

— Dečače, ja sam žedan i hteo bih malo vode. Traži od tvoje majke da mi donese.

— Majko, otac stoji u ulazu i želi da mu doneseš da pije vode.

— Kako tako govoriš, sine? Tvoj otac nije ovde; on je daleko odavde. Njegova mati nije bila dobra prema nama, zato smo ga

ostavili i došli ovamo.

Njen muž nije duže čekao. Uđe u kuću i ugledavši nekog čoveka kako sedi na uzvišenju za spavanje, upita:

— Šta ti tu radiš? Ona nije tvoja žena, već moja.

Uljez u strahu obori glavu; tada pokupi svoj kaput i rukavice i izađe. Čim je njega nestalo, mladi čovek se okrete svojoj ženi i reče:

— Kako je taj naš dečak porastao, a i naša devojčica!

— Ko si ti? — upita ona. — Ti nisi moj muž. On nikada ne bi mogao da dospe ovamo. Ti mora da si neko drugi.

— Ali ja jesam tvoj muž. Sećaš li se reke kraj naše kuće? Ja sam išao za tobom do te reke i dan za danom sam išao bez odmora, dok te nisam našao.

— O, ali ovo je zemlja patki. Nijedan Eskim nikad ovamo nije mogao stići. Ti mora da si neko drugi. Ne može biti da si ti moj muž.

— Ali ja jesam! Zar se ne sećaš jezera i visoke planine na ovoj njegovoj strani? Ja sam se popeo pravo do vrha ne zaustavljajući se, iako su me noge bolele i skoro da sam pao od iznemoglosti. Bojao sam se da ću umreti od iznemoglosti pre no što dospem do vrha, a onda te nikad više ne bih video. Ali sam istrajao i tako me evo ovde.

Tada mu najzad žena poverova.

Njena stara majka progovori:

— Tvoj muž je verovatno gladan i želeo bi da jede.

Mlada žena unese neke sitne ribe i jagode, jer njen narod — pošto su oni u stvari bili patke iako su izgledali kao ljudska bića, — nije imao niti tuljanova mesa niti mesa od soba. Njen muž nije bio naviknut na ova jela, ali je jeo šta mu je iznela bez ikakvih primedbi; te kada ga je tašta upitala: „Jesi li dovoljno jeo?“ on odgovori: „Da, jeo sam izobilno“, i povuče se na uzvišenje za spavanje da otpočine i da se porazgovaraju.

U toku razgovora njegov tast primeti:

— U tvome kraju, ti znaš, ima izobilno svega — sobova, tuljana, ribe, belih patki, vrba, vetra, vrućine, toplote. Svega imate u izobilju.

On zasta a mladi čovek promrmlja:

— Da, tačno je to.

— Pa lepo, — nastavi on, — koliko misliš da ostaneš sa nama?

— Ja zaista ne znam.

— Nas često napadaju tuđinci i moramo stalno biti na oprezu.

— Ja ću biti na oprezu.

Nekoliko dana po njegovom dolasku, jedan od meštana ugleda tamni oblak kako se približava sa planine i izvesti da mnoštvo tuđinaca silazi na njih. Ti neprijatelji bili su takođe patke, ali različite vrste. Mladi čovek naoruža se to

10 Bajke sa Aljaske ljagom i pridruži ostalima kad su ovi krenuli da se bore. Pobiše neprijatelje na stotine; i on sam se borio do iscrpenosti. Tada odnese nekoliko žrtava kući i reče svojoj tašti:

— Pripravite nekoliko patki za mene. Odavno već nisam jeo do sita.

— Ne volim da ih pripravljam, — ona odgovori. — Mi nikada to ne jedemo.

— Ali ja jedem.

— Dobro, spremiću ih, ali izvan kuće.

Ona ih napolju ispeče i tamo je jeo dok se nije zasitio. Posle toga on osta sa narodom patki mnogo meseci i žena mu rodi još jednoga sina. Ali ga čežnja za starim krajem tako savlada da im jednoga dana reče:

— Ja se vraćam kući i povešću ženu i novorođenče sa sobom, ali moj sin i moja kći ostaće ovde.

— Kada ćeš se opet vratiti? — pitahu oni.

— Ne znam. Možda se nikada više nećemo vraćati, jer je moj dom daleko, daleko odavde.

Tako pođe sa svojom ženom i bebom i vrati se svome domu.

BELEŠKA UZ OVO IZDANjE

Kada je Vitus Bering, danski moreplovac u službi ruske vlade, 1728. godine otkrio docnije po njemu nazvani moreuz između Azije i Amerike, i nešto kasnije istraživao Aljasku, da na njenim snežnim obalama nađe i smrt u brodolomu, njeni starosedeoci, Indijanci, nastanjivali su je već hiljadama godina.

Pa ipak, mereno još većim vremenskim rasponom, i oni su bili došljaci, jer po gledištima savremene nauke američki kontinent nije imao stanovnika autohtonog porekla. Ovo se obrazlaže najpre time što nisu nađeni ostaci praistorijskih ljudi, a zatim što na američkom kontinentu ne žive neposredni čovekovi preci, čovekoliki majmuni, te je pretpostavka da je stanovništvo Amerike nastalo doseljavanjem, najpre Indijanaca a zatim belaca, s tim što je između ove dve grupe doseljenika protekao veoma veliki vremenski razmak.

Zanimljivo je da je Aljaska zbog svog geografskog položaja na krajnjem severozapadu Amerike u pogledu naseljavanja doživela dvostruku sudbinu: da od svih američkih teritorija Indijanci na nju prvo naiđu, a da je pozniji naseljenici, belci, među poslednjim zapaze.

Davno u praistoriji, preci današnjih Indijanaca, nomadski lovci, idući za stadima irvasa, prešli su sa krajnjeg istočnog dela Azije na istureni zapadni deo Amerike — Aljasku.

Idući za lovinom, prvi doseljenici su nastavili put u pravcu istoka i juga, da se njihovi potomci tokom mnogo vekova rasele po celom američkom kontinentu.

Pravac naseljavanja belaca bio je sasvim suprotan: od Evrope preko Atlantika, najpre do istočne obale Amerike, da se tokom

mnogih decenija sporog naseljavanja Zapada dospe čak i do najisturenijeg severozapadnog dela. Doduše, koristeći morski put, ruski moreplovci su prvi stigli do obala Aljaske, pa su tu, radi lova na foke i morževe, osnovana prva ribarska i trgovačka naselja, ali je Aljaska ležala i suviše daleko od evropske Rusije da bi je ova mogla potpunije kolonizovati, tako da ju je 1867. godine prodala Sjedinjenim Američkim Državama za sedam miliona dolara.

Tek 1896. godine, kad je otkriveno zlato u dolini Klondajka, pritoke Jukona, došlo je do osetnijeg naseljavanja belaca, a ono se i dalje nastavlja, jer su savremena saobraćajna sredstva približila ovu još uvek pustu i hladnu zemlju. Razlog ovako retkoj naseljenosti Aljaske je surova klima, i kao njena posledica neplodnost većeg dela zemljišta. Centralni, najveći deo, podeljen je vencem Aljaskih planina. Severnu oblast sačinjavaju niske planine, doline i rečni nanosi, sa oštrom klimom, dok je južna oblast pitomija, jer je planinskim vencem zaštićena od hladnih severnih vetrova. Najzad, priobalni deo Aljaske, srazmerno uzan pojas stisnut između mora i planina, klimatski je najblaži, jer topla Aljaska struja zagreva vazduh.

Ovakve klimatske prilike, zajedno sa florom i faunom, uslovile su odgovarajući način života starosedelaca, a određeni životni uslovi uticali su na razvoj gledišta, verovanja, običaja i usmenog narodnog predanja.

Prema području koje su naseljavali i načinu života, domoroci se mogu podeliti na tri osnovne skupine: priobalni Indijanci, najbrojniji, koji se pretežno bave ribolovom; kontinentalni Indijanci, u središnjem delu, nomadski lovci, na niskom stupnju razvoja; i najzad, na krajnjem severu, u tundrama iznad polarnog kruga, Eskimi, sasvim prilagođeni načinu života u polarnim predelima.

Pošto je životu i običajima Eskima posvećena iscrpna monografija objavljena u knjizi „Eskimske bajke“, a o načinu života nomadskih lovaca govori se u pogovoru knjige „Bajke severnoameričkih Indijanaca", to će težište daljeg izlaganja života starosedelaca Aljaske biti posvećeno opisu života stanovnika priobalnih krajeva.

Ovi domoroci bili su ne samo najmnogobrojniji već i najcivilizovaniji, pa su u doba postanka bajki, što znači pre dolaska belaca, zbog posebnosti društvenog uređenja bili izvanredno

zanimljivi za proučavanje, jer su se skoro u svemu razlikovali od ostalih severnoameričkih Indijanaca.

Južna obala Aljaske je veoma razuđena, izbrazdana mnogobrojnim poluostrvima, ostrvima, dubokim usečenim fjordovima i morskim tesnacima. Izobilje hrane i njeno srazmerno lako dobijanje ostavili su Indijancima slobodnog vremena potrebnog da se razvije umetnost, razrađen ceremonijal i slojevit društveni sistem. Posebnost geografskog položaja i zavisnost od mora uslovili su neobično gustu naseljenost na strogo ograničenom prostoru. Ovo je dovodilo do sukoba i preotimanja mesta pogodnih za nastanjivanje i ribolov.

Mada su slični uslovi života izazvali i sličan način života, običaja i društvenog ustrojstva, ipak priobalni Indijanci nisu bili jedan narod, već podvojena plemena raznog porekla i različitih jezika.

Na severu su živela plemena Tlingit i Haida, srodna sa plemenom Dene. Pleme Simšian govorilo je posebnim jezikom. Jezici plemena Kvakiutl i Nutka bili su međusobno srodni, ali drukčiji od svih ostalih jezika. Na jugu su živela plemena iz grupe Sališan, a njih je bilo i na visoravni, dublje na kontinentu

Prirodno je da su se ljudi različitog porekla i fizički razlikovali. Oni sa severa imali su svetlu kožu i ponekad smeđu, pa čak i riđu kosu. Ljudi sa juga imali su mrku boju kože, a to se tumačilo time što su, po jednoj teoriji, njihovi preci došli sa Polinezije.

Bez obzira na klasifikaciju po jezicima i poreklu, osnovna organizaciona jedinica priobalnih Indijanaca nije bilo pleme, već grad, koji se sastojao od niza kuća postavljenih duž obale fjorda ili na obali ostrva u zavetrini, gde je živelo nekoliko stotina ljudi, po trideset do četrdeset u jednoj kući. Obično su u jednom gradu bila dva klana, a članovi jednog klana nisu se mogli ženiti pripadnicima istog klana. Svakom kućom upravljao je starešina, a jedan od tih starešina bio je poglavica naselja. Ovo zvanje donosilo je sa sobom ugled i bogatstvo, i bilo nasledno.

Padine brda bile su obrasle gustim šumama, te je izobiljne drvne građe omogućilo priobalnim Indijancima da grade čvrste i prostrane drvene kuće. Snažne ugaone grede bile su ukrašene duborezom. Na čeonom delu zgrade, u sredini, uzdizao se visoki drveni stub sa

izrezbarenim i obojenim likovima životinja koje su predstavljale zaštitnika plemena, i figurama iz stvarne ili legendarne istorije plemena. Na donjem delu stuba nalazio se okrugli ‘otvor kroz koji se ulazilo u kuću bez prozora i odžaka. Pošto je u kući živelo nekoliko porodica, to bi svaka pri kuvanju uklonila dasku na krovu iznad ognjišta, tako da je tuda izlazio dim i dopirala svetlost.

Do dolaska belaca, Indijanci su alatke pravili od kamena i drveta, mada pretežno od drveta, jer je kamenje vulkanskog porekla i vrlo teško za obradu. Drvo je služilo i za izradu sudova za čuvanje i spravljanje hrane. Dok su šumski Indijanci u ovu svrhu koristili brezovu koru, pueblo Indijanci grnčariju, kalifornijski pletene korpe, a prerijski torbe i posude od bizonske kože, dotle aljaski Indijanci nisu pravili grnčariju, već drvene sanduke za skladištenje hrane, kace, čabrove, bubnjeve, toboce za strele, kolevke i sl. Čamce su pravili od izdubljenih stabala belog kedra, dugačkih i do dvadeset metara.

Priobalni Indijanci lovili su ribu u rekama i moru. U rekama su lovili pretežno losose, dok su ovi plivali uzvodno odlazeći na mrestilišta da tamo bace ikru a zatim uginu. Pošto su Indijanci zapazili ovu pojavu, verovali su da se riba na taj način žrtvuje da bi ishranila ljude, a kako su sa mora iduće sezone dolazili novi lososi, to se objašnjavalo time što se uginula riba inkarnirala u novu ribu. Sve što je bilo potrebno da losos oživi i ponovi svoju žrtvu u korist čoveka bilo je da se njegova kičma sačuva i posle obeda vrati u vodu.

Ribarili su i pomoću udica. Tako su losose hvatali u blizini rečnih ušća, a bakalare na pučini. Neki od njih bili su teški do stotinu kilograma, te su ih najpre ubijali tojagama a zatim izvlačili u čamac. Hvatane su i mnoge vrste sitne ribe, naročito jedna koja je bila toliko bogata uljem da je osušena gorela kao sveća.

Kit je, zbog svoje veličine i mogućnosti da se koriste razni njegovi delovi, bio pravi zlatan rudnik; upotrebljavalo se kitovo meso, loj, kosti i žile, i većina je Indijanaca bila zadovoljna kad naiđe na uginulog kita, dok je samo pleme Nutka išlo u lov na žive. Prethodno bi svi učesnici lova postili i pripremali se tri meseca, prinoseći žrtve poginulim harpunarima. Zatim je isplovljavala čitava flotila čamaca, u svakom po deset veslača, a svi su bili pod zapovedništvom jednog poglavice kome je kit „pripadao" i koji je imao pravo da zabode prvi

harpun. Pored toga priobalni Indijanci lovili su i foke, morževe i morske vidre radi mesa i krzna. Od kopnene divljači lovili su jelene, medvede i irvase. Meso divljači jeli su isključivo sveže, dok je riba bila cenjena tek kad se dobro ustoji. Naročito su bile na ceni divokoze, hvatane zbog runa, od koga se dobijala vuna za ćebad i ogrtače.

Ma koliko da su bili srazmerno odmakli na kulturnom polju, ovi Indijanci su pokazivali izvanrednu krvožednost i surovost u borbi. Način ratovanja bio im je da neprijatelja po mogućstvu iznenade nespremnog na taj način što će se čamcima privući protivničkom naselju, obično pred zoru, i pokušati da pobiju stanovnike još pre no što stignu da se maše oružja. Sukobi su vođeni radi preotimanja ribolovnih područja, radi pljačke ili osvete, zatim da bi se uhvatio dovoljan broj robova koji će biti ubijeni kako bi umrlog poglavicu pratili na drugi svet.

Pleme Tlingit upotrebljavalo je oklope u boju, što je inače retkost kod Indijanaca. Oklop se sastojao od letvica poređanih i uvezanih uspravno oko grudnog koša i stomaka. Sličan okrugli oklop štitio je i noge. Na ramenima se nalazilo postolje, a na njemu pričvršćena drvena maska sa iscrtanim licem i otvorima za gledanje i disanje. Od oružja su nosili kratko koplje i bodež sa dvostrukim sečivom, kraćim i dužim.

Kad se borba vodila iz čamaca, koji su u tu svrhu imali uzdignute bokove kao zaklon za posadu i proreze za izbacivanje strela, koristili su strele i praćke, a prilikom sukoba prsa u prsa bila su im dobrodošla vesla, čvrsta i zašiljena.

Kad god bi to iole toplije vreme dozvoljavalo, žene u južnijim krajevima išle su odevene samo u kratkim keceljama, a muškarci bez ičega. Po hladnom vremenu nosili su košulje ispletene od vlakana kedrove kore. U severnijim oblastima nošena je kožna odeća slična eskimskoj.

Pokrivači su pravljeni od vune divokoze, obojene plavo, crno, žuto i belo. Tkalje su preplitanjem boja pravile razne ornamente. Od ukrasa nosile su minđuše od školjki u ušima i nozdrvama, a žene plemena Haida stavljale su okrugle drvene ili koštane pločice u

prosek načinjen između donje usne i brade, tako da bi se usnica posuvratila.

Verovanja priobalnih Indijanaca sastojala su se od niza strahovanja i praznoverica. Verovali su u besmrtnost životinja, pa su pretpostavljali da se čovek posle smrti takođe ponovo javlja. Pored izvesnih životinja koje su smatrane za pretke i zaštitnike pojedinih plemena, kao i životinja poštovanih zato što su služile za hranu, vladao je veliki strah od duhova zlih životinja.

Priobalni Indijanci imali su jače društveno raslojavanje no drugi severnoamerički Indijanci. Postojala su tri razgraničena staleža: robovi, obični pripadnici plemena i plemići, dok je nad svima vladao poglavica. Položaj u društvu određivao se poreklom, a ugled pojedinca zavisio je od bogatstva.

Već i tipična indijanska imena pokazuju ovakva shvatanja. Oni su se zvali, na primer: Priređuje Stalno Gozbe; Suviše Bogat; Daje Ćebad Dok Govori; Veliki Dvostruki Poglavica; Onaj Čije Je Telo Načinjeno Od Bogatstva. Pošto je bogatstvo bilo merilo društvenog ugleda, to se ono nije skrivalo. Najbolji način da pojedinac stekne poštovanje zajednice bio je da svoje bogatstvo razda, ali su primaoci poklona bili obavezni da u podesnoj prilici uzvrate darodavcu, i to po mogućstvu još bogatijim poklonima.

Poseban način isticanja bogatstva bilo je namerno uništavanje skupocenih predmeta, kako bi se pokazala veličina domaćinove moći. Tako su često posebnim maljem ubijani robovi, ili uništavani bakarni predmeti.

Bakar je bio na velikoj ceni, a takođe i fine kože, rukom tkana ćebad, i niske školjki. Najviše su bile cenjene školjke, jer je do njih bilo najteže doći, pa su bile i najređe.

Usmeno narodno predanje aljaskih Indijanaca bilo je razvijeno, a teme priča su neposredno iznicale iz svakidašnjeg života spojenog sa maštanjem o boljem i lepšem.

Jedna od čestih tema ovih bajki su podvizi i pustolovine. Njihovi junaci su, isto kao i u bajkama ostalih naroda, mladi i siromašni. Siromasi stoga što su kretali u svet u potrazi za boljim, dok je bogataš imao preča posla, da ostane kod kuće i čuva stečeno, a i

stoga što su bajke poticale u potlačenim slojevima, koji su tražili kroz maštu naknadu za ono što im je u životu bilo stvarno uskraćeno.

Za junake su birani mladići, jer je mladost pokretljiva, smela, stalno u potrazi za novim i boljim. No, pored toga, postoji i jedan biološki razlog: životni vek ljudi pod tako surovim uslovima nije bio dug, a niko nije znao kad će ga prekratiti duga glad, nalet snežne oluje, udarac medveđe šape, kitovog repa ili neprijateljskog buzdovana. Stoga su genetski razlozi opstanka vrste neumitno bacali težište na mlade ljude.

Druga omiljena tema bajki su čarolije, čudesna dela i razni preobražaji, a ove teme su se, zajedno sa ostalim, međusobno preplitale i dopunjavale. Bajke iz ove oblasti su Čarobnica, Zemlja patuljaka, Začarana žena, Žena patka i mnoge druge. Naročito je bila omiljena tema preobražaja čoveka u životinju. Usled straha od smrti i potpunog nestanka začela se misao o reinkarnaciji čoveka i .životinje, a kad se već pošlo od te pretpostavke, bilo je moguće dovesti i ljudsku dušu u telo životinje.

Treći motiv koji je snažno uticao na maštu tvoraca bajki bila je glad, glad personifikovana u raznim oblicima i posmatrana iz raznih perspektiva: nekad stvarna, nekad sa strahom očekivana, nekad zadovoljena. To je osećanje blagodarnosti (u bajci Boginja kukuruza), ili detinje naivna čežnja da se uvek ima hrane u izobilju (Čarobni darovi).

Naporedo sa motivom gladi provlači se kroz bajke ovih stanovnika Severa i drugi snažan motiv: hladnoća, mada je ovaj motiv manje izražen od prethodnog, prvo stoga što su Indijanci bili veoma priviknuti na hladnoću, a drugo stoga što je sitom lovcu bilo toplo i na mrazu, dok je gladan patio i u toploj kolibi. Ovaj motiv obrađen je u bajci Natecanje sa kraljem leda. gde mladi Hijatgau vodi borbu za opstanak, a ovu temu iskoristio je i veliki američki pesnik Longfelo za jedne pevanje u svom indijanskom epu Hijavata.

Životinje su istovremeno i glavni junaci indijanskih bajki i njihova glavna tema. Mnogi i očigledni razlozi doveli su do ove pojave.

U severnim krajevima, gde nije uspevalo skoro nikakvo rastinje pogodno za jelo, životinje su predstavljale jedinu hranu i izvor

opstanka ljudi, a samim tim i predmet svakodnevnog razgovora, razmišljanja, strahovanja i iščekivanja.

Životinja je i po svemu ostalom najbliži srodnik čovekov, biće ponašanjem najpribližnije njemu, pa je i najprikladnija kao lik u bajci.

Razna su osećanja koja su Indijanci gajili prema životinjama. Bilo je to osećanje straha od moćnih životinja (medved, kit), ili blagodarnosti prema onima koje su davale skoro sve potrebno za život: ne samo hranu već i odeću i ulje za osvetljenje; najzad provlačilo se tu i jako osećanje zavisti, jer su foke i morževi gnjurali bolje od čoveka, irvasi i divokoze trčali brže, a ptice mogle da se slobodno vinu u plava prostranstva. Ta osećanja zavisti prema brzini i snazi životinje, njenoj slobodi i lakoći s kojom dolazi do hrane, navelo je Indijance da junake svojih bajki tako često preobražavaju u životinje i da ih smatraju za svoje daleke pretke.

Najzad, u ovim bajkama naći ćemo ako ne celovit sistem, a ono bar fragmente indijanske kosmogonije. Posmatrajući zemlju, more i nebo, Indijanac se pitao, pokušavao da shvati i tražio odgovor. Ovakve bajke su Riba devojka, gde se opisuje završetak stvaranja neba i zemlje, Nevesta zvezde Večernjače, gde je opisana povezanost ljudi sa personifikovanom zvezdom, Nebeski dečak i druge.

Danas na Aljasku bez teškoća stižu putnički i teretni brodovi, do njenog središta izgrađena je autostrada, dok avioni prevaljuju za nekoliko časova leta prostranstvo preko koga je nekad bilo potrebno putovati mesecima. U velikom privrednom, društvenom i političkom preokretu neki domoroci su podlegli, a neki se približili savremenom načinu života. Pošto je civilizacija doseljenika usled udaljenosti i male privlačnosti ovih hladnih krajeva do aljaskih Indijanaca došla srazmerno kasno, ovaj prodor nije naneo onakva velika uništavanja kao na ostalom delu severnoameričkog kontinenta, ali je ipak preokret bio toliko dubok da od nekaDašnjeg života ostane samo uspomena.

I baš stoga ove bajke imaju utoliko veću vrednost, jer ostaju kao živo, zanimljivo i poetično kazivanje i podsetnik na minulo doba.

Slobodan PETKOVIĆ

(1) Mužar-veliki drveni sud,avan

(2)Severnoameričko tvrdo,teško drvo ,slično orahu.

(3)Mali žućkastosivi medved Severne Amerike

(4) Manidosi (manitu) — duhovi plemena

(5) Vigvam — koliba severnoameričkih Indijanaca

(6) Sob — severnoamerički irvas

(7) Muskrat — kanadski mošusni pacov

(8)Kesa vrača

(9) Šator ili podugačka kupolasta koliba severnoameričkih Indijanaca

(10) Mrmot- krtica

(11) Vodene ptice

(12)Vrsta primitivnih skija od daščica ili prućа kojima se zimi služe stanovnici planinskih i neprohodnih predela

(13) — vrsta morske ribe